

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΝΟΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ

ΣΥΝΤΑΣΣΟΜΕΝΟΝ ΜΕΡΙΜΝΗ.

ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛ. ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
(ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»)

ΕΤΟΣ Δ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19 | 20 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1955 | ΑΡΙΘ. 22-24

ΠΟΤΕ ΕΓΕΝΝΗΘΗ Ο ΧΡΙΣΤΟΣ

Τοῦ ἀοιδίμου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Ἀνέκαθεν τὸ ζήτημα περὶ τοῦ ἔτους καὶ τῆς ἡμέρας τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ προῦκάλεσε διαφόρους συζητήσεις, διότι τὰ Εὐαγγέλια ἐκθέτοντα τὰ κατὰ τὸ μέγιστον γεγονὸς τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Σωτῆρος, δὲν παρέσχον σαφεῖς χρονολογικὰς ἐνδείξεις περὶ τοῦ ἔτους, καθ' ὃ τὸ γεγονὸς τοῦτο συνέβη, περὶ δὲ τῆς ἡμέρας αὐτοῦ ἐντελῶς σιωπῶσι.

Προκειμένου περὶ τοῦ ἔτους, εἶναι γνωστὸν ὅτι, ὁ πρῶτος θελήσας νὰ καθορίσῃ αὐτό, δυτικὸς μοναχὸς Διονύσιος, ὁ Μικρὸς λεγόμενος (κατὰ τὸν 5' αἰῶνα), ἐστηρίχθη ἐπὶ ἐσφαλμένων ὑπολογισμῶν καὶ ἐνόμισεν, ὅτι τὸ 754 ἀπὸ κτίσεως Ρώμης εἶναι τὸ ἔτος τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς διηγεῖται (3, 1-15), ὅτι ὁ Ἰησοῦς, βαπτισθεὶς ἐν Ἰορδάνῃ κατὰ τὸ 15ον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ρώμης Τιβερίου, ἦν ἀρχόμενος ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα», τὰς χρονολογικὰς δὲ ταύτας ἐνδείξεις παρεξήγησεν ὁ Διονύσιος. Ἡ ἔκφρασις τοῦ Εὐαγγελιστοῦ «ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα» δὲν ἀποτελεῖ χρονολογικὸν καθορισμὸν. Εἶναι ἀόριστος. Ἀλλὰ καὶ ἡ περὶ τοῦ 15ου ἔτους τῆς βασιλείας τοῦ Τιβερίου ἔκφρασις («ἐν ἔτει πεντεκαίδεκάτῳ τῆς ἡγεμονίας Τιβερίου Καίσαρος») δὲν εἶναι σαφὴς κατὰ τοῦτο: ὅτι ὁ Τιβέριος συνεβασίλευσε μὲν μετὰ τοῦ Αὐγούστου ἀπὸ τοῦ ἔτους 765, μόνος δὲ ἀπὸ τοῦ 767.

Δὲν εἶναι δὲ γνωστὸν, ἂν ἐν τῇ ἀνωτέρῳ ἐκφράσει του ὁ Εὐαγγελιστὴς ἠρίθμησε τὰ 15 ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Τιβερίου ἀπὸ τοῦ 765 ἢ ἀπὸ τοῦ 767. Ὑπάρχει ἄλλη χρονολογικὴ ἐνδειξις παρὰ τῷ Εὐαγγελιστῇ Λουκᾶ, πληροφορήσαντι ὅτι κατὰ τὸ ἔτος

«Ἴδού ὁ Θεός μου σωτὴρ μου Κύριος».

(Ἦσ. 12,2)

τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ διετάχθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ρώμης Αὐγούστου ἀπογραφὴ τῶν κατοίκων τῆς Παλαιστίνης, ἕνεκα τῆς ὁποίας ἀπογραφῆς μετέβη ὁ Ἰωσήφ εἰς Βηθλεέμ, ἔνθα ἐγεννήθη ὁ Χριστός (Λουκ. 2, 1-14): «Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐξῆλθε δόγμα παρὰ Καίσαρος Αὐγούστου ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην· αὕτη ἡ ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύοντος τῆς Συρίας Κυρηνίου· καὶ ἐπορεύοντο πάντες ἀπογράφεσθαι, ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν. Ἀνέβη δὲ καὶ ὁ Ἰωσήφ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐκ πόλεως Ναζαρέτ εἰς τὴν Ἰουδαίαν εἰς πόλιν Δαυὶδ, ἣτις καλεῖται Βηθλεέμ...». Ἡ πληροφορία αὕτη τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ, διὰ τῶν γενομένων ἤδη ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν, ἀπεδείχθη ἀκριβῆς ἀπὸ ἱστορικῆς ἐπόψεως, καίτοι δὲν ἀναφέρεται ὑπὸ ἄλλων ἱστορικῶν, ποιουμένων μνείαν ἐτέρας ἀπογραφῆς, δὲν δύναται ὅμως νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀσφαλῆς βᾶσις τοῦ καθορισμοῦ τοῦ ἔτους τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, ἕνεκα τοῦ ἀορίστου τῆς ἐκφράσεως «ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις». Ὁ Λουκᾶς παρέχει χρονολογικὴν τινα ἔνδειξιν καὶ περὶ τοῦ χρόνου τῆς συλλήψεως τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου: «Ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ βασιλέως τῆς Ἰουδαίας ἱερεὺς τις ὀνόματι Ζαχαρίας ἐξ ἡμερίας Ἀβιά» (Λουκ. 1,5), ἀλλὰ καὶ αὕτη δὲν δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀσφαλῆς βᾶσις πρὸς καθορισμὸν τοῦ ἔτους τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ. Εἶναι δὲ προφανές, ὅτι ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς, ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς συγχρόνους του γνωρίζοντας τὸ ἔτος τοῦτο, ἐκφράζεται γενικῶς περὶ τῶν συναφῶν πρὸς αὐτὸ γεγονότων.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐκφράσεων ἐν εἶναι βέβαιον, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐγεννήθη βασιλεύοντος ἔτι τοῦ Ἡρώδου, τοῦ μεγάλου ἐπικληθέντος. Πληροφορούμεθα δὲ ἐκ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου (2,15,19), ὅτι ὁ Ἡρώδης ἀπέθανε μετὰ τὸν φόνον τῶν νηπίων τῆς Βηθλεέμ, ἀπὸ διετοῦς καὶ κατωτέρω. Ὁ τύραννος εἶχε διατάξει τὸν φόνον διετῶν νηπίων καὶ κατωτέρω, διότι κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς του ἠδύνατο νὰ συμπεριληφθῇ μετὰ αὐτῶν καὶ ὁ Ἰησοῦς. Ἐστήριξε δὲ τοὺς ὑπολογισμοὺς τούτους ἐπὶ πληροφοριῶν τῶν μάγων (Ματθ. 2,8). Ἦγε λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς, κατὰ τὸ γεγονὸς τῆς ἐν Βηθλεέμ τρομερᾶς παιδοκτονίας, τὸ δεῦτερον περίπου ἔτος τῆς ἡλικίας τοῦ ἐπιγείου βίου του. Ἐφ' ὅσον δὲ γνωρίζομεν ὅτι ὁ Ἡρώδης ἀπέθανε μετὰ τὴν μαιφονίαν ἐκείνην, δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν πότε αὕτη συνέβη, διότι ἐκ τῶν χρονολογικῶν

«...πεποιθὼς ἔσομαι ἐπ' αὐτῶ καὶ σωθήσομαι ἐν αὐτῶ καὶ οὐ φοβηθήσομαι».
(Ἦσ. 12,2)

εἰδῆσεων τοῦ ἑλληνιστῆ συγγράψαντος Ἰουδαίου ἱστορικοῦ Ἰωσήπου Φλαβίου περὶ τοῦ Ἡρώδου συναγεται, ὅτι οὗτος ἀπέθανε κατὰ τὸ ἔτος 750 ἀπὸ κτίσεως Ρώμης. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ Ἰωσήπου εἶναι γνωστὸν, ὅτι πρὸ τοῦ Πάσχα τοῦ ἔτους τοῦ θανάτου τοῦ Ἡρώδου ἐγένετο ἔκλειψις σελήνης, ἐμποιήσασα μεγάλην ἐντύπωσιν. Εἶναι δὲ ἐξηκριβωμένον, ὅτι τὴν νύκτα τῆς 12ης πρὸς τὴν 13ην Μαρτίου τοῦ ἔτους 750 ἐγένετο τοιαύτη ἔκλειψις τῆς σελήνης, ὁρατὴ ἐν Ἱερουσαλήμ. Ἀναμφιβόλως, λοιπόν, ὁ Ἡρόδης ὁ Μέγας ἀπέθανεν ἐν ἔτει 750 ἀπὸ κτίσεως Ρώμης. Ὅτι δὲ δὲν ἔζη τῷ 753 ἀποδεικνύουσι καὶ νομίσματα τοῦ ἔτους ἐκείνου, φέροντα τὸ ὄνομα τοῦ διαδόχου του.

Κατὰ ταῦτα, τὸ ἔτος τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀντιστοιχεῖ οὐχὶ πρὸς τὸ 754 ἀπὸ κτίσεως Ρώμης, ἀλλὰ πρὸς τὸ 748 ἢ 749.

Κατὰ ποῖον ὅμως μῆνα καὶ κατὰ ποῖαν ἡμέραν ἐγεννήθη ὁ Σωτῆρ, δὲν δύναται ἀκριβῶς νὰ γνωσθῆ. Τὸ ἔτος τῆς γεννήσεως δὲν προῦκάλεσεν ἀμφισβητήσεις, διότι ἦσαν ἐν χρήσει ἄλλαι χρονολογίαι, ἰδίως ἢ ἀπὸ κτίσεως κόσμου. Τῆς ἀπὸ γεννήσεως Χριστοῦ χρονολογίας ἐπεκράτησε νὰ γίνεται χρῆσις παρ' ἡμῶν τοῖς Ἑλλησι μόλις κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα. Ἀλλ' ἡ ἡμέρα τῆς γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος προῦκάλεσεν ἀμφισβητήσεις, μὴ ὑπαρχούσης οὐδεμιᾶς ἀπολύτως ἐνδείξεως ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις. Οἱ Εὐαγγελισταὶ πιθανῶς ἀπεσιώπησαν τὴν ἡμέραν καὶ τὸν μῆνα τῆς γεννήσεως, διότι προῦκειτο περὶ λίαν γνωστοῦ γεγονότος εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῶν Εὐαγγελίων, ἀλλὰ σὺν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου οἱ μεταγενέστεροι χριστιανοὶ ἐλησμόνησαν τὴν ἡμερομηνίαν. Ὅθεν, διάφοροι ἐκράτησαν γινῶμαι περὶ αὐτῆς. Περὶ τὰ μέσα τοῦ Γ' αἰῶνος Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς, παρέχων τὴν πρώτην περὶ τοῦ ζητήματος τούτου εἶδησιν, ἐν σχέσει καὶ πρὸς τὴν ἑορτὴν τῶν Χριστουγέννων ἐσημείωσεν: «Εἰσὶ δὲ οἱ περιεργότερον τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν οὐ μόνον τὸ ἔτος, ἀλλὰ καὶ τὴν ἡμέραν προτιθέντες, ἦν φασι ἔτους κη' Αὐγούστου ἐν Πέμπτῃ Παχῶν καὶ εἰκάδι, οἱ δὲ ἀπὸ Βασιλείδου τε τοῦ βαπτίσματος αὐτοῦ τὴν ἡμέραν ἑορτάζουσι, προδιανυκτερεύοντες ἀναγνώσει· φασι δὲ εἶναι τὸ πεντεκαιδέκατον ἔτος Τιβερίου Καίσαρος τὴν πεντεκαιδεκάτην τοῦ Τυβί μηνός· τινὲς δὲ αὐτὴν ἑορτάζουσιν ἐνδεκάτην τοῦ αὐτοῦ μηνός». Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου καταφαίνεται, ὅτι ὡς πρὸς τὸ ἔτος τῆς γεννήσεως τοῦ Κυρίου ἐκράτουν δύο γινῶμαι· τινὲς μὲν παρεδέχοντο ὅτι ἐγεν-

«Καὶ ἐνιαυτὸς λυτρώσεως πάρεστι».

(Ἦσ. 63,4)

νήθη τὸ 28 ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Αὐγούστου, ἕτεροι δὲ τὸ 15 τῆς βασιλείας τοῦ Τιβερίου. Ὡς πρὸς τὸν μῆνα καὶ τὴν ἡμέραν τρεῖς γνώμαι ἐκράτουν, ὧν τὴν δευτέραν γνώμην ὑπεστήριζον οἱ «Γνωστικοί», ὁπαδοὶ τοῦ Βασιλείδου, ἑορτάζοντες κατὰ τὴν 15ην τοῦ Αἰγυπτιακοῦ μηνὸς Τυβί (= 10 Ἰανουαρίου) τὴν ἑορτὴν τοῦ βαπτίσματος. Φαίνεται δὲ ὅτι τὴν τρίτην γνώμην περὶ τῆς 11ης Τυβί (= 6 Ἰανουαρίου) ἠσπάζοντο οἱ Ὀρθόδοξοι, τελοῦντες τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὴν ἑορτὴν τῶν γενεθλίων τοῦ Σωτῆρος (Θεοφάνεια, Ἐπιφάνεια). Ὑπῆρχον ὁμως καὶ οἱ φρονοῦντες, ὡς ὁ μαθητὴς τοῦ Κλήμεντος Ὁριγένης, ὅτι ἡ 11η Τυβί (= 6 Ἰανουαρίου) ἦτο ἡ ἡμέρα τοῦ βαπτίσματος, οὐχὶ δὲ τῆς γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος. Ὁ Ἐφραὶμ ὁ Σύρος ρητῶς ὀνομάζει τὰ Θεοφάνεια «ἡμέραν γεννήσεως», ὁμοίως ὁ Μέγας Βασίλειος, ὁ Γρηγόριος Νύσσης καὶ ἰδίᾳ ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ὅστις ἔλεγεν ἔν τινι ὁμιλίᾳ αὐτοῦ: «Τὰ δὲ νῦν Θεοφάνεια ἢ πανήγυρις εἴτουν Γενέθλια· λέγεται γὰρ ἀμφοτέρα, δύο κειμένων προσηγοριῶν ἐνὶ πράγματι, ἐφάνη γὰρ Θεὸς ἀνθρώποις διὰ γεννήσεως... ὄνομα δὲ τῷ φανῆναι μὲν Θεοφάνεια, τῷ δὲ γενᾶσθαι, Γενέθλια». Τὴν αὐτὴν γνώμην ὑπεστήριξε καὶ ὁ ἅγιος Ἐπιφάνιος Κύπρου, ὅστις, παραδεχόμενος ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐγεννήθη τῇ 11ῃ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ μηνὸς Τυβί, ἐφρῶνει ὅτι ἐβαπτίσθη «κατ' Αἰγυπτίους Ἀθὺρ δωδεκάτῃ πρὸ ἑξ εἰδῶν Νοεμβρίου, κατὰ Ἕλληνας Δίου ὀγδόῃ κατὰ Ἀθηναίους Μεταγειβίωνος ἐβδόμῃ», ἥτοι τῇ 8ῃ Νοεμβρίου. Οὐχ ἦττον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Ἀλεξανδρείας μέχρι τοῦ 432, ἐπὶ ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, τῇ 8ῃ Νοεμβρίου ἐωρτάζετο ἡ γέννησις τοῦ Κυρίου.

Ταῦτοχρόνως ἐν τῇ Δύσει ἤρξατο ἐπικρατοῦσα ἡ γνώμη, ὅτι ὁ Κύριος ἐγεννήθη τὴν 25ην Δεκεμβρίου, ἐωρτάζον δὲ ἐκεῖ κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην τὴν γέννησιν, χωρίζοντες αὐτὴν ἀπὸ τῆς ἑορτῆς τοῦ βαπτίσματος, τῆς συνεορταζομένης ἐν τῇ Ἀνατολῇ τῇ 6ῃ Ἰανουρίου, ἀλλὰ πότε παρουσιάσθη ἡ ἡμερομηνία τῆς 25ης Δεκεμβρίου ἐν τῇ Δύσει, δὲν εἶναι κατ' ἀκρίβειαν ὡς γνωστόν. Ἐπὶ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου ἤρξατο ἐπιβαλλομένη καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Ἡ μεταβολὴ δὲν ἦτο εὐκολὸν νὰ ἐπιβληθῇ, διότι, ἐν ᾧ ἔθεωρεῖτο καὶ ἐωρτάζετο ἡ 6ῃ Ἰανουαρίου ὡς ἡμέρα τῆς γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος, αἴφνης ἐζητεῖτο νὰ θεωρηθῇ τοιαύτη ἡ 25η Δεκεμβρίου καὶ δὴ καὶ νὰ χωρισθῇ ἡ ἑορτὴ τῆς γεννήσεως ἀπὸ τῆς ἑορτῆς τῆς βαπτίσεως. Πολλοὶ δὲν ἔστερξαν τὴν μεταβολὴν τοῦ ἑορτολογίου, σκανδαλισθέντες προφανῶς ἐξ αὐτῆς. Ὅταν δὲ

«Ὅτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὲ ἀπόλυται, ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον».
(Ὁ Κύριος: Ἰω. 3,16)

τῷ 379 μετέβη εἰς Κων/πολιν ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ὅπως κη-
 ρύξη κατὰ τῶν Ἀρειανῶν, εὐρέθη πρὸ σοβαρᾶς ἀντιδράσεως,
 κατηγορήθη δὲ ὅτι αὐτὸς διήρесе τὴν ἑορτὴν τῆς γεννήσεως, τοῦ-
 τέστιν ὅτι ἐχώρισε τὴν ἑορτὴν τῆς γεννήσεως ἀπὸ τῆς ἑορτῆς τῆς
 βαπτίσεως. Ἰδιαζόντως εἰργάσθη ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσό-
 στομος ὡς πρεσβύτερος Ἀντιοχείας καὶ ὕστερον ὡς ἀρχιεπίσκο-
 πος Κων/πόλεως πρὸς ἐπικράτησιν τῆς ἐπελθούσης ὀρθῆς μετα-
 βολῆς τοῦ ἑορτολογίου, ἀγωνισθεὶς ταῦτοχρόνως ὅπως ἐπιβάλλη
 τὰς περὶ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα ἀποφάσεις τῆς Α' Οἰκουμενικῆς
 Συνόδου ἐπὶ τῶν δυστροπούντων καὶ ἀποσχιζομένων ἀπὸ τῆς Ἐκ-
 κλησίας. Ἐξ ὀμίλιας τὴν ὁποῖαν ἀπήγγειλε τῷ 386 ἐν Ἀντιοχείᾳ
 μανθάνομεν, ὅτι δὲν εἶχε παρέλθει δεκαετία ἀφ' ὅτου εἶχε γίνε-
 ῖν γνωστὴ ἐκεῖ ἡ ἑορτὴ τῆς 25ης Δεκεμβρίου («οὐπω δέκατον ἔτος
 ἐστὶν ἐξ οὗ δῆλη καὶ γνώριμος ἡμῖν αὕτη ἡ ἡμέρα γεγένηται»),
 ὠνόμαζε δὲ αὐτὴν καὶ νέαν καὶ παλαιάν [«νέαν μὲν διὰ τὸ προσ-
 φάτως ἡμῖν γνωρισθῆναι, παλαιάν δὲ καὶ ἀρχαίαν διὰ ταῖς πρεσβυ-
 τέραις (=ταῖς ἀρχαιοτέραις ἑορταῖς) ὀμίλιακα γενέσθαι»], γνω-
 στὴν μὲν οὖσαν τοῖς ἐν τῇ Δύσει ἀνέκαθεν («ἄνωθεν») εἰς Ἀντιό-
 χειαν δὲ νεωστὶ μεταδοθεῖσαν («πρὸς ἡμᾶς δὲ κομισθεῖσαν νῦν
 καὶ οὐ πρὸ πολλῶν ἐτῶν»). Ἡ μεταβολὴ αὕτη, ὡς συμβαίνει συ-
 νήθως ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὁσονδήποτε ὀρθὴ καὶ εὐλογος κἂν ἦτο, δὲν
 ἐγένετο διὰ μιᾶς παρ' ἀπάντων δεκτὴ. «Ἐὺ γὰρ οἶδα, προσέθετεν
 ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ὅτι πολλοὶ ἔτι καὶ νῦν πρὸς ἀλλή-
 λους ἀμφισβητοῦσιν, οἱ μὲν ἐγκαλοῦντες, οἱ δὲ ἀπολογοῦμενοι·
 καὶ πολλὸς περὶ τῆς ἡμέρας ταύτης πανταχοῦ λόγος, τῶν μὲν αἰτιω-
 μένων ὅτι νέα τις ἐστὶ καὶ πρόσφατος καὶ νῦν εἰσηγήνεται, τῶν δὲ
 ἀπολογομένων ὅτι παλαιὰ καὶ ἀρχαία ἐστὶ, τῆς γεννήσεως αὐτοῦ,
 καὶ τοῖς ἄνωθεν τῆς Θράκης ἄχρι Γαδείρων οἰκοῦσι κατάδηλος καὶ
 ἐπίσημος γέγονεν». Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ χρυσορρήμονος Διδασκάλου
 ἀποτελοῦσιν ἀπήχησιν τῶν ζωηροτάτων συζητήσεων τῆς ἐποχῆς
 αὐτοῦ περὶ τῆς μεταβολῆς, ἣν τινες ὡς νεωτερισμὸν ἐθεώρουν, ἀλλ'
 ἦν αὐτὸς μετὰ πολλῆς τῆς δυνάμεως τοῦ λόγου ὑπεστήριξε. Πιθα-
 νῶς δὲ εἰς τοιαύτας ἀντιρρήσεις ὀφείλεται τὸ γεγονός, ὅτι ἡ ἐπελ-
 θοῦσα μεταβολὴ τῆς ἑορτῆς δὲν ἐγένετο δεκτὴ ταχέως ἐν τῇ Ἐκκλη-
 σίᾳ Ἀλεξανδρείας, ἥτις, καθ' ὃν χρόνον, διὰ τῶν προσπαθειῶν ἰδίως
 τοῦ ἁγίου Ἰωάννου Χρυσοστόμου, ἐπεκράτησεν ἐν Ἀντιοχείᾳ
 καὶ Κωνσταντινουπόλει ἡ 25ῃ Δεκεμβρίου ὡς ἡμέρα τῆς γεννή-
 σεως τοῦ Σωτῆρος καὶ συνεπῶς τῆς ἑορτῆς τοῦ γεγονότος τούτου,

«Οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν. Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ
 χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν». (Ἰωάν. 1, 2-3)

ἐξηκολούθει ἐν ἄλλῃ ἡμέρᾳ νὰ ἐορτάζῃ αὐτό. Μόλις δὲ μετὰ πεντηκονταετίαν περίπου ἀπὸ τῆς ἀνωτέρω ἐν Ἀντιοχείᾳ ὀμιλίας τοῦ ἁγίου Ἰωάννου Χρυσοστόμου, ἦτοι ἐν ἔτει 432, ὡς εἶπομεν, ἐπὶ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, ἡ Ἐκκλησία Ἀλεξανδρείας συνεφώνησε πρὸς τὰς ἄλλας Ἐκκλησίας, παραδεχθεῖσα καὶ αὐτὴ ὡς ἡμέραν γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τὴν 25ῃν Δεκεμβρίου.

Ἐκτοτε καθόλου ἡ Ἐκκλησία ἐκ παραδόσεως διακατέχει καὶ τηρεῖ τὴν ἡμέραν ταύτην ὡς ἡμέραν τῆς ἐν Βηθλεὲμ ἐκ τῆς Παρθένου Μαρίας γεννήσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ πανηγυρίζει τὴν ἱερὰν ἀνάμνησιν τοῦ γεγονότος τούτου.

ΕΠΙΤΑΚΤΙΚΟΝ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΟΝ ΚΑΘΗΚΟΝ

Διάβασα στήν «Φωνὴ Κυρίου» τῆς 30-10-55 τὴ σύστασι γιὰ τὴ Γραφή. («Νὰ βάλετε μέσα στὸ σπίτι σας τὴ Γραφή...»). (Ἄλλὰ καὶ πολλάκις ἄλλοτε ἔγινε τέτοια σύστασις). Καὶ εἶπα, δάκτυλος Θεοῦ εἶναι ὁ κάλαμος αὐτός, ποῦ ἔγραψε τὰ λόγια αὐτά. Εἶμαι βέβαιος—ἐκ πείρας μακρᾶς ὀμιλῶ—καὶ ἄς εἶναι βέβαιοι, τὸ βροντοφωνῶ, ὅλοι, ὅτι ἡ κατ' οἶκον καὶ κατ' ἰδίαν παρ' ἑνὸς ἐκάστου μελέτη τῆς Γραφῆς, θὰ ἐπιλύσῃ, κατὰ μέγα μέρος, τὸ πνευματικὸν πρόβλημα τῆς Ἐκκλησίας μας, ἡ ὁποία ἔτσι θὰ εὐτυχήσῃ ὅπως ἔδοξε ποτε νὰ ἰδῇ τὰ παιδιὰ της, τὰ μὲν παρόντα καὶ διὰ τοῦ Θεοῦ κηρύγματος κ.λ.π. διδασκόμενα καὶ καταηγούμενα, ἀλλ' ἐν ὑποσιτισμῷ, τώρα ὑπερσιτιζόμενα καὶ καταρτιζόμενα (Β' Τιμόθ. 3, 14-17), τὰ δὲ μὴ παρόντα, δι' ἃ ὁ Θεὸς ἐργάζεται (Ἰωάν. 5, 17), ἐλκυόμενα καὶ διαφωτιζόμενα, καὶ ἐν καιρῷ αὐτοπαρουσιασθησόμενα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, γιατί ἡ δύναμις τῆς Γραφῆς εἶναι θριαμβευτικὴ (Ἐβρ. 4, 12-13).

Καὶ κάτι ἄλλο: Ἄλλο εἶναι νὰ συνιστῶμεν γενικὰ νὰ πάρουν τὴ Γραφή τους, καὶ ἄλλο εἶναι νὰ μεταβαίνουν—νὰ γίνῃ κανὼν καὶ πρόγραμμα—οἱ Ἐφημέριοι σὲ κάθε σπίτι, δίδοντες καὶ αὐτοὶ ἐκ τοῦ ὑστερήματός των [ὁ Θεὸς τὰ εὐλογεῖ (Β' Κορ. 9, 6)], ἀφοῦ ἀγοράσουν Γραφάς, δωρεὰν εἰς τὰς οἰκογενείας, εἰς ἃς καλεῖται καὶ διὰ τῆς παρουσίας του (καὶ ὑπάρχουν αἱ πολλαὶ δεκτικαὶ ψυχαὶ) νὰ ἐργασθῇ ἐπ' αὐταῖς καὶ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν, ὡς ὁ Κύριος εἰς τὸν οἶκον τῆς Μάρθας καὶ Μαρίας (Λουκ. 10, 38-42). Μόνον ἔτσι ἀποκτᾶ ὁ λαὸς μας πλήρη ἐπί-

«Ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων».
(Ἰωάν. 1,4)

γνωσιν, συνειδητήν πίστιν, κατάρτισιν και χριστιανικήν ζωήν και γίνονται οί χριστιανοί μας ζώντα και συνεργά μέλη τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ Ἄμβων τῆς Ἐκκλησίας, τὸ προφορικὸν κήρυγμα και τὰ θρησκευτικὰ ἔντυπα εἶναι ἄλλο, τὰ ὁποῖα και αὐτὰ ἀσφαλῶς χρειάζονται. Ἄλλ' εἶναι ἀπολύτως ἀπαραίτητο και τὸ σπίτι, τὸ κάθε σπίτι, ν' ἀποκτήσῃ και τὸν ἰδικόν του ἄμβωνα με τὴν κατ' ἴδιαν και οἰκογενειακὴν τοιαύτην μελέτην τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ὅπως τὸ συνιστοῦν και ὅλοι οἱ Ἅγιοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας, πού τόσο πολὺ εἰργάσθησαν στὴ Γραφή και με τὴν Γραφή και ἐκήρυξαν τὸ Εὐαγγέλιον προφορικῶς και γραπτῶς. Πρέπει και ἐκεῖ, τὸ σπίτι, ὡς ἄλλο Ἅγιον Ἄρτοφόριον, ν' ἀποκτήσῃ και νὰ μεταχειρίζεται ὁ λαός μας με εὐλάβειαν και πρὸς τροφήν, τὴν Γραφήν, τὸν ἄρτον τῆς ζωῆς (Ματθ. 4, 4).

Με τὴν ἐλπίδα ὅτι συμβάλλομεν, ἔστω και κατὰ τι, εἰς τὴν μελέτην τῆς Γραφῆς, κατηρτίσαμεν μίαν σειρὰν Ἁγιογραφικῶν μαθημάτων με τὸν τίτλον «Ὁ πιστὸς ἐν τῇ Γραφῇ», τὰ ὁποῖα θὰ δημοσιεύωνται (ἀπὸ Ἰανουαρ. 1956) εἰς τὸ φυλλάδιον «Φωνὴ Κυρίου» (15-20 σειρὲς σὲ κάθε φύλλον), γιὰ νὰ εἶναι προσιτὰ και εἰς τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα.

Ξεύρουν οἱ πολλοὶ τῶν ἀδελφῶν μας χριστιανῶν, πού διαβάξουν τὴν Γραφήν, πῶς θὰ μελετήσουν τὰ μαθήματα, πῶς θὰ κάμουν χρῆσιν τῆς Γραφῆς, γιὰ νὰ βροῦν τὰ κεφάλαια και τὰ ἐδάφια, ἀνατρέχοντας στὸ κάθε Βιβλίον τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ὥστε νὰ διαβάσουν τὰς παραπομπὰς πού ἀναφέρονται στὸ θέμα μας. Ἄλλὰ εἶναι και πολλοὶ πού δὲν ξεύρουν, και θὰ ἐπεθύμουν και αὐτοὶ νὰ ἐργασθοῦν, ὅσοι τοῦλάχιστον μποροῦν και διαβάξουν γιὰ τοὺς ἄλλους, ἔχει ὁ Θεός, ἀλλὰ θὰ τοὺς βοηθήσουν και ἐκεῖνοι πού ξέρουν γράμματα κατὰ χριστιανικὸν καθῆκον. Ἀπ' αὐτοὺς ἄλλοι θὰ ἔχουν Γραφὰς ἢ τοῦλάχιστον Καινὰς Διαθήκας, ἄλλοι ὄχι. Ποιὸς θὰ τοὺς βοηθήσῃ αὐτοὺς πού δὲν ξεύρουν και θέλουν νὰ μάθουν τὸν τρόπον τῆς ἐργασίας; Ποιὸς ἄλλος ἢ ὁ Ἐφημέριος, ὁ μᾶλλον ὑπεύθυνος και ἀρμόδιος, πού θὰ τοὺς εἰσαγάγῃ και θὰ δίδῃ και τὴ δυνατὴ, χάριτι Κυρίου, ἐξήγησι, χρησιμοποιοῦν ἐν ἀνάγκῃ και κατὰ τὸ δυνατόν και τὰ ἐρμηνευτικὰ βοηθήματα; Ποιὸς θὰ τοὺς ὠθήσῃ και θὰ βοηθήσῃ νὰ προμηθευθοῦν Γραφὰς, γιὰ νὰ ἀρχίσουν ὁ καθένας τὸ μαθημά του στὸ Σχολεῖο τοῦ Χριστοῦ, σὰν μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ, ὅπως τοὺς θέλει ὁ Χριστὸς (Ἰωάν. 8, 31-32) ;

«Ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον».
(Ἰωάν. 1,9)

Πάλιν ἀρμόδιος εἶναι ὁ Ἐφημέριος, ὡς ὑπεύθυνος καὶ ὑπόδικος, τολμῶ νὰ εἶπω διὰ τὴν ἀλήθειαν τοῦ πράγματος, διὰ τὰς ψυχάς, «ὡπὲρ ὧν Χριστὸς ἀπέθανεν» (Β' Κορ. 5, 14) καὶ «οὐαὶ μοι ἐὰν μὴ εὐαγγελίζωμαι» (Α' Κορ. θ', 16), καὶ ὁ Θεὸς νὰ μᾶς ἐλεήσῃ, (Ἐφεσ. 2, 8), ὁ ὁποῖος, ἐννοεῖται, αὐτὸς πρῶτος ἔχει μπῆ, ἃς μοῦ ἐπιτραπῆ ἢ ἔκφρασις, στὸν χορὸ τὸν πνευματικὸ καὶ ἐργάζεται καὶ στὸν τομέα τῆς μελέτης τῆς Γραφῆς κατὰ τοὺς λόγους τοῦ Προφητάνακτος Ψαλμ. 1ος, 2-3. (Α' Τιμόθ. 4, 11-16), μήπως ἄλλωστε «πρέσβεις» δὲν πρέπει νὰ γίνωμεν, ἢ μᾶλλον εἴμεθα (Β' Κορ. 5, 17-21);

Ἡμεῖς, μὲ τὴ χάρι τοῦ Κυρίου, κάμαμε τὸ κόπον, καὶ δὲν εἶναι εὐκόλος ἡ ἐργασία τοῦ καταρτισμοῦ τῶν μαθημάτων αὐτῶν, καὶ γράψαμε τὰ μαθήματα αὐτά, πού τὰ προσφέρομεν εἰς τοὺς ἀγαπητοὺς ἀναγνώστας καὶ μαθητὰς τοῦ Χριστοῦ. Σεῖς δέ, ἀδελφοί μου, οἱ συναγωνιζόμενοι ἐν ταῖς προσευχαῖς ὑπὲρ τοῦ ποιμνίου σας, καρακαλῶ δὲ καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ (Ρωμ. 15, 30), καὶ συστρατιῶται τῆς Ἐκκλησίας (Β' Τιμόθ. 2, 1-13), βοηθήσατε, κάμνοντες ἕκαστος τὸ καθήκον σας, γιὰ νὰ μὴ ἀποβῆ ὁ κόπος τῆς ἐργασίας ἄνευ τῆς ὠφελείας τῶν πολλῶν, καὶ μάλιστα ἐπὶ τοῦ σπουδαίου τούτου θέματος τῆς ἐπιγνώσεως καὶ βαθείας πίστεως εἰς τὸν Θεὸν (γιατὶ περὶ Θεοῦ τὰ πρῶτα μαθήματα), ἐξ οὗ «πᾶσα δόσις ἀγαθῆ» (Ἰακ. 1, 17), καὶ τὸν ὁποῖον ἃς παρακαλέσωμεν διὰ τὴν καρποφορίαν πρὸς δόξαν Του, καὶ τέλος νὰ μᾶς ἀξιῶσῃ καὶ τῆς γλυκειᾶς του φωνῆς: «Εὖ δοῦλε ἀγαθέ...»

Π.

ΤΟ ΠΕΜΠΤΟΝ ΕΩΘΙΝΟΝ (*)

Ἔσα περὶ αὐτοῦ προεῖπον οἱ προφῆται, ἐξελάμβανον καὶ ἡρμηνευον μονομερῶς, ἐν αὐταρσεκείᾳ, προσέχοντες εἰς τὰ περὶ τῆς δόξης τοῦ Μεσσίου λεγόμενα, καὶ ταῦτα παρανοοῦμενα, παρακάμπτοντες δ' ὅσα περὶ τῆς κενώσεως αὐτοῦ προερρήθησαν, ἦτοι τὰ περὶ τῆς ταπεινώσεως καὶ τῆς ἐξουθενώσεως αὐτοῦ, δι' ἧς, ὡς δι' ἀκανθῶδους ὁδοῦ, θὰ ἔπρεπε νὰ διέλθῃ ὁ Χριστὸς, ἵνα δοξασθῆ. Ἀρχίσας λοιπὸν νὰ διεξηγήῃ τὰ ὑπὸ πάντων τῶν προφητῶν περὶ αὐτοῦ προλεχθέντα, δὲν ἀπέτεινε πρὸς αὐτοὺς τὸν χαριετισμόν, τὸν ὁποῖον ἀπῆύθυνε προεμφανισθεῖς εἰς τὰς γυναῖ-

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 470.

«Ἦλθε γὰρ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου σῶσαι τὸ ἀπολωλός». (Ὁ Κύριος. (Ματθ. 18,11)

κας, «χαίρετε» (Ματθ. 28, 9), ἀλλ' ἀπέτεινε πρὸς αὐτοὺς ὄνει-
 δισμόν ὑπομιμνήσκοντα τοὺς σκληροὺς λόγους, τοὺς ὁποίους εἶπεν
 ἄλλοτε πρὸς τὸν πατέρα, τὸν προσαγαγόντα πρὸς αὐτὸν εἰς ἴασι-
 τὸν δαίμονιζόμενον υἱὸν του, «ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη,
 ἕως πότε ἔσομαι πρὸς ὑμᾶς καὶ ἀνέξομαι ὑμῶν;» (Λουκ. 9, 41):
 «ὦ ἀνόητοι—ἀνέκραξε—καὶ βραδεῖς τῆ καρδία
 τοῦ πιστεύειν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐλάλησαν οἱ
 προφηταί!» Δὲν ἐνόησατε, ὅτι ἡ δόξα αὕτη δὲν εἶναι ἐκεῖνη,
 τὴν ὁποίαν ἐφαντάσθη ἡ ἀνοησία σας καὶ ἡ βραδυκίνητος καρδία,
 ὅτι αὕτη εἶναι δόξα πνευματικὴ, καὶ ὅτι ἡ πρὸς ταύτην ἄγουσα
 ὁδὸς ἦτο ἡ τῶν βασάνων καὶ τοῦ θανάτου; Καὶ διὰ τὴν διανοίξῃ
 λοιπὸν τὸν νοῦν των καὶ νὰ καταστήσῃ εἰς τὰς καρδίας των εὐαπο-
 δέκτους τὰς προφητικὰς περὶ ἑαυτοῦ λεπτομερείας, «ἡ ρ ῆ α τ ο
 ἀ π ὸ Μ ω ῦ σ ἔ ω ς καὶ π ἄ ν τ ω ν τ ῶ ν π ρ ο φ η τ ῶ ν
 καὶ διηρμήνευεν αὐτοῖς ἐν πάσαις ταῖς
 γραφαῖς», ὅσα «περὶ αὐτοῦ» ἐν αὐτοῖς ἐγράφησαν, ἐκ
 τῆς ἐρμηνείας δὲ ταύτης οἱ συνοδοιπόροι ἀντελήφθησαν πάντως
 ὅτι οὕτως «ἔδει παθεῖν τὸν Χριστὸν» κατὰ τὸ σχέδιον
 τῆς θείας περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους οἰκονομίας. Ἀντελήφθησαν,
 —τοῦτο εἶναι ἀπλῆ ἔκφρασις πρὸς δῆλωσιν τοῦ ἀποτελέσματος
 τῆς ὑπὸ τοῦ Κυρίου διεξηγήσεως τῶν γραφῶν. Τὸ «πῶς ὅμως διή-
 νοιξεν αὐτῶν τὸν νοῦν τοῦ συνιέναι τὰς γραφάς», ὡς λέγει τὸ ἐκκλη-
 σιαστικὸν ἄσμα, ἐκφράζουσι θαυμασιώτατα καὶ ψυχολογικώτατα
 οἱ λόγοι, τοὺς ὁποίους ἀντήλλαξαν ὁ Λουκᾶς καὶ ὁ Κλεόπας, ὅταν,
 ἀποστάντος τοῦ Ἰησοῦ ἀπ' αὐτῶν, ἔμειναν μόνοι καὶ ἀξέφραζον
 πρὸς ἀλλήλους τὰς ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ Κυρίου διερμηνείας τῶν γρα-
 φῶν ἐντυπώσεις των. Ἐφ' ὅσον βαθμηδὸν ὁ ἐρμηνευτικὸς λόγος
 τοῦ Χριστοῦ προὐχώρει, ἡ καρδία αὐτῶν («καί ο μ ἔ ν η ἦ ν») ἐν
 αὐτοῖς, διότι αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἦν ὁ ἐρμηνευτὴς τῶν περὶ ἑαυτοῦ
 προφητικῶν προρρήσεων, ἠρμήνευε τὰς γραφάς τὸ στόμα τῆς ἀλη-
 θείας, ἡ αὐτοαλήθεια, αὐτὸς ὁ τῶν προφητῶν ἐμπνευστὴς! Εὐτυ-
 χεῖς οἱ μαθηταὶ οὗτοι, οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ λαλοῦντος
 καὶ τὰ περὶ ἑαυτοῦ ἐρμηνεύοντος! Ὑπὸ τοιαύτην γοητείαν τελούν-
 τες καὶ ἀπὸ ἐκπλήξεως εἰς ἐκπλήξιν μεταπίπτοντες ὑπὸ τὸ ἄπλε-
 τον φῶς τῆς θείας διδασκαλίας, οἱ συνοδοιπόροι, χωρὶς μῆτε τὴν
 ἀπὸ τῆς μακρᾶς ὁδοιπορίας κόπωσην νὰ αἰσθανθῶσι, μῆτε τὴν
 πάροδον τοῦ χρόνου νὰ ὑπολογίσωσι, «ἡ γ γ ι σ α ν εἰς τὴν
 κ ὶ μ ἠ ν ο ὗ ἐ π ο ρ ε ὕ ο ν τ ο», ὁ δὲ Κύριος, γνωρίζων ὅτι

«Οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν Υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον ἵνα
 κρινῇ τὸν κόσμον...».

(Ὁ Κύριος: Ἰωάν. 3,17)

αὕτη ἦτο τὸ τέρμα καὶ ὁ σκοπὸς τῆς πορείας, ἀπεχαιρέτα αὐτοὺς προσποιούμενος ὅτι θὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν δρόμον του πορρωτέρω. Ἄλλ' οἱ μαθηταὶ τόσον ἦσαν καταμαγευμένοι ἐκ τῆς διδασκαλίας του, τόσον ἠσθάνοντο χαρὰν ἐπὶ τῇ διαλύσει τῶν νεφῶν τοῦ σκυθρωπασμοῦ καὶ τῇ ἀναπτέρωσει τῶν τέλειον σχεδὸν ἀφυπνισμένων ἐλπίδων, ὥστε ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ τοῦ ἀποχωρισμοῦ ἠσθάνθησαν λύπην καὶ μελαγχολίαν, θέλοντες νὰ παρατείνωσι τὴν μετ' αὐτοῦ τόσον γλυκεῖαν ἀναστροφὴν καὶ κοινολογίαν καὶ νὰ περιποιηθῶσιν αὐτὸν ὑπὸ τὴν στέγην τῆς οἰκίας των.

Ἐν τῷ συνομιλητῇ των, ὃν κατ' ἀρχὰς ἐξέλαβον ὡς συνήθη καὶ τυχαῖον, ἀπλοῦν ξένον καὶ πάροικον ἐν Ἱεροσολύμοις, μετὰ τὴν καθ' ὁδὸν ἀναστροφὴν διέκριναν ἄνθρωπον ἀσυνήθη, σοφόν, ἐντριβέστατον περὶ τὰς γραφὰς καὶ τὸν γραφικὸν νοῦν, ἄνθρωπον ὀμιλοῦντα μετὰ κύρους καὶ αὐθεντίας περὶ ἐκείνων ἀκριβῶς τῶν ζητημάτων, τὰ ὁποῖα κατὰ τὰς τρεῖς μάλιστα τελευταίας ἡμέρας κατεῖχον ὅλην αὐτῶν τὴν διάνοιαν καὶ ἐβασάνιζον τὴν καρδίαν των. Διὰ τοῦτο «παρεβιάσαντο αὐτὸν λέγοντες· μεῖνον μεθ' ἡμῶν, ὅτι πρὸς ἑσπέραν ἐστὶ καὶ κέκλικεν ἡ ἡμέρα». Εἶναι ἀξία σημειώσεως ἡ λέξις παρεβιάσαντο. Αὕτη σημαίνει ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐπέμενε, προσποιούμενος ὅτι θὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν πορείαν του, αὐτῶν δ' ἔτι μᾶλλον ἐκ τῆς ἐπιμονῆς ταύτης ὁ πόθος τῆς μετ' αὐτοῦ συντροφίας ἐξήπτετο καὶ πολλὰς παρακλήσεις τῷ ὑπέβαλλον καὶ πολλὰ ἐπιχειρήματα τῷ προσῆγον, ὅπως μεταβάλλῃ ἀπόφασιν καὶ τοῖς κάμῃ τὴν χάριν μετ' αὐτῶν νὰ μείνῃ, τῶν δὲ ἐπιχειρημάτων τὸ σπουδαιότερον ἦτο, ὅτι ἐπλησίαζεν ἤδη ἡ ἑσπέρα καὶ ὅτι, ὡς ἐκ τούτου, ἐπερχομένης τῆς νυκτός, θὰ ἦτο ἴσως ἐπικίνδυνος ἡ μονήρης ἐν τῷ ἐρήμῳ ἐκεῖνῳ τόπῳ ὁδοιπορία.

Εἰς τὰς παρακλήσεις των ταύτας ὑπεχώρησεν ἐπιτέλους ὁ Κύριος («καὶ εἰσῆλθε τοῦ μεῖναι σὺν αὐτοῖς»), ἐπιστάσης δὲ τῆς ὥρας τοῦ δείπνου κατεκλίθησαν ἅπαντες εἰς τὴν τράπεζαν, τιμῆς δ' ἕνεκεν πρὸς τὸν φιλοξενούμενον, τὸ δικαίωμα τῆς ὑπὸ τοῦ οἰκοδεσπότη ἀπαγγελίας τῆς ἐπιδειπνίου προσευχῆς καὶ τῆς εἰς τοὺς συνδαιτυμόνας διανομῆς τοῦ ἄρτου παρεχώρησαν εἰς τὸν ξένον σύνδειπνον. Ὁ Κύριος «λαβὼν τὸν ἄρτον ἠύλογγησε, καὶ κλάσας ἐπέδίδου αὐτοῖς». Τινὲς τῶν ἐρμηνευτῶν, εἰδικῶς δ' οἱ Λατῖνοι, φρονοῦσιν ὅτι κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην ὁ Κύριος ἐτέλεσε τὸ Δεῖπνον τῆς Θείας Εὐχα-

«...Ἄλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ».

(Ὁ Κύριος : Ἰωάν. 3,17)

ριστίας, εἰς τὴν διατύπωσιν τοιαύτης γνώμης ὀρμηθέντες ἀπὸ τινων ἐκφράσεων τοῦ Χρυσοστόμου καὶ τοῦ Θεοφυλάκτου καὶ ἀπὸ τῆς ὁμοιότητος τῶν ἐνταῦθα ἐκφράσεων πρὸς ἐκείνας τὰς ὁποίας μετεχειρίσθησαν οἱ εὐαγγελισταὶ ἐκθέτοντες τὰ κατὰ τὴν πρό τοῦ Πάθους ἐνώπιον τῶν μαθητῶν ὑπὸ τοῦ Κυρίου τέλει τοῦ Μυστηρίου τούτου (Ματθ. 27, 26), «λαβὼν τὸν ἄρτον καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς»· ὁ Μᾶρκος (14, 22) ἀντὶ τοῦ «εὐχαριστήσας» ἔχει «εὐλογήσας», ὁ δὲ Λουκᾶς (22, 19) «καὶ λαβὼν ἄρτον εὐχαριστήσας ἔκλασε καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς...».

Ὁ ἰσχυρισμὸς ὅμως οὗτος δὲν ἔχει βᾶσιν διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους: Ἐπειδὴ ὁ Λουκᾶς καὶ ὁ Κλεόπας δὲν ἦσαν παρόντες κατὰ τὴν προπασχάλιον Θεῖαν Εὐχαριστίαν καὶ, ἐπομένως, δὲν ἐγνώριζον ἔτι τὸ Μυστήριον τοῦτο, ἐὰν ὁ Κύριος εἶχε σκοπὸν καὶ ἐνώπιον αὐτῶν νὰ τὸ τελέσῃ, θὰ ἔπρεπε νὰ προτάξῃ τὴν ἐξήγησιν καὶ σημασίαν αὐτοῦ, ὡς ἔπραξε τοῦτο κατὰ τὸν Μυστικὸν Δεῖπνον. Ἄλλ' ἐκτὸς τούτου, μετὰ τοὺς λόγους «καὶ κλάσας ἐπεδίδου αὐτοῖς» θὰ ἔπρεπε νὰ προστεθῶσι τὰ ἀπαραίτητα ἐκεῖνα «τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου...» καὶ «τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου...».

Ταῦτα ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει δὲν ἐλέχθησαν, ἄλλως τε ὁ Λουκᾶς καὶ ὁ Κλεόπας τέλειον ἠγνόουν, ὅτι ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ξένου ἦτο μετ' αὐτῶν ὁ Κύριος, τὸν ὁποῖον ἀνεγνώρισαν μόλις μετὰ τὴν εὐλογίαν τοῦ ἄρτου, κατὰ ὑπερφυσικὴν θεῖαν εὐδοκίαν. Εἶδον ἄρά γε οὗτοι, κατὰ τὴν στιγμήν τῆς εὐλογίας, τῆς κλάσεως καὶ τῆς διανομῆς τοῦ ἄρτου τοὺς ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τύπους τῶν ἤλων, ἧ καὶ ὁ τρόπος τῆς κατὰ ταύτην τὴν στιγμήν διαγωγῆς τοῦ Κυρίου ἀνέφερεν εἰς τὸν νοῦν των τὸν κατὰ τοιαύτας περιστάσεις τρόπον τῆς πρὸ τοῦ θανάτου του συμπεριφορᾶς του; Ὅπως ποτ' ἀνῆ, μόλις τότε, τῇ εὐδοκίᾳ τοῦ Κυρίου, «διηνοιχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἐπέγνωσαν αὐτόν». Δὲν ἐπρόφθασαν ὅμως νὰ συνέλθουν τελείως ἐκ τῆς εὐαρέστου ταύτης ἐκπλήξεως, «καὶ αὐτὸς ἄφαντος ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν». Δὲν ἐθεώρησεν ἀναγκαίαν τὴν περαιτέρω μετ' αὐτῶν παραμονήν. Δι' ὧσων καθ' ὅδον διηρμήνευσε τὰ ἐν ταῖς γραφαῖς περὶ ἑαυτοῦ ἀναφερόμενα, οὗτοι σαφῶς καὶ θετικῶς ἐδιδάχθησαν, «ὅτι ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν Χριστόν», ἵνα εἰσέλθῃ εἰς τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ δόξαν καὶ ἐμόρφωσαν ἀκράδαντον πεποιθήσιν περὶ τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ καὶ τῆς ἐν τῇ δόξῃ ταύτῃ ζωῆς. Τὴν πεποίθησιν ταύτην ἤρχετο νὰ κυρώσῃ

«Χριστὸς Ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι».

(Α' Τιμόθ. 1,15)

καὶ ἡ ἀνάμνησις ἐκείνων, τὰ ὁποῖα τὴν πρώτην ταύτης τῆς ἡμέρας ἀφηγήθησαν αἱ γυναῖκες, ἐπὶ πλεόν δέ, τὸ καὶ σπουδαιότατον, αὐτῇ ἢ εἰς αὐτοὺς ὀφθαλμοφανῆς ἐπιφάνεια τοῦ Σωτῆρος. Ἐκαστος φαντάζεται τὴν μετὰ τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ Κυρίου καὶ τὴν εὐθὺς γενομένην ἐξαφάνισιν αὐτοῦ κατάπληξιν τῶν δύο μαθητῶν. Οὗτοι θὰ παρέμειναν προσηλωμένοι, ἐμβρόντητοι εἰς τὰς θέσεις των, ἐπὶ πολὺ δὲ θὰ ἠτένιζον ἀλλήλους, ἄφωνοι ἐκ τοῦ ὅλως ἀπροσδοκίτου συμβάντος.

Μικρὸν κατὰ μικρὸν συνήρχοντο εἰς ἑαυτοὺς καὶ ἀντήλλαξαν ἔπειτα τὰς ἐντυπώσεις των. «Ὡστε λοιπὸν ὁ ξένος μας οὗτος ἦτο αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς! Αὐτὸς ὁ ἴδιος ἦτο, ὁ ὁποῖος μὲ τόσῃ σοφίαν, μὲ τόσῃ σαφήνειαν, μὲ τόσον φῶς διηρμήνευεν ἡμῖν καθ' ὁδὸν τὰς γραφάς! Ἀνέστη ὁ Ἰησοῦς! Αἱ γυναῖκες ἄρα ἀλήθειαν ἔλεγον. Ἦτο λοιπὸν εὐλογος ἡ κατάπληξις μας, ἐφ' ὅσον τὸν ἠκούομεν ὁμιλοῦντα καὶ διδάσκοντα, καὶ δι' αὐτὸ ἡ καρδία ἡμῶν καιομένη ἦν ἐν ἡμῖν, ὡς ἐλάλει ἡμῖν ἐν τῇ ὁδοῦ καὶ ὡς διήνοιγεν ἡμῖν τὰς γραφάς!» Ἄς σκεφθῇ ὁ ἀναγνώστης ἐπὶ τῆς λέξεως καιομένη, διὰ τὴν φαντασθῇ ὁποῖα ἰσχυρὰ συναισθημάτων ἐγένενα ἐν τῇ ψυχῇ των ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ. Τί ἀπέμεινε τώρα νὰ πράξωσι μετὰ τὴν τοιαύτην τοῦ Ἰησοῦ φανέρωσιν;

Ἦτο φυσικόν, ὅτι, καταληφθέντες ὑπὸ μεγάλης ἀνυπομονησίας εἰς τὸ νὰ καταστήσωσι κοινωνοὺς τοῦ χαροποιῦ γεγονότος καὶ τοὺς ἀποστόλους, οἱ ὁποῖοι εὐρίσκονται ὑπὸ τὴν ψυχολογικὴν κατάστασιν, ἐν ἧ καὶ οὗτοι διετέλουσιν ἐπι πρὸ μικροῦ, ἀνάστασις αὐτῆ τῆ ὥρα ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλήμ. Εἶχον ἄρα γε ἤδη δειπνήσει, ἢ μήπως, μόλις ἐμοίρασε τὸν ἄρτον ὁ Ἰησοῦς καὶ ἐγένετο ἄφαντος, ἐκεῖνοι ἀφῆκαν τὴν τραπεζάν ἐστρωμένην, διὰ τὴν κομίσωσιν ὡς τάχιστα πρὸς τοὺς συναδέλφους τὴν εὐχάριστον εἶδησιν καὶ θέσωσι τέρμα εἰς τὴν ἀγωνίαν των;

Ταῦτα εἶναι δευτερεύοντα ἀπέναντι τοῦ μεγάλου γεγονότος, ἢ ἀπὸ τοῦ ὁποῖου χαρὰ οὔτε τροφήν ὑπολογίζει, οὔτε ἄλλο τι ὑλικόν. Αὐτῆ τῆ ὥρα δι' αὐτοὺς τὸ σπουδαιότερον ἦτο νὰ σπεύσωσιν ὡς τάχιστα εἰς Ἱεροσόλυμα, ἔνθα «ὔρον συνηθροισμένους τοὺς ἔνδεκα καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς, λέγοντας ὅτι ἠγέρθη ὁ Κύριος ὄντως καὶ ὤφθη Σίμωνι». Ὁκτῶρον λοιπὸν σχε-

«Ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ...». (Ἰωάν. 1,12)

δὸν ἔπρεπε νὰ ἀναλάβωσιν ὁδοιπορίαν, μὴ προφθάσαντες ἀκόμη ν' ἀναπαυθῶσι τελείως ἀπὸ τοῦ καμάτου τῆς μακροῦς των πεζοπορίας. Ἦτο δυνατόν τοῦτο; «Διακαῶς ἐπιθυμοῦντες—λέγει τις τῶν παλαιστινολόγων—ὅπως καταστήσωσι γνωστὴν τοῖς ἀδελφοῖς τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Κυρίου, ἕξαλλοι δὲ ὑπὸ χαρᾶς καὶ ὑπὸ τὸ κράτος ζωηρᾶς διατελοῦντες συγκινήσεως, ἠδύνατο κάλλιστα ἐντὸς πέντε ὥρῶν καὶ ἡμισείας νὰ φθάσωσιν εἰς τὴν Ἀγίαν Πόλιν καὶ εὔρωσι τοὺς ἀποστόλους συνηθροισμένους ἔτι· ἄλλως τε πρέπει νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψει, ὅτι οἱ ἀπόστολοι ἦσαν συνηθισμένοι εἰς τοιαύτας ὁδοιπορίας, αἵτινες βαρεῖαι καὶ ἐπίπονοι φαίνονται εἰς ἡμᾶς, εἰς αὐτοὺς δ' ἦσαν εὐχερέσταται». Ἄλλως τε δὲ «οὐδὲν καλῶς—λέγει ἄλλος ἀρχαιολόγος—νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι οἱ δύο ἀπόστολοι, φλεγόμενοι ὑπὸ τοῦ πόθου νὰ φθάσωσιν ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον εἰς Ἱερουσαλήμ, ἔσπευσαν νὰ ἐνοικιάσωσι ζῶα, καὶ οὕτω βεβαίως ἠδύνατο νὰ φθάσωσιν εἰς Ἱερουσαλήμ περὶ τὴν 11ην».

Ὅταν δ' ἔφθασαν πρὸς τοὺς ἀποστόλους, οὗτοι ἦσαν δέκα καὶ οὐχὶ ἔνδεκα, διότι, ὡς εἶδομεν ἀλλαχοῦ, «Θωμᾶς οὐκ ἦν μετ' αὐτῶν ὅτε», εὐθὺς μετὰ τὴν ἀφίξιν τῶν ἐξ Ἐμμαοῦς, «ἤλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον» τῶν μαθητῶν, ἐξηγήθη δὲ καὶ ὁ λόγος τῆς ἀδιαφόρου χρήσεως τοῦ ἀριθμοῦ «ἔνδεκα» καὶ «δώδεκα»), προκειμένου περὶ τῶν ἀποστόλων.

Οἱ μαθηταὶ ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἄρτι ἐλθόντας, ὅτι πράγματι ἀνέστη ἐκ τῶν νεκρῶν ὁ Κύριος, διότι ἐφανερώθη καὶ εἰς τὸν Σίμωνα.

Ταύτην τὴν ἐμφάνισιν οὐδεὶς τῶν εὐαγγελιστῶν ἀναφέρει, μνημονεύει δ' ὅμως αὐτῆς μόνος ὁ ἀπ. Παῦλος («ᾧφθη Κηφᾶ» Α' Κορ. 15, 5). Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἰδοὺ ὅτι ὁ ταλαίπωρος Πέτρος ἠξιώθη τῆς χάριτος, τὴν ὁποίαν ἐπόθει τόσον διακαῶς δις πορευθεὶς ἐπὶ τὸ μνημεῖον, τὴν δὲ δευτέραν μάλιστα φορὰν δραμῶν ἔσπευσμένως ἐπὶ τῇ βεβαίᾳ ἐλπίδι ὅτι θὰ ἴδῃ τὸν Κύριον. Ἐννοεῖται ὅτι οἱ ἐξ Ἐμμαοῦς ἐπιστρέψαντες διηγήθησαν λεπτομερῶς καὶ μετὰ τῆς προσηκούσης εἰς τὸ γεγονός ζωηρότητος καὶ παραστατικότητος τὰ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ Ἰησοῦ συμβάντα. Καὶ ὁ μὲν Λουκᾶς δὲν ἀναφέρει ἐπὶ πλέον ὁποῖαν ἐντύπωσιν οἱ λόγοι αὐτῶν ἐνεποίησαν εἰς τοὺς μαθητάς, γνωρίζομεν ὅμως παρὰ τοῦ Μάρκου ὅτι δὲν ἐπίστευσαν εἰς αὐτοὺς (16, 13).

Πῶς δύναται ὅμως νὰ ἐξηγηθῇ ἡ ἀπιστία των αὕτη, ἀφοῦ

«...Οἱ οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκός, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρός, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγενήθησαν». (Ἰωάν. 1, 13)

εἰς αὐτοὺς τοὺς ἐξ Ἑμμαοὺς ὁδοιπόρους οἱ αὐτοὶ πρὸ μικροῦ εἶπον ὅτι «ἦ γέ ρ θ η ὁ Κ Ὑ ρ ῖ ο ς ὄ ν τ ω ς κ α ἰ ὠ φ θ η Σ ῖ μ ω ν ι»; Καὶ εἰς μὲν τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦ Πέτρου παρέσχον πίστιν, τὴν ἀφήγησιν δὲ τούτων ἐθεώρησαν ἄπιστον· τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι καὶ ὅλως ἀκατανόητον, ἐὰν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν τῶν μαθητῶν ἡ ψυχολογικὴ κατάστασις κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας.

Εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τίνος ἐντυπώσεως, ἀμφιβολίας, δισταγμοῦς, ιδέας καὶ αἰσθήματα συνεπεία τῆς συλλήψεως τοῦ διδασκάλου ἀπεχώρησαν καὶ ἀπεκρύβησαν οὗτοι, πόσας δὲ ἀποτόμους ψυχικὰς μεταπτώσεις ἠσθάνθησαν κατὰ τὴν τρίτην ταύτην ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Κυρίου ἡμέραν, καθ' ἣν ἀπὸ πρῶτας ἐτέθησαν εἰς κίνησιν αἱ γυναῖκες καὶ τινὲς ἐξ αὐτῶν, καὶ ἤκουον περὶ ἀποκυλίσεως τοῦ λίθου ἐκ τοῦ μνημείου, περὶ ἀγγέλων, περὶ μνημείου κενοῦ κλπ., χωρὶς αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ὅλοι νὰ ἴδωσι τὸ κεφάλαιον τῶν ἀνησυχιῶν των καὶ τῶν ἐλπίδων των.

Μόλις πρὸ μικροῦ ἤκουσαν τὸν Πέτρον νὰ τοὺς βεβαιῶ, ὅτι εἶδεν τὸν Κύριον· ἡ ἀγγελία αὕτη τοῦ κατ' ἐξοχὴν θερμοουργοῦ μαθητοῦ ἐχαροποίησεν αὐτοὺς ἀντιβάλλοντας τὴν εἶδησιν πρὸς ὅσα ἀπὸ πρῶτας ἐγνώριζον, καὶ ἐφάνησαν παρέχοντες πίστιν διότι ἔβλεπον, ὅτι δὲν ὑπῆρχε πλέον λόγος πρὸς δισταγμοὺς καὶ ἀμφιβολίας. Ἡ πίστις ὅμως αὕτη δὲν ἦτο ἡ ἀκράδαντος πεποιθήσις, ἡ πίστις ἡ φωτεινὴ, ἡ συνειδητὴ καὶ ἀκλόνητος, ἀλλὰ οἶονεὶ ἀπὸ πειρα πίστεως, τάσις πρὸς πίστιν, τάσις δυναμένη νὰ ὑποστῆ κλονισμὸν. Ὅντως δὲ τὸν κλονισμὸν τοῦτον ὑπέστη ἐκ τῆς ἐπελθούσης ἀφηγήσεως τῶν ὁδοιπόρων τῆς Ἑμμαοῦς. Πρᾶγμα παράδοξον! Μικρὸν πρότερον ὁ Ἰησοῦς ὠ φ θ η Σ ῖ μ ω ν ι· ἔχει καλῶς, ἀλλὰ πῶς ἦτο δυνατόν σχεδὸν συγχρόνως νὰ ἐμφανισθῆ καὶ εἰς τὸν Λουκᾶν καὶ τὸν Κλεόπαν; Τί σημαίνει τὸ ὅτι ἐνεφανίσθη εἰς τούτους «ἐν ἐτέρᾳ μορφῇ», μόλις δ' ἀνεγνωρίσθη, «ἐγένετο ἄ φ α ν τ ο ς»;

Τοιαῦται ιδέαι ἤρχισαν νὰ συγχρούωνται ἐν τῇ διανοίᾳ τῶν μαθητῶν, καὶ διὰ τοῦτο, ἀντὶ ἐκ τῆς ἀφηγήσεως τῶν ἐξ Ἑμμαοῦς νὰ ἐνισχυθῶσιν ἐν τῇ παρασχεθείσῃ εἰς τοὺς λόγους τοῦ Πέτρου πίστει, ἀπ' ἐναντίας, καὶ αὕτη ἤρχισε νὰ κλονίζηται, διότι δὲν ἦσαν εἰς κατάστασιν ἀκόμη νὰ ἐννοήσωσι τὴν φύσιν τοῦ σώματος τοῦ ἀναστάντος Χριστοῦ. Ταύτην θὰ ἔπρεπε νὰ ἀντιληφθῶσιν ὀφθαλμοφανῶς πάντες ὁμοῦ ἐπὶ τὸ αὐτό, ὅπερ δὴ καὶ ἐγένετο, ὡς ἐν ἄλλῳ εὐαγγελίῳ θὰ ἴδωμεν.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΑΠΑΜΙΧΑΝΑ

«Τοῦτον ὁ Θεὸς ἀρχηγὸν καὶ σωτῆρα ὑψωσε τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ».

(Ἄπ. Πέτρος : Πράξ. 5,31)

ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ (*)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

ΤΟ ΤΡΙΑΔΙΚΟΝ ΤΗΣ ΘΕΟΤΗΤΟΣ

Γ΄.

Πῶς καταφαίνεται ἐν τῇ Γραφῇ ἡ Τριὰς τῶν Θεῶν Προσωπικότητων;

α) Τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ;

Εἰς τὴν Γενέσ. α΄ 2 «Πνεῦμα Θεοῦ» (ἐβραϊστὶ Ρούαχ Ἐλωῖμ), (τὸ Ἐλωῖμ ἀναφέρεται εἰς πλειονότητα Θεῶν Προσώπων ἢ δὲ φράσις «Ρούαχ Ἐλωῖμ») παρουσιάζει μίαν ἀπὸ τὰς Θείας Προσωπικότητος καὶ μᾶς ἀναφέρει τὸ εἰδικὸν ἔργον τὸ ὁποῖον ἡ Θεία Προσωπικότης ἔκαμεν). Οὕτω νοητέον καὶ τὸ Ἰωβ κς΄ 13, καὶ Ψαλμ. γ΄ (να΄) Π (13) («καὶ τὸ Πνεῦμα σου τὸ Ἅγιον...»), ὅπερ κατοικεῖ εἰς τὴν καρδίαν τῶν συντετριμμένων (Ἦσ. νζ΄ 15). Ἡ Προσωπικότης τοῦ Πνεύματος φαίνεται καὶ εἰς Ἦσ. ια΄ 1-2, (πρβλ. ζα΄ 1) ὅπου ἀποδίδονται εἰς τὸ Πνεῦμα ἀκριβῶς στοιχεῖα Προσωπικότητος—σοφία, σύνεσις, βουλή, δύναμις, γνῶσις καὶ φόβος, καὶ ὅπερ εἶναι Παντογνώστης καὶ πανταχοῦ παρὼν (Ψαλμ. ρλθ΄ 7-9) λβ΄ 6, κλπ.

Ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καλεῖται Θεὸς ἐν Πράξ. ε΄ 1-11 «ψεύδεσθαι τε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον... ἀλλὰ τῷ Θεῷ». Ἐπίσης ἡ Προσωπικότης τοῦ Ἁγίου Πνεύματος διακηρύσσεται καὶ εἰς τὰ ἐξῆς χωρία. Ἰωάν. ιδ΄ 15-17, 26. ιε΄ 26, ιε΄ 26, ιε΄ 7, 13, Ματθ. ι΄ 20, Λουκ. γ΄ 22 (Ἰωάν. α΄ 32) Ρωμ. η΄ 26, Α΄ Κορ. β΄ 10, ιβ΄ 11, Πράξ. β΄ 3-4, ιγ΄ 2, η΄ 29, ι΄ 19, ις΄ 7, ιε΄ 28. Συμπληρωματικῶς προσθέτομεν καὶ τὰ ἐξῆς.

1) Ἐν τῇ Παλ. Διαθήκῃ, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀναφέρεται Θεός. 1) Β΄ Βασιλ. κγ΄ «πνεῦμα Κυρίου ἐν ἐμοί». Εἰς τὸ ἐπόμενον ἐδάφ. 3 «λέγει ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ». Ἐπίσης καὶ εἰς τὸ Ἦσ. ζ΄ 9 («πορεύθητι... ἀκοῆ ἀκούσετε...»). Εἰς τὸ Πράξ. κη΄ 25 «...τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐλάλησε διὰ Ἠσαίου». Καὶ εἰς τὰ δύο ἀνωτέρω χωρία τὸ Πνεῦμα καλεῖται Θεός, διότι εἰς τὰ ἐδάφια 3 καὶ 9 εἶναι ὁ Θεὸς Σαβαώθ (Ἰεχωβά). 2) Οὕτω καὶ ἐν Ἐβρ. α΄ 1, ὅπου ἀναφέρεται «ὁ Θεὸς λαλήσας», καὶ ἐν Πράξ. α΄ 16 ὅπου ὁ Θεὸς οὗτος ἐστὶ τὸ

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 510.

«Οὐδὲ γὰρ ὄνομά ἐστιν ἕτερον ὑπὸ τὸν οὐρανόν, τὸ δεδομένον ἐν ἀνθρώποις, ἐν ᾧ δεῖ σωθῆσαι ἡμᾶς».

(Ἄπ. Πέτρος : Πράξ. 4,12)

Πνεῦμα τὸ "Ἁγιον." Ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ: Τὸ Πανάγιον Πνεῦμα συνάπτεται καὶ ἐνταῦθα τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ Ματθ. κη' 19, καὶ ἀνεπτυγμένως καλεῖται Θεὸς Α' Κορ. ιβ' 3-6. Τῷ Πνεύματι τῷ Ἁγίῳ ἀπονέμεται πάνθ' ὅσα ἐν Θεῷ προσιδιάζει ὁ ὅρος ναός, ἐν ᾧ ἡ ὑπερτάτη λατρεία νοεῖται (Α' Κορ. ζ' 19). Καὶ ἡ παντοδυναμία Ψάλμ. λγ', Λουκ. α' 35, Ματθ. ιβ' 28, Ρωμ. η' 11, Λουκ. δ' 18, Α' Κορ. ζ' 11, («ὡς οὖν μία ἡ ἐνέργεια, τούτων καὶ ἡ οὐσία μία»).

Ἐκκλησιαστικῆ παράδοσις: Β' Οἰκουμενικῆ Σύνοδος (381 μ.Χ.) κατὰ τοῦ πνευματομάχου Μακεδονίου δογματίσασα: «Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἁγιον...». Ἄλλὰ καὶ οἱ πρὸ τῆς Συνόδου ταύτης Πατέρες συμφώνως ἐδογματίσαν.

β) Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἀνάγνωθι εἰς ἰδίαν ἐν τῷ παρόντι μελέτην.

γ) Ἡ Ἐνότης τῶν Θείων Προσωπικοτήτων, ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ, Ἰωάν. ι' 24,30, ιζ' 20-21, ιδ' 8-10, Ματθ. γ' 13-17, κη' 18-20, (Πρβλ. Ἦσ. μὴ' 16) Ἐφεσ. ζ' 4-6, Β' Κορ. ιγ' 13, κλπ.

Ἔθεν εἶναι τρεῖς εἰς τὸ ἐν οἱ Ἑλωίμ τοῦ Ἰσραὴλ (...) εἶναι Τριάς ἐν τῇ Ἐνότητι.

Τοιαύτη εἶναι ἡ ἀντίληψις τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ὁ ὁποῖος ὠμίλει εἰς Ἀθήνας περὶ «τοῦ Θεοῦ», ἔκφρασις ἡ ὁποία ἀναφέρεται εἰς τοὺς «Τρεῖς ἐν ἐνότητι», ὡς ἐπίσης καὶ εἰς τὴν πρὸς Κολασσαεῖς Ἐπιστολήν... ὁμιλῶν περὶ τῆς Θεότητος λέγει: «Ἐν Αὐτῷ (Χριστῷ) κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς Θεότητος σωματικῶς».

Ὁ Δόκτωρ Λέανδερ Κεύζερ ὁμιλῶν σαφῶς περὶ τοῦ δόγματος τῆς Τριάδος λέγει: «Ὁ Θεὸς εἶναι Τριάς, δηλαδὴ εἶναι καὶ Ἐνας καὶ Τρεῖς».

Ἄλλὰ ἄς ἐνθυμούμεθα ὅτι δὲν εἶναι καὶ εἰς καὶ τρεῖς ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἐποψίν. Ὑπάρχουν πολλὰ πράγματα γύρω μας τὰ ὁποῖα εἶναι ἀπὸ μιᾶς ἀπόψεως ἐν καὶ ἀπὸ ἄλλης τρία. Οὕτως ὁ Θεὸς εἶναι Εἷς ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν, ἀλλὰ τρεῖς ὅσον ἀφορᾷ τὰς Ὑποστάσεις, πρόσωπα, τρόπους ζωῆς καὶ λειτουργίας». Ἐν συνεχείᾳ λέγει οὗτος: Οὐδέποτε πεπαιδευμένος Θεολόγος παραδέχθη ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι μαθηματικῆ, ὑλικῆ Τριάς. Ὅχι. Ὁ Θεὸς εἶναι πνευματικῆ Τριάς. Ἡ Ἁγία Γραφή διακηρύττει ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι Πνεῦμα. Ἐπομένως τὰ καλλίτερα παραδείγματα διὰ τὴν διδασκαλίαν αὐτὴν, πρέπει νὰ εὐρίσκωνται οὐχὶ εἰς τὸ ὑλικὸν βασιλεῖον ἀλλὰ εἰς τὸ διανοητικὸν ἢ ψυχικόν. Ἐσχέφθητε ποτὲ περὶ τοῦ ὅτι ὑπὸ μίαν

«Καὶ ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν, καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος...».

(Ἰωάν. 1,16)

ἀληθῆ ἐσωτερικὴν ἔννοιαν τὸ ἀνθρώπιον πνεῦμα ἔχει τριαδικὴν σύνθεσιν; Συνίσταται ἀπὸ τὴν διάνοιαν, τὸ συναίσθημα καὶ τὴν βούλησιν, δηλαδὴ ἀπὸ τὸ γνωστικόν, τὸ συναισθηματικόν καὶ τὸ βουλευτικόν στοιχεῖον. Καὶ ὅμως ταῦτα δὲν ἀποτελοῦν τρία Πνεύματα, ἀλλὰ μόνον ἓνα Πνεῦμα. Ἔτι μᾶλλον, τὸ Πνεῦμα εἶναι μία ὄντοτης ἐνιαία καὶ δὲν ἀποτελεῖται ἀπὸ μέρη καθὼς ἓνας ὄγκος ὑλικῆς οὐσίας.

Ἐπομένως τὸ νοητικόν εἶναι ὁλόκληρον τὸ πνεῦμα, τὸ συναισθηματικόν εἶναι ὁλόκληρον τὸ πνεῦμα καὶ τὸ βουλευτικόν εἶναι ὁλόκληρον τὸ πνεῦμα. Ἐν ἑκάστον καὶ ὅλα εἶναι ἀπαράλλακτα ἢ ἰδίᾳ οὐσία. Ἐν ἑκάστον κατὰ τὴν Οὐσίαν εἶναι ὅμοιον πρὸς ὅλα καὶ πάλιν ὅλα ὁμοῦ εἶναι ὅμοια πρὸς ἑκάστον. Οὕτω πως βλέπομεν πάλιν, ὅτι μία ὄντοτης δύναται νὰ εἶναι κατὰ μυστηριώδη καὶ βαθὺν τρόπον, μία ὑπὸ μίαν ἔποψιν καὶ τρεῖς ὑπὸ ἄλλην ἔποψιν. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ μὲ τὸν Τριαδικὸν Θεόν. Ὑπάρχει μόνον ἡ διαφορὰ ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι Προσωπικῶς Τριαδικός, ὅχι μόνον λειτουργικῶς, ὡς φαίνεται εἰς τὸ παράδειγμα τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. Ἡ σπουδαία αὕτη διάκρισις πρέπει νὰ γίνῃ πρὸς ἀποφυγὴν τῆς παλαιᾶς αἰρέσεως τὴν ὁποίαν ὑπερήσπισεν ὁ Σαβέλλιος καὶ ἄλλοι, δεχόμενοι τὴν Τριάδα ὡς τρεῖς φάσεις.

Ἐπίσης ὁ Δόκτωρ Χάλδεμαν λέγει: "Ὅπου ὑπάρχει τὸ ἀκτινικόν ἐκεῖ ὑπάρχει καὶ τὸ φωτιστικόν καὶ τὸ θερμαντικόν.

Τὸ ἀκτινικόν δὲν δύναται νὰ ὁραθῆ οὔτε νὰ γίνῃ αἰσθητόν. Τὸ θερμαντικόν δὲν δύναται νὰ γίνῃ ὁρατὸν ἀλλὰ δύναται νὰ γίνῃ αἰσθητόν. Τὸ φωταγωγόν δύναται νὰ γίνῃ καὶ ὁρατὸν καὶ αἰσθητόν καὶ εἶναι ἡ ἀποκάλυψις καὶ ἡ ἔκφρασις τῶν ἄλλων δύο.

Ὅποῖον ἀτόπημα θὰ ἦτο νὰ ἀπορρίψωμεν τὰς ἄλλας δύο ιδιότητας καὶ νὰ ὀνομάσωμεν τὴν ἐναπομένουσαν μίαν ιδιότητα φῶς. Ὅχι τὸ φῶς εἶναι ἓν καὶ ὅμως τρία, τὸ φῶς εἶναι τρία καὶ ὅμως ἓν. Καὶ αἱ Ἁγία Γραφαὶ λέγουσιν: Ὁ Θεὸς εἶναι φῶς, ὁ Θεὸς εἶναι μία Οὐσία—εἷς Θεός, καὶ ὅμως τρία πρόσωπα,—Πατὴρ, Υἱὸς καὶ Ἁγιον Πνεῦμα.

Παρ' ὅλον τὸ γεγονὸς ὅτι αἱ Θεῖαι Προσωπικότητες διακρίνονται ἢ μία ἀπὸ τὴν ἄλλην, δὲν δύνανται νὰ χωρισθοῦν ἀπ' ἀλλήλων. Ὅπου εἶναι μία Προσωπικότης εἶναι καὶ αἱ ἄλλαι. ὅπου ὁ Πατὴρ εἶναι καὶ ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἁγιον Πνεῦμα. Ὅπου εἶναι τὸ Πνεῦμα ἐκεῖ εἶναι ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱός.

Τὸν Πατέρα δὲν δυνάμεθα οὔτε νὰ ἴδωμεν οὔτε νὰ αἰσθανθῶ-

«Εὐλόγητός Κύριος, ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ, ὅτι ἐπεσκέψατο καὶ ἐποίησε λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ». (Ἵ Ζαχαρίας : Λουκ. 1,68)

μεν. Τὸ Πνεῦμα δὲν δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν ἀλλὰ δυνάμεθα νὰ αἰσθανθῶμεν. Τὸν Ὑἱὸν δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν καὶ νὰ αἰσθανθῶμεν καὶ ὁ Ὑἱὸς εἶναι ἡ ἀποκάλυψις καὶ ἡ ἔκφρασις τῶν ἄλλων δύο.

Ἐποῖον ἄτοπον θὰ ἦτο νὰ ἀπορρίψῃ κανεὶς δύο ἐκ τῶν Προσώπων τῆς Θεότητος καὶ νὰ ὀνομάζῃ Θεὸν μόνον τὸ ἀπομένον ἐν Πρόσωπον. Ὅχι, ὁ Θεὸς εἶναι εἷς καὶ ὅμως τρεῖς. Ὁ Θεὸς εἶναι τρεῖς καὶ ὅμως Εἷς.

Ἡ Γραφὴ λέγει: Οὐδεὶς δύναται νὰ εἴπῃ: Ὁ Ἰησοῦς εἶναι Κύριος. Εἰμὴ διὰ Πνεύματος Ἁγίου (Α' Κορινθ. β', 3).

(Συνεχίζεται)

Π.

— III —

ΔΙΑ ΤΟ ΘΕΙΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ

1ον

Εἰς τὴν Περιτομὴν τοῦ Κυρίου

(1 Ἰανουαρίου 1956)

«Ὅτε ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι ὁκτὼ τοῦ περιτεμεῖν τὸ παιδίον, καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦς».

(Λουκ. 2,21)

Σὺν Θεῷ εἰσερχόμεθα σήμερον εἰς νέον ἔτος. Ὅλοι τὸ ὑποδεχόμεθα με εὐχὰς καὶ ἐλπίδας. Βυχόμεθα νὰ εἶναι τὸ νέον ἔτος αἴσιον καὶ εὐτυχές καὶ γεμίζουμε τις καρδίες με αἰσιοδοξίαν καὶ ἐλπίδας.

Ἄλλ' ὅμως, διὰ νὰ ἔχουν βάσιν οἱ ἐλπίδες καὶ οἱ πόθοι μας, πρέπει νὰ σκεφθοῦμε τί εἶναι ἐκεῖνο ποῦ ἀποτελεῖ τὴν πρὸ πρόθεσιν τῆς πραγματοποιήσεώς των. Προσφέρεται δὲ σχετικῶς ἡ Δεσποτικὴ ἑορτὴ τῆς Περιτομῆς τοῦ Κυρίου, τὴν ὁποίαν κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ ἔτους ἐορτάζομεν, διὰ νὰ παράσχῃ τὴν δέουσαν καθοδήγησιν.

1. Ὁ Κύριος, ὡς ὁκτὼ ἡμερῶν βρέφος, ὑπόκειται εἰς τὰς διατάξεις τοῦ Νόμου τοῦ Μωσαϊκοῦ καὶ ὑφίσταται τὴν χειρουργικὴν ἐπέμβασιν τῆς περιτομῆς. Οἱ πόνοι τῆς ἐγχειρήσεως αὐτῆς εἶναι οἱ πρῶτοι πόνοι τοὺς ὁποίους δοκιμάζει ὁ Ἰησοῦς. Ἡ πράξις δὲ αὐτῆς τῆς περιτομῆς εἶναι πράξις πλήρους ὑποταγῆς τοῦ Κυρίου εἰς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ. Καὶ πόσα ἔχει νὰ μάς διδάξῃ αὐτὴ ἡ ὑποταγὴ τοῦ Κυρίου εἰς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, με τοὺς συνοδεύοντας μάλιστα αὐτὴν πόνους!

Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι ἡ περιτομὴ ἀφεώρα τοὺς ὑπὸ τὴν ἀμαρτίαν ἀνθρώπους. Καὶ ὅμως ἔρχεται ὁ Ἅγιος τῶν ἁγίων καὶ ὑποβάλλεται εἰς αὐτὴν. Δὲν ἐξαιρεῖ τὸν ἑαυτὸν του οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον ἐκ τῶν νομικῶν διατάξεων. Ὀλίγον βραδύτερον, ὅταν ὁ Κύριος γίνεται τεσσαράκοντα ἡμερῶν, προσάγεται εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ μετὰ προσφορὰς ζεύγους τρυγῶν ἢ νεοσσῶν περιστερῶν. Καὶ ὅταν ἀργότερον, τριακονταετῆς, ἐμφανίζεται εἰς τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν, διὰ νὰ βαπτισθῇ ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου, λέγει πρὸς αὐτόν: «ἄφες ἄρτι· οὕτω γὰρ πρέπει ἐστὶν ἡμῖν, πληρῶσαι πάσαν δικαιοσύνην». Εἶναι πρέπον νὰ τηρήσωμεν καθὲς διδάξαν δοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Ἐσκέφθημεν ποτε, ἀγαπητοί, τί διδάσκει εἰς ἡμᾶς ἡ συνεχὴς συμμόρφωσις αὐτῆ τοῦ Κυρίου πρὸς τὸ θέλημα καὶ τὸν νόμον τοῦ οὐρανοῦ Πατρὸς; Ἐσκέφθημεν ὅτι οἱ πόνοι τῆς περιτομῆς ἀποκορυφοῦνται

ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, διὰ νὰ εὐρεθῇ ὁ Κύριος ἔναντι τοῦ οὐρανοῦ Πατρός «ὕπῃκος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ»; Παράδειγμα ὑπέροχον διὰ τοὺς ἀνθρώπους. Ἐὰν θέλωμεν νὰ ὑπάρξῃ εὐημερία καὶ εὐτυχία εἰς τὴν ζωὴν μας «τοῦτο πρέπει ἐστὶν ἡμῖν, πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην». Ἡ τελεία συμμόρφωσις πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀπαραίτητος.

Εἰς τὴν ἐποχὴν μας συνήθως ὑπερτονίζονται τὰ δικαιώματα τῶν ἀνθρώπων. Ἄν ὑπάρχῃ ὅμως μία διακρήσις πού θέτει καὶ προβάλλει τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι ἡ τοῦ Χριστοῦ. Ἐκεῖνος ἐμφανίζεται ὡς ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς γῆς καὶ διακρήσσει διὰ τοῦ Εὐαγγελίου του τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα. Naί, ἀλλὰ δὲν πρέπει ποτὲ νὰ λησμονῶμεν, ὅτι εἶναι στοιχειώδης ἀπαίτησις Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, διπλά στα δικαιώματα νὰ ὑπάρχουν καὶ ὑποχρεώσεις. Πόσας φορές ἄρᾳ γε ἐνουμούμεθα τὰς ὑποχρεώσεις μας; Σκεπτόμεθα μήπως λιποτακτῶμεν ἀπὸ τὸ καθήκον, καὶ μήπως γίνονται ἐκ μέρους μας ἀβαρίες πολλάκις, ἢ μήπως εἰμεθα εὐκολοὶ εἰς ἐξαίρεσιν τοῦ ἑαυτοῦ μας ἀπὸ πράγματα τὰ ὁποῖα ἐπιπολαίως θεωροῦμεν μικρὰ καὶ δευτερεύοντα; Ἄλλὰ (πρέπει ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην). Καὶ ἂν θέλωμεν νὰ ὑπάρξουν εὐοίανοι προβλέψεις διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἐλπίδων καὶ τῶν πόθων μας κατὰ τὸ νέον ἔτος, ἰδοὺ τὸ σύνθημα: «πρέπει ἐστὶ πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην».

Εἶναι εὐκολοὶ νὰ κατανοήσωμεν, ὅτι ἐὰν ὅλοι ἐκπληρῶμεν τὸ χρέος καὶ τὸ καθήκον μας πρὸς τὸν πλησίον, αὐτὸ θὰ συμβάλῃ νὰ γίνωμεν ὅλοι εὐτυχεῖς εἰς τὴν ζωὴν μας, καὶ ὡς ἄτομα καὶ ὡς κοινωνία.

2. Ἄλλ' ἡ περιτομὴ τοῦ Κυρίου ἔχει καὶ συμβολικώτερον χαρακτῆρα. Ἄλλωστε τύπος ἦτο ἡ περιτομὴ τῆς σαρκός· καὶ ἐσυμβόλιζε τὴν περιτομὴν τῆς καρδίας, δηλαδὴ περιτομὴν τῶν ἀδυναμιῶν καὶ ἐλαττωμάτων. Ὅπως λέγει καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος (Κολ. 2, 11), ἐσυμβόλιζε τὴν «ἀχειροποίητον περιτομὴν» τῶν κακιῶν πού πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀποκόψῃ. Πῶς νὰ τὸ ἀποκόψωμεν; Ὅγκοι κακοὶ ὑπάρχουν μέσα στὸν ἄνθρωπον. Δὲν θέλομεν νὰ εἰπώμεν διὰ τοὺς ὄγκους τοῦ ὄργανισμοῦ, οἱ ὁποῖοι μας τᾶίζουν, τὰ τελευταῖα ἰδίως χρόνια, τὴν κοινωνίαν, καὶ οἱ ὁποῖοι δὲν θεραπεύονται ἀκόμη μὲ τὰ μέσα πού διαθέτει ἡ ἐπιστήμη. Ἄλλὰ θέλομεν νὰ εἰπώμεν διὰ τὰ καρκινώματα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα λέγονται πάθη καὶ κακίαι. Δι' αὐτὴν τὴν περιτομὴν, πού ἀποβλέπει εἰς ἀφαίρεσιν τῶν ὄγκων τούτων, τύπος καὶ σύμβολον εἶναι ἡ περιτομὴ τῆς σαρκός. Καὶ ἡ περιτομὴ τοῦ Κυρίου ἐγένετο, ἀκριβῶς, ὅπως ψάλλει ἡ Ἐκκλησία, «ἵνα παύσῃ τὰ σκιῶδη καὶ περιέλῃ τὸ κάλυμμα τῶν παθῶν ἡμῶν».

Ῥαῖον πράγματι, ἔμβλημα καὶ ἐπικαιρον διὰ τὸ νέον ἔτος. Δὲν λέγομεν ὅτι εἶναι εὐκολοὶ τὸ πρᾶγμα. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι οἱ ἀχιλλεῖες πτέρνες τοῦ καθενός μας εἶναι τὰ σημεῖα τὰ εὐπαθῆ, καὶ πονοῦμε ὅταν τὰ χειρουργήσωμεν. Naί· ὅταν πρόκειται νὰ κόψῃ κανεὶς κάτι ἀπὸ τὶς συνήθειές του ποιεῖ. Ἄς πονέσῃ ὅμως. Μήπως καὶ ὁ Κύριος δὲν ἐπόνεσε κατὰ τὴν περιτομὴν; Καὶ μήπως ὁ πόνος δὲν ὑπῆρξεν ὁ ἀχώριστος σύντροφος εἰς τὴν ζωὴν Του; Ἄνυσώθη, ὡς εἴπομεν, ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ. Δύναται ἐπομένως νὰ ἀξιοῖ ἀπὸ ἡμᾶς νὰ ἔχωμεν διάθεσιν, κάπως νὰ υποφέρωμεν, «διὰ τὸ ὄνομά Του»· μὴ νομίζωμεν ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι πάντοτε τὰ πράγματα ἀπλᾶ καὶ ἀνώδυνα· ἡ ζωὴ ἔχει καὶ τὰς ἀκάνθας τῆς καὶ τοὺς ἀγῶνάς τῆς.

Καὶ ἐὰν, ἀγαπητοί, ὅλα τὰ πλήγματα τῆς ζωῆς ἔχουν πόνον· καὶ ἐὰν «πᾶσα παράβασις καὶ παραχόρᾳ» τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι ἀνώδυνας, ἀλλὰ «λαμβάνει ἐνδικον μισθοποσίαν» καὶ δημιουργεῖ πόνον, διατί νὰ μὴ προτιμῶμεν τοὺς ἄλλους πόνους πού βοηθοῦν εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς εὐτυχίας μας; Εἶδατε τοὺς κτίστας τῶν οἰκοδομῶν, πῶς χρησιμοποιοῦν τὶς πέτρες, διὰ νὰ κτίσουν τὴν οἰκοδομήν; Δὲν τὶς πέρνουν ὅπως εἶναι, διὰ νὰ τὶς τοποθετήσουν· ἀλλὰ προηγουμένως τὶς κτυποῦν μὲ τὴν σφύραν, διὰ νὰ τὰς λειάνουν ἀπὸ

τά έξογκώματα, και κατόπιν εφαρμόζονται καλά και στερεά οι λίθοι στο οικοδόμημα. Καθ' ὅμοιον τρόπον χρειάζονται πελέκημα και οι χαρακτήρες μας. Και μόνον ὅταν στερεώσουμε τους χαρακτήρες μας και τους λειάνωμεν ἀπό ὑπάρχοντα ἐλαττώματα, θά ἀποκτήσωμεν τήν εὐτυχίαν πού τόσοσ ποθοῦμεν.

Νέον ἔτος, νέες ἐλπίδες, νέον ξεκίνημα. Ἄλλ' ἄρα γε τὸ ξεκίνημα αὐτὸ θά ἔχη αἰσιον πέρας; Ἄς θελήσωμεν, ἀγαπητοί, νά βαδίσωμεν τὸν δρόμον τοῦ νέου ἔτους με αὐτὴν τὴν προσπάθειαν τῆς προσηλώσεως εἰς τὸ καθήκον και εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ και με τὴν ἐπιμέλειαν τῆς περιτομῆς τῶν ἐλαττωμάτων και τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ παθῶν και κακιῶν, εἰς τὴν θέσιν τῶν ὁποίων πρέπει νά ὑπάρξουν ἀντίστοιχοι ἀρεταί, διὰ νά ἀποτελέσουν τὴν ἀρμονίαν τοῦ οικοδομήματος τῆς ζωῆς μας και τὴν βάσιν τῆς πραγματοποιήσεως τῶν ἐλπίδων μας δι' ἕνα αἰσιον και εὐτυχές ἔτος.

Εἶθε ὁ δι' ἡμᾶς σαρκωθεὶς και σαρκὶ περιτμηθεὶς Ἰησοῦς, ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, νά εἶναι ὁ ἰδικὸς μας προσωπικὸς Σωτὴρ και νά χάριση εἰς πάντας ἡμᾶς τὸ νέον ἔτος αἰσιον και εὐτυχές.

2ον

Εἰς τὰ "Ἁγια Θεοφάνεια (6 Ἰανουαρίου 1956)

«Ὁ ἀγιάζων και οἱ ἀγιαζόμενοι ἐξ ἐνὸς πάντες». (Ἐβρ. 2,11)

Ὅταν γίνεται λόγος περὶ ἀγιασμοῦ, εἶναι φανερόν ὅτι προϋποτίθενται ἀγιάζων και ἀγιαζόμενοι. Ἡ πρᾶξις τοῦ ἀγιασμοῦ προϋποθέτει ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἐνεργεῖ και ἐκεῖνους διὰ τοὺς ὁποῖους ἐνεργεῖται. Δὲν πρόκειται διὰ τὸν ἀγιασμόν τῶν ὑδάτων, ἀλλὰ περὶ τῆς οὐσίας τοῦ ἀγιασμοῦ, δηλαδὴ περὶ τῆς ἀγιοποιήσεως τῶν ἀνθρώπων. (Ἄλλωστε, ὑπὲρ τοῦ ἀγιασμοῦ ἡμῶν τελεῖται ὁ ἀγιασμός τῶν ὑδάτων). Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἐξηγεῖ σχετικῶς ποῖος εἶναι ὁ ἀγιάζων και ποῖοι οἱ ἀγιαζόμενοι. Καὶ εἶναι ἐπίκαιρον σήμερον ὁμολογευμένως, νά ὁμιλήσωμεν περὶ τοῦ ἀγιάζοντος και τῶν ἀγιαζομένων.

1. «Ὁ ἀγιάζων και οἱ ἀγιαζόμενοι ἐξ ἐνὸς πάντες». Ὁ ἀγιάζων, φυσικά, εἶναι ὁ Χριστὸς και ἀγιαζόμενοι, προφανῶς, εἶναι οἱ πιστοὶ εἰς Αὐτόν, οἱ χριστιανοί. Ὅμως ὁ Χριστὸς εἶναι υἱὸς τοῦ Θεοῦ, τέκνα δὲ Θεοῦ, κατὰ χάριν, εἶναι και οἱ διὰ Χριστοῦ «τὴν υἱοθεσίαν ἀπολαύοντες». Καὶ διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος λέγει, ὅτι εἶναι «ἐξ ἐνὸς (Πατρὸς) πάντες».

Ὁ ἀ γ ι ἀ ζ ω ν! Ἐκεῖ εἰς τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν παρουσιάσθη ὁ ἀγιάζων Κύριός μας. Καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐμφανισθὲν ἐν εἴδει περιστερᾶς, και ἡ φωνὴ τοῦ Πατρὸς συγχρόνως τὸν παρουσιάσαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους: «οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ἠδόκησα». Πρέπει δὲ νά γνωρίζωμεν, ὅτι ὁ ἀγιάζων Χριστὸς ἔχει τρεῖς ιδιότητες: εἶναι προφήτης, βασιλεὺς, και ἀρχιερεὺς.

Παρουσιάσθη τῷ ὄντι ὁ Κύριος μετὰ τὸ προφητικὸν του ἀξίωμα, ἐν πρώτοις. Ὡς διδάσκαλος δηλαδὴ, διδάσκων τὰς ὑψίστας ἀληθείας και διαφωτίζων τὰ μεγάλα ἐκεῖνα ζητήματα, τὰ ὅποια, ὅσον και ἂν ἀνιχνεύῃ ὁ ἄνθρωπος, τὰ ψηλαφᾷ μόνον, χωρὶς νά δύναται νά τὰ γνωρίσῃ πληρέστερον. Ὁ Κύριος εἶναι, διὰ τὴν γνώσιν τῶν ζητημάτων αὐτῶν, «ἡ ὁδὸς και ἡ ἀλήθεια». Κατῆλθεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, διὰ νά φέρῃ εἰς ἡμᾶς τὴν γνώσιν τῆς ἀληθείας: τῆς ἀληθείας ἐκεῖνης ἣ ὅποια δὲν εἶναι ξηρὰ γνώσις, ἀλλὰ κατευθύνει και καθοδηγεῖ εἰς ζωὴν ἀνάλογον και ἁγίαν, διὰ νά γίνῃ πραγματικότης ἐκεῖνο τὸ ὅποιον εἶπεν ἐν τῇ προσευχῇ Του πρὸς τὸν οὐράνιον Πατέρα ὁ Κύ-

ριος «ἀγίασον αὐτοὺς τῇ ἀληθείᾳ σου, ὁ λόγος ὁ σὸς ἀλήθειά ἐστιν». Ἀγιάσε τους διὰ τῆς ἀποκαλυφθείσης ἀληθείας σου, ὥστε νὰ ἔχουν τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν ὡς γνώμονα καὶ ὁδηγὸν τῆς ζωῆς των.

Ἄλλὰ παρουσιάσθη ὁ Κύριος καὶ ὡς Βασιλεὺς: «καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος». Αὐτὸς εἶναι ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ Κύριος τῶν κυριευόντων». Αὐτὸς εἶναι ὁ βασιλεὺς, ὁ Ἄρχων τῆς «βασιλείας τῶν οὐρανῶν», τῆς ὁποίας οἱ χριστιανοὶ ἐκλήθησαν νὰ εἶναι πολῖται. Εἶναι ὁ ἡγεμὼν ὁ Ὅποιος κελεύει, καὶ ἡμεῖς, ὡς ὑπήκοοί του, ὀφείλομεν νὰ ἐκτελῶμεν πιστῶς τὸν νόμον του καὶ τὰς ἐντολάς του.

Ἐνεφανίσθη ἀκόμη ὁ Σωτὴρ καὶ ὡς Ἀρχιερεὺς. Εἶναι ὁ ἀρχιερεὺς ὁ μέγας ὁ διεληλυθὼς τοὺς οὐρανοῦς». Ὅλοι οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἱερεῖς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης κυριώτατον ἔργον εἶχον νὰ προσφέρουν εἰς τὸν Θεὸν θυσίας. Ἄλλὰ ὁ Κύριος προσέφερε τὴν ἀνεκτίμητον θυσίαν τοῦ Ἐαυτοῦ του καὶ δι' αὐτὸ εἶναι ὁ μέγιστος Ἀρχιερεὺς.

Αὐτὸς λοιπὸν εἶναι ὁ ἀγιάζων, ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, Ὁστις διὰ τὸν ἄνθρωπον εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν Προφήτης (δηλαδὴ διδάσκαλος), Βασιλεὺς καὶ Ἀρχιερεὺς.

2. Καὶ οἱ ἀγιάζομενοι, ἡ μ ε ῖ ς, πρέπει νὰ ἀνταποκριθῶμεν εἰς τὰς τρεῖς αὐτὰς ιδιότητας τοῦ Κυρίου.

Ἐὰν Ἐκεῖνος εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν διδάσκαλος, ἡμεῖς ὀφείλομεν νὰ εἴμεθα οἱ μαθηταὶ του, οἱ δεχόμενοι τοὺς λόγους του μὲ ὑπακοὴν καὶ διάθεσιν συμμορφώσεως πρὸς αὐτούς. Τότε εἴμεθα ὄντως ἀγιάζομενοι. Ἐὰν ὁμοῦ ὁ Κύριος διδάσκη καὶ ἡμεῖς δὲν θέλομεν νὰ τὸν ὑπακούσωμεν, τότε δὲν ἔχομεν μετ' αὐτοῦ σχέσιν ὡς ἀγιάζομενοι. Ὁ ἀγιάζων καὶ οἱ ἀγιάζομενοι συναντῶνται εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον· ὁ ἀγιάζων διδάσκει τὴν ἀλήθειαν καὶ οἱ ἀγιάζομενοι τὴν ἀκολουθοῦν.

Καὶ ὁ βασιλεὺς Χριστὸς θὰ διατάσῃ καὶ οἱ ἀγιάζομενοι θὰ δέχωνται τὰς ἐντολάς του καὶ θὰ τὰς ἐφαρμόζουν. Ἐκεῖνος μὲ τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα θὰ διευθύνῃ τοὺς πάντας· καὶ τὰ πάντα θὰ ἀνήκουν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν του. Ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις δὲ αὐτὰς καὶ ὁ χριστιανὸς καθίσταται μέτοχος τοῦ βασιλικοῦ ἀξιώματος τοῦ Κυρίου. Δὲν θὰ παρουσιάξῃ δηλαδὴ ἀδυναμίαν νὰ χαλιναγωγῆσῃ τὸν ἑαυτὸν του. Χριστιανὸς ὁ ὁποῖος οἰκειοποιεῖται τὰς θείας ἀληθείας τῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου καὶ θέλει νὰ ἔχῃ τὸν Χριστὸν ἄρχοντα εἰς τὴν ζωὴν του, γίνεται ἱκανὸς νὰ κυριαρχῇ ἐπὶ τῆς προσωπικότητός του καὶ νὰ ἡγεμονεύῃ ἐπ' αὐτῆς, μὲ τὴν χάριν τοῦ Ἀγιάζοντος, ἀξιοποιοῦσαν τὰς ἀτομικὰς του προσπαθείας.

Διότι, μὴ λησμονῶμεν, τέλος, ὅτι ὁ Χριστὸς, παρουσιαζόμενος καὶ ὡς Ἀρχιερεὺς ἡμῶν, προσέθεσεν εἰς τὴν προσευχὴν Του ἰσχυρὰ ἄνω ἀγιάζω ἑμαυτὸν, ἵνα καὶ αὐτοὶ ὡσιν ἡγιασμένοι ἐν ἀληθείᾳ». Ἐγὼ θυσιάζω, λέγει, τὸν ἑαυτὸν μου, καὶ ἡ πρᾶξις αὐτῆ πρέπει νὰ ἔχῃ συνέπειαν καὶ συνέχειαν, τ. ἔ. πρέπει καὶ οἱ ἀγιάζομενοι, ἐνισχυόμενοι ἀπὸ τὴν ἁγιαστικὴν χάριν καὶ δύναμιν τοῦ πηγάζει ἐκ τῆς θυσίας ταύτης, νὰ θυσιάζουν κάθε τι τὸ κακὸν καὶ ἁμαρτωλὸν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς προσπαθείας, ὥστε καὶ αὐτοὶ νὰ εἶναι ἡγιασμένοι ἐν ἀληθείᾳ». Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον πράγματι ὁ πιστὸς ἐπωφελεῖται τῆς θυσίας τοῦ Κυρίου καὶ μετέχει ὡς «βασιλεῖον ἱεράτευμα» τῆς ἀρχιερατικῆς ιδιότητος τοῦ Χριστοῦ.

Ἀγαπήτοί! Αὐτὸ εἶναι τὸ σύνθημα τοῦ ἁγιασμοῦ, τὸν ὁποῖον ἐν συνεχείᾳ θὰ τελῶσωμεν. Ἐθεωρήσαμεν σκόπιμον νὰ ἐκτεθοῦν ἐπικαίρως σήμερον αἱ ἀπόψεις αὗται, διὰ νὰ καταλάβωμεν, ὅτι ἐὰν ποθοῦμεν τὸν ἁγιασμὸν ἡμῶν, ἀπαιτεῖται νὰ παρακολουθῶμεν, ὅπως ἀνεπτύχθη, τὰς τρεῖς ιδιότητας τοῦ Κυρίου, ὁ Ὅποιος ἐνεφανίσθη εἰς ἡμᾶς ὡς Προφήτης, ὡς Βασιλεὺς καὶ ὡς Ἀρχιερεὺς.

Εἶθε νὰ τὸν ἀκολουθήσωμεν πράγματι, ὥστε καὶ οἱ ἀγιαζόμενοι νὰ εὐρεθῶμεν μαζὺ μὲ τὸν ἀγιάζοντα εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, καὶ νὰ Τοῦ ἀναπέμψωμεν δόξαν, σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι.

3ον

Εἰς τὸν Τίμιον Πρόδρομον (7 Ἰανουαρίου 1956)

«Μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν προφήτης
Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ οὐδεὶς ἐστίν».
(Λουκ. 7,28)

Εἰς πολλοὺς οἱ ἄνθρωποι ἐπλεξαν ἐγκώμια καὶ ἐξύμησαν τὰς ἀρετὰς καὶ τὸ μεγαλεῖον αὐτῶν. Οὐδὲν ὁμῶς ἐγκώμιον ἀνθρώπινον δύναται νὰ συγκριθῆ πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ εἰς τὸν Ἰωάννην τὸν Βαπτιστὴν. Διότι, ἐν προκειμένῳ, αὐτὴ ἡ θεία αὐθεντία τοῦ Θεανθρώπου καθιστᾷ τοῦτο διαβεβαίωσιν ἐπισημοτάτην (τὴν πλέον ἐπίσημον) καὶ ὑψίστου κύρους πιστοποιητικόν, δι' οὗ διακηρύσσεται ὁ Βαπτιστὴς ὡς ὁ ἀνώτερος πάντων τῶν γεννηθέντων, ὡς ὁ μέγιστος πάντων τῶν ἀνδρῶν τῆς Π. Διαθήκης. Μέγιστος κατὰ τὰ προνόμια καὶ τὴν τιμὴν, ἧς ἡξιώθη· ἀλλὰ μέγιστος καὶ κατὰ τὴν ἀρετὴν. Ποῖα λοιπὸν ὑπέβλεπεν ἡ ἀρετὴ του, δι' ἣν τοσοῦτον ἐξυμνήθη ὑπὸ τοῦ Κυρίου; [Θὰ περιορισθῶμεν εἰς δύο μόνον ἀρετὰς αὐτοῦ, τὰς πλέον χαρακτηριστικὰς].

Α'. Ἡ ἀὐταπάρνησις τοῦ Προδρόμου.

α'. Ἀπάρνησις τοῦ κόσμου.

1. Νεαρῶτατος ἦλθεν εἰς τὴν ἔρημον. Δὲν τὸν εἰλικοναὶ ἀπολαύσεις τοῦ κόσμου (τὰ θεάματα τῆς ἐποχῆς καὶ αἱ ἄλλαι ἀσχολίαι τῶν νέων).

2. Δὲν τὸν ἀπησχόλει ἡ μέριμνα τῆς πολυτελοῦς τροφῆς («οἶνον καὶ σίκερα οὐ μὴ πίνῃ» — ἀκρίδες καὶ μέλι ἄγριον») καὶ τοῦ ἐνδύματος («τρίχες καμῆλου — ζῶνι δερματίνῃ»).

3. Ἦτο ἀνώτερος τῆς σαρκός. Τὸ μαρτυροῦν α') ἡ στάσις του ἐναντι τοῦ σκανδάλου τοῦ Ἡρώδου καὶ τῆς Ἡρωδιάδος, β') τὸ ὅτι εἶδε τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ (πρβλ. «οἱ... καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ... αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὕψονται») κατὰ τὴν ἐν Ἰορδάνῃ βάπτισιν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ.

β'. Ἀψήφισις τῶν κινδύνων.

1. «Ὅφεις γεννήματα ἐχιδνῶν»· τὸ λέγει πρὸς τοὺς Φαρισαίους καὶ ἄλλοις ἰσχυροῦς· πᾶς τις ἄλλος θὰ ἐφοβεῖτο τὴν δυσμένειαν τούτων, ὡς ἀπειλοῦσαν αὐτὴν τὴν ὑπαρξίν του (ἀφοῦ κατώρθωσαν τὸν Χριστὸν νὰ θανατώσωσι).

2. «Οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου»· πρὸς τὸν Ἡρώδη. Εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν ἡ αὐθαιρέσια τῶν ἡγεμόνων ἦτο ἀπερίοριστος. Ἡ πείρα ἐκ τῆς προηγηθείσης σφαγῆς τῶν νηπίων ὑπὸ τοῦ προκατόχου Ἡρώδου θὰ ἐνέβαλλε πάντα ἄλλον εἰς φόβον κινδύνου τῆς ζωῆς του (δεδικαιολογημένον, ἄλλωστε, ὡς δεικνύει ἡ φυλάκισις καὶ ὁ φόνος τοῦ Ἰωάννου).

β'. Ἡ ταπεινώσις τοῦ Προδρόμου.

Μὴ δὲ ὑποτεθῆ, ὅτι οὗτος, ὁ καταφρονήσας τὸν κόσμον καὶ τὰ τοῦ κόσμου, ὁ ἀπτόητος πρὸ τῶν κινδύνων καὶ τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς, ἦτο ἄλαζών τις καὶ ἐγωιστής. Πᾶν τοῦναντίον. Ὑπῆρξεν καὶ πρότυπον ταπεινώσεως.

α') Ἡ ταπεινώσις του ἐναντι τοῦ Ἰησοῦ.

Τὸν ἐγνώριζεν ὡς «μαρακχόν» καὶ ὡς νεώτερον ἐξαδέλφον του. Οὐδέποτε ἐφαντάζετο, ὅτι ἡδύνατο οὗτος νὰ εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ.

Ἐξ ἄλλου αὐτὸς ὁ Ἰωάννης εἶχεν ἤδη ἀποκτήσει φήμην μεγάλην παρὰ τῶ λαῶ καὶ ἠδύνατο, ἐὰν ἤθελε, νὰ ἐμφανίσῃ ἑαυτὸν ὡς τὸν Μεσσίαν καὶ νὰ εἶναι σχεδὸν βέβαιος, ὅτι θὰ ἐπετύγχανε νὰ πλανήσῃ τὸν λαόν, νὰ τὸν παραδεχθῆ ὡς τοιοῦτον.

Παρὰ ταῦτα, δὲν ἐδυσκολεύθη νὰ κλινή τὴν κεφαλὴν ἐνώπιον τοῦ πτωχοῦ τέκτονος Ἰησοῦ καὶ νὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ ὡς ὑπέρτερόν του· [πρβλ. «οὐκ εἰμι ἄξιος κύβιας λῦσαι...» (ἐν ᾧ οἱ ἐγωῖστοι Φαρισαῖοι τὸνναντίον ἔπραξαν)] καὶ νὰ ἀδιαφορήσῃ πρὸς πᾶσαν φιλόδοξον τάσιν.

β'. Σύγκρισις τοῦ Ἰωάννου καὶ τῶν μαθητῶν του.
"Ὅταν οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰωάννου ἔμαθον, ὅτι ἐβάπτισον καὶ οἱ τοῦ Χριστοῦ καὶ ὅτι ἡ προσοχὴ τοῦ λαοῦ ἤρχισε νὰ στρέφεται εἰς τὸν Χριστόν, ἐξήλευσαν καὶ ἀνήγγειλαν τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν διδάσκαλόν των.

Ὅπως, ὅμως, οὐ μόνον οὐδένα φθόνον ἠσθάνθη, ἀλλὰ καὶ ἐξῆρε τὸ μεγαλεῖον τοῦ Ἰησοῦ ὑπὲρ τὴν ἰδικήν του σμικρότητα καὶ εἶπε τὸ «Ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν, ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι».

Ἰδοῦ, λοιπόν, διατί ὁ Κύριος εἶπε περὶ τοῦ Ἰωάννου, ὅτι «οὐκ ἐγήγερται ἐν γεννητοῖς...».

Εἶναι ὅμως ἄξιον πολλῆς προσοχῆς, ὅτι, μετὰ τὸ εἰς τὸν Ἰωάννην ἐγκώμιον τοῦτο, προσέθηκεν ὁ Κύριος, ὅτι «ὁ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν μείζων αὐτοῦ ἐστι» (Ματθ. 11, 11). Φαίνεται δ' ὅτι ἡ φράσις αὕτη δὲν ἀναφέρεται μόνον εἰς τὸν Χριστόν («μικρότερον» καθ' ἡλικίαν τοῦ Βαπτιστοῦ), ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν μικρότερον ἐκ τῶν πολιτῶν τῆς Βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ὑπερτεροῦντα πάντως τῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὡς πρὸς τὰς προνομίας καὶ τὰς δωρεὰς τῆς ἐν Χριστῷ νέας ἐποχῆς τῆς χάριτος (πρβλ. Ματθ. 13, 17).

Ἐάν, λοιπόν, μεγαλύνεται (ὑπὸ τοῦ Κυρίου καὶ ὑπὸ τῶν πιστῶν πάσης ἐποχῆς) ὁ Ἰωάννης, δυνάμεθα πάντες οἱ χριστιανοὶ ἐξ ἴσου καὶ ἐτι μᾶλλον νὰ μεγαλυθῶμεν. Τὸ ἐσκέφθημεν ἄρα γέ ποτε τοῦτο;...

Ἐμπρός, λοιπόν, μὲ θεμέλιον τὴν ταπεινώσιν καὶ μὲ ἀπόφασιν, ὅπως ἀπαρηθῶμεν ὅτι μᾶς γίνεται πρόσκομμα εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίου, ἅς ἐπιμεληθῶμεν νὰ καταρτίσωμεν ἑαυτοὺς «συμπολίτας τῶν ἁγίων καὶ οἰκείους τοῦ Θεοῦ», ἵνα ἀξιωθῶμεν νὰ συνδοξασθῶμεν μετὰ τοῦ Βαπτιστοῦ.

4ον

Εἰς τὴν Κυρ. μετὰ τὰ Φῶτα (8 Ἰανουαρίου 1956)

Μὲ τὴν Ναζαρέτ εἶχεν ὁ Κύριος ἰδιαιτέρους δεσμούς. Δὲν ἐγεννήθη βεβαίως ἐκεῖ. Ἐκεῖ ὅμως ἐζῆσεν ὅλα του τὰ νεανικὰ χρόνια. Θὰ ἐπερίμενε, λοιπόν, κανεὶς, τώρα ποῦ ἦλθεν ὁ καιρὸς νὰ ἀναλάβῃ τὸ δημόσιον ἔργον Του, νὰ ἤρχιζεν ἀπὸ τὴν Ναζαρέτ. Καὶ ὅμως, «καταλιπὼν τὴν Ναζαρέτ, ἔλθων κατῴκησεν εἰς Καπερναοὺμ».

Τί συμβαίνει ἄρα γε; Διατί ὁ Κύριος ἐγκαταλείπει τὴν Ναζαρέτ καὶ στρέφεται σὲ ἄλλα μέρη; Διατί προτιμᾷ τὴν Καπερναοὺμ, ἡ ὁποία μάλιστα ἦτο ὀνομαστή ὡς «Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν»; Ἀσφαλῶς ὑπῆρχε λόγος. Καὶ σοβαρὸς μάλιστα. "Ἄς ἴδωμεν πῶς ἔχουσι τὰ πράγματα ἐν προκειμένῳ.

1. Ἡ Ναζαρέτ εἶχεν ἀποδειχθῆ ἀναξία. Εἶχε δεχθῆ τόσας εὐεργεσίας παρὰ Θεοῦ. Ἐν μέσῳ αὐτῆς ἐζῆσεν ὁ Κύριος τόσα χρόνια. Ἐκεῖ ἐλαμψε τὸ παράδειγμά Του. Εἶχαν, ἐπὶ ὀλόκληρον σχεδὸν τριακονταετίαν, οἱ Ναζαρηνοὶ τὴν πολυτίμον εὐκαιρίαν νὰ εὐρίσκηται παρ' αὐτοῖς ὁ Χριστός. Θὰ ἠδύνατο καὶ θὰ ἔπρεπε, νὰ ἐπηρεασθῶν πολὺ ἀπὸ τὴν ἁγίαν ζωὴν καὶ τὸ παράδειγμά Του.

Ἐν τούτοις, ἐξακολουθοῦν νὰ μένουν ἀδιόρθωτοι. Σκληροί, ὅπως καὶ πρῶτα. Παροιμιώδης φαίνεται νὰ εἶχε καταντήσει, ἕνεκα τῆς ὅλης διαγωγῆς των, ἡ φράσις: «ἐκ Ναζαρετ δύναται τι ἀγαθὸν εἶναι;» Ὁ Χριστὸς δὲν ἦτο δυνατόν νὰ τοὺς περιμένῃ περισσότερον. Ἀφοῦ δὲν ἠθέλησαν νὰ παραδειγματισθοῦν ἐπὶ τόσα ἔτη, φεύγει πλέον ἀπὸ τὴν πόλιν των. Προκειμένου ν' ἀρχίσῃ τὸ μέγα ἔργον Του, στρέφεται πρὸς ἄλλας — ἐπιδεικτικωτέρας — ψυχάς.

2. Ἡ ἱστορία αὐτὴ ἐπαναλαμβάνεται εἰς πᾶσαν ἐποχὴν. Παρουσιάζονται, βεβαίως, πάντοτε οἱ κατὰ τεκμήριον συντηρητικοί, οἱ ἄνθρωποι τῶν παραδόσεων, οἱ κατ' ὄνομα χριστιανοὶ — καὶ στὴν πράγματι ἀδιάφοροι. Δὲν δεῖχονται ὅμως νὰ ἐπέδρασε καθόλου εἰς τὴν ζωὴν τους ὁ Χριστὸς. Καὶ ἐνίοτε εἶναι χειρότεροι, σὲ μερικὰ ζητήματα, ἀπὸ τοὺς θεωρούμενους μακρὰν τοῦ Χριστοῦ. Πόσες φορές, πράγματι, «οἱ τελῶναι καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ πράγουςιν... εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ» καὶ ξεπερνοῦν τοὺς ἔχοντας τοὺς χριστιανικοὺς τίτλους! Διότι δὲν ἀρκεῖ νὰ λέγῃ κανεὶς, ὅτι ἀνήκει εἰς τὴν χριστιανικὴν παράταξιν. Οὔτε εἶναι ἀρκετὸν νὰ φιγουράρῃ κανεὶς, ἐμφανιζόμενος μὲ χριστιανικοὺς τίτλους καὶ προνόμια. Ὁ Κύριος ἕνα τίτλον καὶ ἕνα προνόμιον ἀναγνωρίζει· τὴν ἐμπρακτον ἐκδήλωσιν τῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν. (Πρβλ. Λουκ. 3, 8: «μὴ... λέγειν... πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ... δύναται ὁ Θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγείρει τέκνα τῶ Ἀβραάμ»). Ἄλλως, τὴν θέσιν μας θὰ τὴν πάρουν ἄλλοι. Ἡ χάρις θὰ στραφῇ πρὸς ἄλλους προθυμότερους. («Ἀρθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία καὶ δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς»).

Ἰδοῦ, ὁ Κύριος τιμᾷ τὴν Ναζαρετ πρῶτα. Ἐπειτα, «καταλιπὼν τὴν Ναζαρετ, κατῴκησεν εἰς Καπερναοῦμ». «Ὅταν καὶ ἡ Καπερναοῦμ ἀποδειχθῆ ἀναξία, ὁ Κύριος θὰ τὴν ταλανίσῃ: «καὶ σὺ Καπερναοῦμ ἡ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθείσα, ἕως ἄδου καταβιβασθήσῃ» (Ματθ. 11, 23). «Ὅταν δὲ ὅλος ὁ περιούσιος λαὸς τοῦ Ἰσραὴλ ἀπολακτίσῃ τὴν τιμὴν, ὁ Κύριος θὰ στραφῇ εἰς τὰ Ἔθνη».

3. Ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες θέλομεν νὰ πιστεύωμεν, ὅτι τὸ ἔθνος εἰς τὸ ὁποῖον ἐκκληροδοτήθησαν τὰ προνόμια τοῦ περιούσιου λαοῦ, εἶναι τὸ ἰδικὸν μας.

Ἐν μέρει αὐτὸ εἶναι ὀρθόν. Ἐἶναι ὀρθόν μόνον, καθ' ὅσον τὸ ἔθνος τὸ ἑλληνικὸν ἐδέχθη ἐκ τῶν πρώτων τὴν διδασκαλίαν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ καὶ ἐσφυρηλάτησε τόσους δεσμούς μὲ τὸν Χριστιανισμόν, ὥστε συνέδεσε τὴν ἱστορίαν του μετ' αὐτοῦ. Ἡ Ἑλλάς, ἐγκολπωθεῖσα τὸν Χριστιανισμόν, εὗρεν εἰς αὐτὸν τὸ στήριγμά της. Ἐξ ἄλλου, ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἡ ἑλληνικὴ σοφία καὶ ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς ἐν γένει τίθενται εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Τὸ Εὐαγγέλιον γράφεται ἑλληνιστί. Αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι, τὰ δόγματα, τὰ συγγράμματα τῶν Πατέρων, φέρουν τὴν ἑλληνικὴν σφραγίδα.

Ἐάν, ὅμως, θέλωμεν νὰ ἀκριβολογήσωμεν, δὲν εἶναι ἐξ ὀλοκλήρου ἀληθές, ὅτι τὸ διάδοχον τοῦ περιούσιου λαοῦ ἔθνος εἶναι τὸ ἑλληνικόν. Διότι τὸ ἔθνος ποὺ ἐνοοοῦσεν ὁ Κύριος, ὅταν ἔλεγε τὸ «ἀρθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία καὶ δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς», δὲν ἔχει κυρίως ἐθνολογικὰ ὄρια. Ὁ Κύριος ἐνδιαφέρεται νὰ δημιουργήσῃ τὸ ἰδικόν Του ἔθνος, εἰς τὸ ὁποῖον θὰ δώσῃ τὸ ὄνομα «Βασιλεία τοῦ Θεοῦ». Διὸ καὶ «ἀπὸ τότε ἤρξατο κηρῶσθαι καὶ λέγειν μετανοεῖτε, ἡγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν». Τὸ ἔθνος δὲ τοῦτο τοῦ Χριστοῦ θὰ περιλάβῃ, ἀπὸ ὅλα τὰ ἔθνη καὶ τὰς ἐποχάς, ὅσους ἔχουν διάθεσιν ν' ἀκολουθήσουν τὸν νόμον Του καὶ τὸ πρόγραμμα ζωῆς ποὺ ἐχάραξεν Ἐκεῖνος. Αὐτὸ εἶναι τὸ χριστιανικὸν «ὑπέρθετον». Αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ ἀληθὴς χριστιανικὸς διεθμισμὸς.

Ἀγαπητοί. Ὁ Χριστὸς ἀναζητεῖ παντοῦ καὶ πάντοτε τοὺς προθύμους ν' ἀποδεχθοῦν τὴν κλήσιν του, διὰ νὰ γίνουν «λαὸς περιούσιος, βασιλεῖον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον». Ἐννοεῖ δὲ τὸν «περιούσιον λαὸν ζηλωτῶν καλῶν ἔργων»

(Τίτ. 2, 14). Διαφορετικά, «ὁ γνούς καὶ μὴ ποιήσας δαρήσεται πολλάς», ἐν ᾧ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἶναι εὐπρόσδεκτοί οἱ διὰ μετανοίας ἐπανορθώσαντες τυχὸν ἁμαρτωλῶν παρελθόν. Προσοχὴ λοιπὸν «μὴ μείνωμεν ἔξω τοῦ νυμφῶνος Χριστοῦ».

5ον

Εἰς τὴν IB' Κυρ. Λουκά

(15 Ἰανουαρίου 1956)

Δὲν εἶναι ἓνας ἢ δύο, ἀλλὰ δέκα. Ὅμας ὀλόκληρος. Ἐχομεν, λοιπὸν, ἐνώπιόν μας ἐξηπλωμένην τὴν φοβερὰν νόσον τῆς λέπρας εἰς δεκάδα δυστυχῶν ὑπάρξεων. Δὲν εἶναι σπάνιον τὸ φαινόμενον μολυσματικῶν ἐν γένει ἐπεκτάσεων.

Ἀλλὰ μήπως δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιον καὶ μὲ τὴν λέπραν ποῦ λέγεται ἁμαρτία; Πολλές ἁμαρτωλές καταστάσεις ἐμφανίζονται, ὄχι εἰς ἓνα ἢ δύο μεμονωμένα άτομα, ἀλλ' εἰς εὐρείαν ἔκτασιν ἐντὸς τῆς κοινωνίας. Καὶ εἶναι ἐνδιαφέρουσαι μερικαὶ παρατηρήσεις, ἀπὸ τῆς χριστιανικῆς σκοπιᾶς, ἐπὶ τοῦ φαινομένου τούτου τοῦ κοινωνικοῦ.

1. Ἡ λέπρα εἶναι, αὐτὴ καθ' ἑαυτήν, ἀσθένεια φοβερὰ. Τὸ θέαμα καὶ ἐνὸς μόνου λεπροῦ εἶναι οἰκτρόν. (Σῆψις μελῶν καὶ ἀκρωτηριασμοί, πόνοι ἀφόρητοι κλπ.). Ἀλλὰ τὸ θέαμα πολλῶν συγχρόνως τοιούτων δυστυχῶν ὑπάρξεων εἶναι ὀμολογουμένως σπαραξικάρδιον.

Ἀκριβῶς δέ, διὰ τὰ προλαμβάνεται ἡ ἐξάπλωσις τῆς νόσου, ἀπεχωρίζοντο οἱ πάσχοντες ἀπὸ τὴν οἰκογένειάν των καὶ ἀπὸ τὴν κοινωνίαν. Ἐζῶν εἰς ἀπομόνωσιν, τόσον αὐστηρὰν ἀλλίστα, ὥστε καὶ προκειμένου οἱ λεπροὶ τοῦ σημερινοῦ Εὐαγγελίου ν' ἀπευθυνθοῦν πρὸς τὸν Σωτῆρα, «ἔστησαν πόρρωθεν καὶ ἤραν φωνήν».

Μέτρον κοινωνικῆς προνοίας ἀπαραίτητον. Μαρτυρεῖ δὲ τὸ μέτρον τοῦτο τὴν ὀφειλομένην πρόνοιαν κατὰ τῆς ἐπεκτάσεως καὶ τοῦ ἠθικοῦ κακοῦ. Αὐτὴ ἡ ἐξ ἄ π λ ω σ ι ς τοῦ κακοῦ τρομάζει τὴν κοινωνίαν. Ὅταν πρόκειται περὶ μεμονωμένων περιπτώσεων, χωρὶς κίνδυνον περαιτέρω ἐπεκτάσεως, δὲν συγκινοῦμεθα πολλάκις καὶ δὲν ἀνησυχούμεν. Ὁ ζῶν ὀργανισμὸς ἀντιδρᾷ καὶ εἰς τὸ παραμικρὸν τραῦμα, ἐν ᾧ τὸ κοινωνικὸν σύνολον μένει συγχρότατα ἀπαθές εἰς πολλὰς περιπτώσεις ἀντικοινωνικῶν ἐκδηλώσεων. Ἐνώπιον πάντως γενικωτέρων κρουσμάτων παρατηρεῖται καὶ ἀνησυχία καὶ κινητοποίησις. Ὅπως μία θεομηνία θέτει εἰς κίνησιν ἀρμοδίους καὶ μὴ, πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς συμφορᾶς, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ἡ πολλαπλασιαζομένη κακία καὶ διασθορά. Ἐἶναι ἀξιοπρόσεκτος αὐτὴ ἡ φυσικὴ ἀντίδρασις κατὰ τοῦ πληθυνομένου κακοῦ. Ὅταν ξεχειλίσῃ τὸ κακόν, ὅταν γίνεται «καθ' ὑπερβολὴν ἁμαρτωλὸς ἢ ἁμαρτία» (Ρωμ. 7, 13), τὴν ἀποστρεφόμεθα ἐπὶ τέλους. Αὐτὸ εἶναι τὸ μόνον καλὸν ποῦ προκύπτει ἀπὸ τὸ ξεχειλισμὸν τοῦ κακοῦ. Τὰ πράγματα δικαιώθουν ἀντιδράσεις καὶ «ὑπερπερισσεύει ἡ χάρις». Αὐτὸ, ἐννοεῖται, ὡς παρατήρησις ἐξ ὑστέρων. Δὲν εἶναι εὐκταῖος ὁ πολλαπλασιασμὸς τοῦ κακοῦ, ἵνα γίνῃ τελικῶς μισητόν. «Τί οὖν ἐροῦμεν; ἐπιμενοῦμεν τῇ ἁμαρτίᾳ, ἵνα ἡ χάρις πλεονάσῃ; μὴ γένοιτο» (Ρωμ. 7, 1-2) Πρβλ. καὶ αὐτόθι 3, 8: «ποιήσωμεν τὰ κακά, ἵνα ἔλθῃ τὰ ἀγαθά;»).

2. Ὅχι σπανίως, ἄλλωστε, παρατηρεῖται καὶ κάτι ἄλλο, ἀντίθετον. Ἡ διάδοσις καὶ ἡ γενικεύσις κάποιου κακοῦ ἀμβλύνει τὸ ἠθικὸν αἰσθητήριον. Δημιουργεῖται ἓνα κλίμα, μία νοοτροπία δικαιολογήσεως καὶ ἀνοχῆς. Κρίνεται ἐπιεικέστερα τὸ κακὸν ἀπὸ μίαν νοσηρὰν κοινήν γνώμην.

Ἐδῶ χρειάζεται ἡ χριστιανικὴ ἀντίδρασις, «διὰ δυσφημίας καὶ εὐφημίας».

Ἐδῶ χρειάζονται χαρακτηῆρες σταθεροί, ἄνθρωποι μὲ ἀρχὰς χριστιανικὰς, ἀμὴ συγκοινωνοῦντες τοῖς ἔργοις τοῖς ἀκάρποις τοῦ σκότους, μᾶλλον δὲ καὶ ἐλέγχοντες».

Μάλιστα. Ἐὰν ἐνδιαφέρεσαι διὰ τὸ καλὸν τῆς κοινωνίας· ἐὰν θέλῃς νὰ ἀναχαιτισθῇ ἡ φαυλότης καὶ ἡ διαφθορά, θὰ ξεχωρίσῃς τὴν θέσιν σου καὶ τὰς εὐθύνας σου. Δὲν θὰ συναναστραφῆς τὸν ἀνέντιμον ἄνθρωπον. Δὲν θὰ χαιρετίσῃς τὸν διάγοντα βίον ἄτακτον ἢ τὸν προδίδοντα τὴν οἰκογένειάν του. Δὲν θὰ καλημερίσῃς τὸν ἀστεφάνωτον. Θὰ περιφρονήσῃς τὸν ἐξοκειλάντα εἰς τὴν αἴρεσιν κ. ο. κ. Ἡ αὐστηρὰ αὐτῆ στάσις εἶναι θετικὴ βοήθεια καὶ χρέος ἀγάπης τῶν ὑγιῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Κοινωνίας πρὸς τὰ ἐπικινδύνως νοσηρά. Ἐν ᾧ παραλλήλως πρέπει νὰ ἐνθαρρύνωνται (ἀδιὰ εὐφημίας), εὐφῆμου μνείας) οἱ ἀγωνισταὶ τῆς ἐντιμότητος καὶ τῆς ἠθικῆς. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ σωθῇ ἡ Κοινωνία.

3. Ἐχει πολλὴν σημασίαν ἡ κοινωνικὴ συμβολὴ τῶν ὑγιῶν στοιχείων, καὶ ὡς μονάδων ἔστω. Καὶ «μικρὰ ζύμη δλον τὸ φύραγμα ζυμοῦ». Ὀλίγον ἄλλας προλαμβάνει πολλὴν σῆψιν. «Ἵμεῖς ἐστε τὸ ἄλλας τῆς γῆς».

Ὁ Κύριος ποῦ ἐθεράπευσε τοὺς δέκα λεπρούς, ἔδειξεν ἰδιαιτέραν ἱκανοποίησιν. Διότι εἶναι ἐκλεκτός. Ἐνας, ἀλλὰ φορεὺς ὑγιοῦς πνεύματος, ἕνας, ἀλλὰ δυναμικὸς χριστιανός, δύναται νὰ ὠφελήσῃ πολλοὺς· δύναται νὰ προλάβῃ ἢ νὰ διορθώσῃ πολλὰ κακά.

Εἶναι αὐτόδηλον, ὅτι τῆς ἐξαπλώσεως ἐνὸς κακοῦ προηγούνται αἱ μεμωμέναι περιπτώσεις. Ἀτομικὴν μορφήν ἔχει ἀρχικῶς ἡ παρεκτροπὴ. Ὁμοίως καὶ τῆς ἐξυγιάνσεως τῆς κοινωνίας, προηγούνται τὰ ὑγιᾶ ἠθικῶς ἄτομα ὡς παράγοντες καὶ συντελεσταί. Ἐπειτα ὁμάδες μικραὶ (οἰκογένειαι ἴσως) ἐξυγιαίνονται. Καὶ ἐπακολουθεῖ ἡ εὐρύτερα κοινωνικὴ ἀνάπλασις. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ ἄλλως.

Οἱ δέκα λεπροὶ — σύμβολον τῆς ἐξηπλωμένης κοινωνικῆς καὶ ἠθικῆς νοσηρότητος. Ὁ ἕνας, ὁ εὐγνώμων λεπρὸς — σύμβολον τοῦ φορέως τοῦ ὑγιοῦς πνεύματος. Εἴθε νὰ πληθύνωνται οἱ τοιοῦτοι — καὶ δι' ἡμῶν — «ἵνα ἡ χάρις πλεονάσασα, διὰ τῶν πλειόνων τὴν εὐχαριστίαν περισσεύσῃ εἰς τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ».

6ον

Εἰς τὸν Μέγαν Ἀντώνιον (17 Ἰανουαρίου 1956)

Πλησίον τῶν μεγάλων μορφῶν, τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ καὶ τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου, τὸν τοποθετεῖ ἡ ἱερὰ ὑμνογραφία. Λέγει δὲ περὶ αὐτοῦ, ὅτι «τὸν ζηλωτὴν Ἡλίαν ἐμιμήθη εἰς τοὺς τρόπους καὶ τὸν Βαπτιστὴν ἠκολούθησεν εἰς τὴν προτροπὴν, «εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους τοῦ Θεοῦ ὑμῶν».

Καὶ πράγματι· μὲ τὸν θερμὸν ζῆλον τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ ἐμψυχωμένος, ἀναχωρεῖ εἰς τὴν ἔρημον, ὅπως ὁ Βαπτιστὴς, ὅπου τὸν ἀναμένει μέγα ἔργον. Ἄς ἴδωμεν τὸ ἔργον του τοῦτο καὶ τὰς προϋποθέσεις αὐτοῦ.

1. Ἡ ἔρημος δὲν παραμένει πλέον ἔρημος. Ὅπως εἰς τὴν ἔρημον τοῦ Ἰορδάνου ἡ φῆμη τοῦ Βαπτιστοῦ συνεκέντρωνε τὰ πλήθη, καθ' ὅμοιον τρόπον ἡ φῆμη τοῦ Ἀντωνίου προσείλκυε πολλοὺς. Ὅχι ὀλίγον χρόνον εὐρίσκειται εἰς αὐστηρὰν μόνωσιν καὶ ἔντονον ἀσκήσιν. Ἀργότερα τὸν περιβάλλουν πολλοί. Ὅχι μόνον οἱ ἐπιθυμοῦντες τὴν μοναχικὴν ζωὴν, τῆς ὁποίας πρῶτος ὄργανωτὴς ἀνεδείχθη, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς κοινωνίας πολλοί, ζητοῦντες νὰ ἴδουν τὸν ἅγιον ἄνθρωπον, ν' ἀκούσουν τὰς συμβουλὰς του, ἀλλὰ καὶ θαυματουργικὰς θεραπείας νὰ λάβουν παρ' αὐτοῦ.

Τὸ κύρος καὶ ἡ ἀγλήγη τῆς προσωπικότητός του ἔφθασαν εἰς τοιοῦτον

βαθμόν, ὥστε ἡ ἐπιρροή του καὶ ἡ συμβολή του νὰ εἶναι ἀνεκτίμητος διὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν Κοινωνίαν.

Σύγχρονός του (καὶ βιογράφος του) εἶναι ὁ Μ. Ἀθανάσιος, Πατριάρχης τότε τῆς Ἀλεξανδρείας. Καὶ γράφει περὶ αὐτοῦ, πόσον σπουδαίαν βοήθειαν παρείχεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὅταν κατὰ καιροὺς καθήρχετο ἐκ τῆς ἐρήμου εἰς τὴν πόλιν. Ἐκινήτοιοῦντο οἱ πάντες, ἵνα τὸν ἴδουν καὶ τὸν πλησιάσουν. Καὶ ὅ,τι δὲν κατώρθωνε πολλάκις ἐργασία μηνῶν καὶ ἐτῶν τοῦ Πατριάρχου μετὰ τοῦ ἐπιτελείου του, τὸ ἐπετύγχανεν, εἰς ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ λαοῦ, ὁ ἅγιος αὐτὸς ἀσκητής, ἰδίως ὡς πρὸς τὴν καταπολέμησιν τοῦ Ἀρειανισμοῦ, ὅπως ἐπίσης σπουδαιότατη ἦτο καὶ παλαιότερον ἡ συμβολή του, κατὰ τὸν ἐπὶ Μαξιμίνου διωγμὸν, εἰς ἐνθάρρυνσιν τῶν μαρτύρων τῆς πίστεως.

Ἄλλὰ καὶ αὐτοκράτορες σύγχρονοὶ του, ὅπως ὁ Μ. Κων/τίνος καὶ οἱ υἱοὶ του Κωνστάντιος καὶ Κώνστας, τοῦ ἔγραφαν ἐπιστολάς, ἀπευθυνόμενοι πρὸς αὐτὸν μὲ πολλὴν σεβασμὸν, καὶ ἐζήτησαν τὰς εὐχὰς του καὶ τὰς συμβουλὰς του. Ἐθαύμαζον οἱ μαθηταὶ του διὰ τὴν τιμὴν, τῆς ὁποίας ἀπήλκεν ὁ διδάσκαλός των. Ἄλλ' ἐκεῖνος ταπεινότατα ἔλεγε. «Μὴ θαυμάζετε εἰ γράφει βασιλεὺς πρὸς ἡμᾶς, ἄνθρωπος γάρ ἐστιν· ἀλλὰ μᾶλλον θαυμάζετε ὅτι ὁ Θεὸς τὸν νόμον ἀνθρώποις ἔγραψε καὶ διὰ τοῦ ἰδίου Υἱοῦ λελάληκεν ἡμῖν» (Μ. Ἀθανασίου, Βλὸς Ἀντωνίου κ. 81). Σημειώσατε, ὅτι δὲν ἤξευρε κἄν γράμματα, διὰ τὸ ἄπαντ' εἰς τὰς ἐπιστολάς. Καὶ ἔγραφε δι' ὑπαγορεύσεως. Περιζήτητοι ἐν τούτοις ἦσαν αἱ συμβουλαιὶ του καὶ αἱ ὑποθήκαι του, ἀπὸ ἐπισήμους ὅσον καὶ ἀπλοῦκοὺς ἀνθρώπους. Ἐκκλησία, Πολιτεία καὶ Κοινωνία ἡσθάνοντο τὴν εὐεργετικὴν του ἐπιρροήν.

2. Καὶ διερωτᾶται ὁ καθείς. Ποῖα λοιπὸν ἦσαν τὰ προσόντα τοῦ ἀνδρὸς αὐτοῦ ποῦ ἦσκει τοιαύτην ἐπίδρασιν πρὸς πάντας; Γράμματα δὲν ἐγνώριζεν, ὡς εἴπομεν. Σοφίαν, ἐπομένως, κατὰ κόσμον δὲν ἠδύνατο νὰ προβάλη. Οὔτε ἄλλους τίτλους καὶ προσόντα, ἐκ τῶν συνήθων, εἶχεν. Εἶχεν ὅμως τὸ κεφάλαιον τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἀγιότητος. Δι' αὐτοῦ ἀνεδείχθη μέγας. Δὲν τὸ εἶπεν ὁ Κύριος; «Ὁς ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν». Καὶ ὁ Μ. Ἀντώνιος καὶ ἐποίησε καὶ ἐδίδαξε τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἀγιότητα. Ἐγνώριζεν ἀπὸ μνήμης σχεδὸν ὅλην τὴν Ἀγίαν Γραφήν, τὴν ὁποίαν δὲν ἠδύνατο νὰ ἀναγνώσῃ, ἀλλ' ἔμαθε δι' ἀκροάσεως. Καὶ ἀπετέλει δι' αὐτὸν (ἀλύχον τοῖς ποσὶ καὶ φῶς ταῖς τρίβους) καὶ πηγὴν φωτεινῆν, ἐξ ἧς ἦντλει, ἵνα παρέχῃ τὰς ζητούμενας πολυτίμους συμβουλὰς καὶ ὑποθήκας. Ἐν ᾧ, παραλλήλως καὶ πρωτίστως, ἐνέπνεε τοὺς πάντας τὸ ἅγιον παράδειγμά του, ἡ ἅγια ζωὴ του. «Διὰ μόνην θεοσέβειαν ὁ Ἀντώνιος ἐγνωρίσθη», λέγει ὁ Μ. Ἀθανάσιος. Ἴδου λοιπὸν ὁ μοναδικὸς τίτλος του· ἡ φωτεινὴ καὶ ἅγια ζωὴ του. Τίτλος ποῦ ἰσχύει ἐπὶ γῆς καὶ οὐρανοῦ. «Μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν». Αὐτὸς ὁ τίτλος εἶναι προσιτὸς εἰς πάντα χριστιανόν. Ἐν ᾧ τὰ ἄλλα κοινωνικὰ καὶ μορφωτικὰ προσόντα εἶναι διὰ τοὺς ὀλίγους, ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ ἀγιότης, ὡς ζωὴ καὶ ὡς φῶς (λάμπων πᾶσι), εἶναι δι' ὅλους.

Ἄς τὸν μιμηθῶμεν, ὅπως ἐκεῖνος ἐζήλωσε τοὺς τρόπους τοῦ Ἥλια καὶ τοῦ Βαπτιστοῦ· ἔτι μᾶλλον, ἐφ' ὅσον δύναται νὰ εἴπῃ μετὰ τοῦ Παύλου· «μιμηταὶ μου γίνεσθε, καθὼς καὶ γὰρ Χριστοῦ». Καὶ ἄς εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι, φροντίζοντες ν' ἀναβαίνωμεν συνεχῶς τὰς βαθμίδας τῆς χριστιανικῆς ἀνωτέρας ζωῆς, θὰ ἐκλύσωμεν εὐλογίαν καὶ χάριν παρὰ Θεοῦ καὶ πᾶσαν χαρὰν καὶ εὐτυχίαν.

«*Ἰωσήφ, υἱὸς Δαβὶδ, μὴ φοβηθῆς παραλαβεῖν Μαριὰμ τὴν γυναῖκά σου· τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ Πνεύματός ἐστιν Ἁγίου· τέξεται δὲ υἱὸν καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν.*

(Ὁ ἄγγελος: *Ματθ. 1, 20-21*)

7ον

Εἰς τὸν Μέγαν Ἀθανάσιον (18 Ἰανουαρίου 1956)

«Ὁς ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν».
(Ματθ. 6, 19-20)

Ἐὰν ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι συνηθίζωμεν νὰ δίδωμεν ὀνόματα καὶ τίτλους ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν, χωρὶς οὐσιαστικὸν περιεχόμενον, ἡ Ἐκκλησία φροντίζει, ὅταν ἀπονέμῃ ἕνα τίτλον σὲ κάποιον μέλος τῆς, ὁ τίτλος αὐτὸς νὰ ἀνταποκρίνεται στὴν πραγματικότητα. Ἔτσι, εἰς τὸν ἅγιον Ἀθανάσιον ἐδόθη ὁ τίτλος «Μέγας». Καὶ δὲν εἶναι τίτλος ἀπλός, ἀλλὰ πραγματικότης. Εἶναι δὲ ἐνδιαφέρον νὰ πληροφορηθῶμεν σήμερον ἐπὶ τῇ ἐορτῇ του, πῶς ὁ Ἀθανάσιος ἀνεδείχθη μέγας.

Τὸν γενικὸν τρόπον, διὰ τοῦ ὁποῦ ἀναδεικνύονται αἱ μεγάλοι προσωποικότητες, τὸν ὑποδεικνύει ὁ Κύριος μὲ τὰ χαρακτηριστικὰ ἐκεῖνα λόγια τῆς ἐπὶ τοῦ ὄρους ὀμιλίας Του. «Ὁς ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν». Αὐτὸς πράγματι εἶναι ὁ τρόπος νὰ γίνῃ κανεὶς μέγας· ἐὰν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

1. Καὶ πρῶτα, ἐὰν ποιήσῃ. Αὐτὸ εἶναι ἡ βᾶσις καὶ τὸ θεμέλιον τοῦ χριστιανικοῦ μεγαλείου. Διότι ἡ ἐμπρακτος ἐφαρμογὴ τῶν βίβλων ἐντολῶν, εἶναι τὸ οὐσιῶδες κεφάλαιον, μὲ τὸ ὁποῖον δημιουργεῖται μία μεγάλη προσωπικότης. Καὶ ὁ Ἀθανάσιος ἐμπράκτως ἀνέπτυξε καὶ ἐκαλλιέργησεν εἰς τὴν ζωὴν του τὸ σύνολον τῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν.

Εἰς μίαν ἐποχὴν, πολὺ δραματικὴν διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, ἦτο εὐτύχημα ὅτι ὁ Θεὸς ἀνέδειξεν ἕνα ἐκκλησιαστικὸν ἄνδρα, ὅπως ὁ Ἀθανάσιος. Ὅταν ἀκόμη ἦτο διάκονος τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας, παρουσίασε μίαν ἀκαμπτὴν ἐμμονὴν εἰς τὸ γνήσιον χριστιανικὸν φρόνημα, ὥστε ἀνεδείχθη φυσιογνωμία σημαίνουσα καὶ ἤρχισε νὰ διαπρέπῃ ὡς μεγάλη ἐκκλησιαστικὴ προσωπικότης. Ἀργότερα, ὅταν μετ' ὀλίγον συγκαλεῖται ἡ Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἐν μέσῳ Ἱεραρχῶν καὶ πολυσεβάστων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ὁ διάκονος Ἀθανάσιος ἀνεδείχθη ἀξιολογώτατος παράγων τῆς Ὀρθοδοξίας. Καὶ ὅταν ἔπειτα ἀνέρχεται εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τῆς Ἀλεξανδρείας, τότε, ἐν μέσῳ διωγμῶν καὶ ἐξοριῶν, ἡ προσωπικότης του διαλάμπει διὰ τὴν ἀξιοθαύμαστον ἐγκαρτέρησίν του, διὰ τὴν πίστιν του τὴν ἀκλόνητον καὶ διὰ τὸν χαρακτῆρά του τὸν ἀδαμάντινον. Ἐπομένως, δι' ὅλων αὐτῶν τῶν προσόντων καὶ τῶν ἀρετῶν του, προβάλλει ὡς προσωπικότης ποὺ εἶχεν ὁμολογουμένως τὸν πρῶτον ὄρον τῶν κατὰ Χριστὸν μεγάλων, τὴν προϋπόθεσιν ἐκείνην τοῦ «ὅς ἂν ποιήσῃ... μέγας κληθήσεται».

2. Ἀλλὰ εἶχεν ἐξ Ἰσοῦ καὶ τὸν δεύτερον ὄρον, τὸ «ὅς ἂν διδάξῃ». Ἐὰν ὁ Ἀθανάσιος ὑπῆρξε μέγας διδάσκαλος καὶ διὰ τοῦ ὑπερόχου παραδείγματός του, διδάσκει ἡμᾶς πλουσίως καὶ διὰ τοῦ λόγου καὶ διὰ τῶν σοφῶν συγγραμμάτων του. Διότι καὶ ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ λειτουργοῦ, ὡς ἱεροκήρυξ ἀπὸ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τῆς Ἀλεξανδρείας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν σελίδων τῶν πολλῶν καὶ πολυτίμων συγγραμμάτων του ἐτροφοδότησε καὶ ἐστήριξε τὰς ψυχὰς τῶν χριστιανῶν καὶ κατωχύρωσε τὴν ὁρθόδοξον διδασκαλίαν περὶ τοῦ προσώπου τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Καὶ ἔτσι, διὰ μέσου μᾶς δράσεως ποιμαντικῆς περιφήμου, ὡς ζῶσα διδασκαλία καὶ ὡς διδάσκαλος ζωῆς ἐν Χριστῷ, ἀνεδείχθη ἐπίσκοπος ὄντως (διδασκτικός) καὶ παράδειγμα, γενικῶς, ἀξιολογῆτον. Παράδειγμα, πρὸ πάντων, δι' ὅσους θέλουν, ἐν μέσῳ τῶν δυσκολιῶν τῆς ζωῆς, νὰ ὑπερνικοῦν τὰ ἐμπόδια καὶ νὰ προάγωνται εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ

τὴν κατὰ Χριστὸν ζωὴν, ἀλλὰ καὶ δι' ὄσους θέλουσι νὰ ἐπωφελοῦνται τῶν καθημερινῶν εὐκαιριῶν, διὰ νὰ ἀπευθύνουν «εὐκαίρως» μίαν προτροπὴν, μίαν χριστιανικὴν συμβουλὴν καὶ ὑπόδειξιν καὶ νὰ ἐνδιαφέρονται διὰ τὴν χριστιανικὴν διαφώτισιν καὶ καθοδήγησιν τοῦ πληθίου. Διότι καθῆκον πάντοτε τοῦ χριστιανοῦ εἶναι ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ ἐκτελεῖ καὶ ἐφαρμοζῇ, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ διδάσκη τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ, ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις αὐτάς, «ὅς ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν».

Πολλὲς φορές, ἀγαπητοί, θεωροῦμεν κάποιον ὡς μεγάλον ἄνθρωπον, διότι ἐπηρεαζόμεθα ἀπὸ θορύβους καὶ δρᾶσιν ἐντυπωσιακῆν. Ὑπάρχουν δὲ καὶ πολλοὶ ποὺ θαυμάζουν πράγματα ἐπιλήψιμα καὶ θεωροῦν ὡς σπουδαίους τοὺς ἱκανοὺς δι' ἔργα καὶ μεθοδείας ἀπὸ ἐκείνας ποὺ μηχανεύονται «οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου», καταστρατηγούντες τὸ ὀρθὸν καὶ τὸ πρόπον. Ἀσφαλῶς, τὰ διάφορα ἔργα καὶ κατορθώματα τῶν ἀνθρώπων ἔχουν τὴν ἐπίδρασίν των εἰς τὴν ζωὴν τῆς κοινωνίας καὶ τὰ σπουδαιότερα ἐξ αὐτῶν ἐπηρεάζουν τὴν πορείαν τῶν κοινωνικῶν πραγμάτων. «Ὅμως αὐτὰ δὲν παρέχουν πραγματικὸν καὶ ἀναφαίρετον μεγαλεῖον εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ἐχουν προσωρινὴν «πέρασιν». Δὲν γίνεται δι' αὐτῶν ὁ ἄνθρωπος μέγας καὶ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Μόνον ἡ ἔμπρακτος ἐφαρμογὴ καὶ ἡ διακήρυξις τῶν χριστιανικῶν διδασκάλων δημιουργεῖ ὕψιστον καὶ ἀθάνατον μεγαλεῖον. «Ὅς ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν».

Εἶθε ὅλοι ἡμεῖς οἱ σημερινοὶ ἑορτασαί τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου νὰ γίνωμεν, καὶ εἰς τὰ δύο ταῦτα, μιμηταὶ του, διὰ νὰ βαδίσωμεν, ὅπως ἐκεῖνος, πρὸς τὴν αἰώνιον μακαριότητα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, συνδοξάζοντες μετ' αὐτοῦ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων.

Ἀρχιμ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ ΒΑΛΛΗΝΔΡΑΣ

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

1ον

ἘΚΚΑΤΑΡΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ἈΓΙΩΝ.

(Ἐφεσ. 4, 7-18)

«Ἐδωκεν... πρὸς τὸν καθαρτισμὸν τῶν ἁγίων».

Δὲν εἶναι ἀπαιτητικὸς ὁ Δημιουργὸς μας. Τί μᾶς ζητεῖ; Νὰ καθαρτισθῶμεν στὴν ἀγιότητα. Ἀλλὰ μήπως αὐτὸς δὲν εἶναι ὁ προορισμὸς μας; Πρὸς ἐπιτυχίαν δὲ τούτου μᾶς ἔδωκεν ὅλα τὰ μέσα. «Αὐτὸς ἔδωκεν ἀποστόλους, προφῆτας, εὐαγγελιστάς, ποιμένας καὶ διδασκάλους, πρὸς καθαρτισμὸν τῶν ἁγίων». Πόσον φιλόνηρον ἀποστολὴ μᾶς ἔθεσε καὶ πῶς μᾶς βοηθεῖ γιὰ νὰ τὴν φθάσωμεν!

α') Ὁ καθαρτισμὸς μας στὴν ἀγιότητα.

Ἀσφαλῶς κάθε ἄνθρωπος λιγιγῆ καὶ μένει ἄναυδος πρὸ τῆς ὑψηλῆς του ἀποστολῆς. Καλεῖται νὰ καθαρτισθῇ ὁ ἄνθρωπος, νὰ φθάσῃ σὲ τελειότητα καὶ νὰ γίνῃ ἅγιος! Μὰ ἐρωτᾶται ἅγιος ἔγινε ὁ ἀπόστολος Παῦλος; ὁ Μ. Βασίλειος, ὁ Χρυσόστομος καὶ γενικὰ οἱ γίγαντες τῆς πίστεως, ποῦ ἀντιμετώπισαν ἄκαμπτοι καὶ τὸ μαρτύριο. Ἐκείνοι ἔγιναν ἀκτινοβολοῦντα μετέωρα τῆς ἀρετῆς. Δύναμαι λοιπὸν καὶ ἐγὼ ὁ ταπεινὸς καὶ ἄσημος ἄνθρωπος νὰ ἀτενίσω τοὺς ἁγίους τούτους; Καὶ ὅμως, φιλε ἀναγνώστα, ἐκεῖ ψηλὰ πρέπει νὰ βλέπῃς, αὐτοὺς νὰ δραματίζεσαι καὶ τέτοιος νὰ καθαρτισθῆς. Μέσος ὅρος δὲν χωρεῖ ἢ ἅγιος ἢ κακός. Σκέψου ὅτι τὴν ἡμέρα τῆς κρίσεως ὁ Δίκαιος

Κριτής σὲ δύο μόνον καταστάσεις θὰ χωρίσῃ ὅλους μας, εἰς τοὺς πρὸς δεξιά δικαίους καὶ ἀγίους καὶ εἰς τοὺς πρὸς τ' ἀριστερὰ κακοὺς καὶ ἁμαρτωλοὺς. Ἡ ἰδική μας ὁμως ἀποστολή εἶναι ἡ πρώτη, ἡ τῶν ἀγίων.

Πρὸς τοῦτο ἡ πίστις μᾶς γεμίζει θάρρος καὶ αἰσιοδοξία: «ἡμῶν τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει». Γιατί, λοιπόν, ν' ἀμφιβάλῃς; Ἐπειτα μὴ νομίσης, ὅτι στὴ ζηλευτὴ αὐτὴ θέσι ἔφθασαν μόνον οἱ σοφοί. Μεταξὺ τούτων συγκαταλέγονται καὶ οἱ Λάζαροι καὶ αἱ συγκύπτουσαι καὶ ὁ δούλος τοῦ Φιλήμονος Ὀνήσιμος καὶ τόσοὶ ἄλλοι: πρᾶξις καὶ ἄσοφοι, ταπεινοὶ καὶ περιφρονημένοι, γνωστοὶ καὶ ἄγνωστοὶ στὸν κόσμον, ἀγαπητοὶ ὁμως στὸ Χριστὸ καὶ ἀειλαμπεῖς τώρα στὸν οὐρανό. Κάτι ποὺ προβάλλει σὰν δοκουμένο ἀπαράιτητο εἶναι ἡ διὰ τοῦ καταρτισμοῦ μας ἐπιτυχία τῆς ἀποστολῆς μας, "Ἄν στὴν ἐπιτυχία ταύτην ἡμεῖς καταβάλλωμεν τὰς ἰδικὰς μας ἀγνάς προσπάθειάς καὶ ἐλικρινῆ θέλησιν ἐρχεται συνεργὸς συγχρόνως ὁ Θεὸς μὲ τὰ πνευματικὰ του μέσα.

β') Συνεργοὶ τοῦ καταρτισμοῦ μας.

«Ὁ Θεὸς ἔδωκεν ἀποστόλους, εὐαγγελιστὰς, διδασκάλους...». Γιατὶ ἔδωκε τὴν ἀτέλειωτη αὐτὴ στρατιὰ ἀπὸ τότε καὶ ἐξακολουθεῖ ἀκόμη; Γιὰ νὰ διδασκώμεθα τὸ θέλημά Του, ποὺ «εἶναι ὁ ἁγιασμὸς ἡμῶν». Ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον πρῶτος ὁ Θεάνθρωπος, συνέχισαν οἱ ἀπόστολοί του, ἐξακολουθοῦν καὶ συνεχίζουν ἕκτοτε οἱ κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου. «Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς» κηρύσσεται διὰ τοῦ Εὐαγγελίου Του τὸ ὅποιον μένει ἀναλλοίωτον καὶ ἀκένωτος πηγὴ ἀληθείας καὶ σωτηρίας. Πάρε στὰ χέρια σου τὸ Εὐαγγέλιον, διάβασέ το, περιέχει «ρήματα ζωῆς». Δὲν ἀκούεις πῶς συχνὰ ἡ Ἐκκλησία σὲ καλεῖ, χριστιανέ μου, νὰ σὲ διδάξῃ τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ; Μὴ χάνεις τὴν εὐκαιρία, γιατί ἐνδέχεται ἡ ἀκαταπολέμητη ἁμαρτία νὰ σοῦ σκληρύνῃ τὴν καρδιά καὶ νὰ γίνῃς σὰν τοὺς γραμματοφαιρισαίους, οἵτινες τοῖς ὡσι βαρέως ἤκουσαν καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκλείσαν, ἵνα μὴ ἐνωτισθοῦν τὰ θεῖα λόγια καὶ σωθοῦν. Μὴ ἀναβάλῃς, ἢ περιφρονῇς τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ, γιατί ἐνδέχεται νὰ δώσῃ Οὗτος πεῖνα, ἔλλειψιν κηρύκων καὶ τότε τὰ ὄργανα τοῦ κακοῦ θὰ κηρύττουν διαστρέφοντες τὴν ἀλήθεια. Ἀκόμη «ἔδωκεν ποιμένας». Εἶναι οἱ ἱερεῖς τῆς Ἐκκλησίας μας, οἵτινες «ποιμένες καλοὶ διαποιμαίνουν τὸ ποίμνιον Κυρίου». Ἐχομεν τοὺς μυσταγωγούς τῆς σωτηρίας μας, τοὺς ἐξομολόγους καὶ τελετουργοὺς τῶν μυστηρίων. Σκέψου νὰ εὕρισκεσο σὲ μιὰ χώρα, ἀπ' ὅπου θὰ ἔλλειπαν οἱ ἱερεῖς!

Ἐμπρός, χριστιανέ μου, μὲ βαθεῖα κατανόησι τοῦ προορισμοῦ σου φρόντισε γιὰ τὸν καταρτισμὸν σου χωρὶς ἀμέλεια καὶ ἀναβολή. Δὲν βλέπεις πῶς ὁ Θεὸς διὰ τῶν ἀντιπροσώπων Του σὲ φωνάζει «Δ ε ὕ τ ε π ρ ὸ ς μ ε π ἄ ν τ ε ς...»;

2ον

«Ὄταν ὁ Χριστὸς φανερωθῇ...»

(Κολασ. 3,4)

Αισθήματα αἰσιοδοξίας, χαρᾶς καὶ ἐλπίδος μεγάλης σκορπίζει ὁ θ. Παῦλος. Θεωρεῖτε, γράφει στοὺς Κολασσαεῖς, ἴσως τὸν ἑαυτὸν σας μόνον καὶ ἐγκαταλελειμμένον στὰ σφοδρὰ κύματα τῆς ζωῆς. Δὲν εἶναι ὁμως ἔτσι. Σκεφθῆτε, ὅτι θὰ ἔλθῃ ἡ ἡμέρα καὶ τῆς ἰδικῆς σας δόξης. Πότε; «Ὄταν ὁ Χριστὸς φανερωθῇ... φανερωθήσεσθε — καὶ σεῖς — ἐν δόξῃ».

Ναί, εἶναι ἀνάγκη ὁ Κύριος τοῦ σύμπαντος γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ νὰ φανερωθῇ στὴ γῆ.

α) Τὴ φανέρωση αὐτῆ τοῦ Χριστοῦ ἀπαιτεῖ ἡ δικαιοσύνη Του. Δὲν βλέπετε πόση ἠθικὴ ἀταξία καὶ πόση ἀδικία παρατηρεῖται ἐδῶ στὴ γῆ; Κινδυνεύει νὰ θεωρηταί δικαιο ἢ ἀρπαγῆ, ἡ ἀδικία καὶ τὸ ποικιλόμορφο κακό. Καλοί, ἐπιδέξιοι καὶ σπουδαῖοι θεωροῦνται μόνον ὅσοι δὲν σέβονται ἔσω καὶ τὸ ἀνθρώπινο δικαιο. Σήμερα—σοῦ λέγουν—εἶναι «ἀρπαξε νὰ φᾶς καὶ κλέψε...». Καθένας ποῦ δὲν ἠμπορεῖ, ὡς ἐκ τῆς θέσεώς του, ν' ἀρπάξη, θεωρεῖται κουτός καὶ γίνεται πτωχός καὶ δυστυχῆς πολλάκις. Καὶ ἡ ἀνθρώπινη δικαιοσύνη, μᾶς ἐρωτοῦν, τί κάνει; Ναι, αὐτὴ ἔχει ἀπλώσει τὸν ἴσθ τῆς ἀράχνης καὶ συλλαμβάνη τοὺς ἀδίκους κλώνοντας, οἱ ἀδικώτατοι «σέρσιγγες»; αὐτοὶ ξεσχίζου τὴν ἀράχνη ἀφοβα, ἀδικοῦντες καὶ σφαγιάζοντες. Ἄλλὰ τότε ποῦ «ὁ δικαιοὺς καὶ δικαιοσύνας ἀγαπῶν Κύριος;» «Τί ὅτι ὁδὸς ἀσεβῶν εὐοδοῦται;» Καὶ ὁ Κύριος τῆς δικαιοσύνης ἀπαντᾷ. «Ὅταν ὁ Χριστὸς φανερωθῆ..., ἐὰν μὴ ἐπιστραφῆτε, στυλώση τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ καὶ ἀποδώσει ἐκάστου κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ». «Ὡ! ποῖα ὦρα τότε!

Μία ἐνστασις προβάλλεται. Μὰ θὰ γίνου αὐτά; Εἴθε, γιὰ τοὺς ἀδίκους, νὰ μὴ ἐγίνοντο ποτέ. Ἄλλὰ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ «οὐ μὴ παρέλθῃ ἕως ἂν πάντα γένηται». Μὴ ἀμφιβάλλης, χριστιανέ μου· ὁ Θεὸς εἶναι ἀλάθητος. Θὰ ἔλθῃ ἡ ἡμέρα τῆς ἀποκαταστάσεως ὅλων.

Μήπως καὶ ἡ ἰδική μας ψυχὴ δὲν ἀπαιτεῖ τὴν ἡμέρα ἐκείνη τῆς «φανέρωσης τοῦ Χριστοῦ», ἀφ' ἐνὸς μὲν ἵνα ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ τὸν φόρτον τῶν καθημερινῶν βιοτικῶν μεριμνῶν, ἀπὸ τοὺς ἐνοχλητικὸς πειρασμοὺς τῆς ἀμαρτίας καὶ ἀπὸ τὰ τόσα ἄλλα δεινὰ ποῦ ἡ ζωὴ μᾶς ἔχει συσσωρεύσει; Ἀφ' ἑτέρου, «τότε φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ». Τί ἄλλο ἐπιποθεῖ ὁ ἄνθρωπος; Τὴν ζωὴν, τὴν χαρὰν καὶ τὴν δόξαν. Ἔχει τις εὐγενικὲς του ἐπιθυμίες, τίς ὁποῖες δυστυχῶς ἢ παροῦσα ζωὴ ἀδυνατεῖ νὰ ἱκανοποιήσῃ. Τὴν ἱκανοποίησι, λοιπόν, τούτων ὑπόσχεται ὅτι θὰ δώσῃ ὁ δικαιοὺς κριτής, ὁ αἰώνιος Βασιλεὺς. Βλέπετε λοιπόν πόσον εἶναι ἀληθινὰ συμφέρον μας νὰ φανερωθῆ ὁ Χριστός.

β) Πῶς ὅμως ἐμεῖς θὰ τὸν ὑποδεχθῶμεν;

Αὐτὸ εἶναι τὸ ἐπιτακτικὸ ἐρώτημα· ἄνθρωπέ μου, εἶσαι ἐτοιμὸς ἀξίως τῆς κλήσεώς σου καὶ τοῦ καλοῦντός σε Κυρίου σου νὰ τὸν ὑποδεχθῆς; Καὶ τὴν ἀπάντησι αὐτῆ θὰ τὴν δώσῃ ἡ μαρτυρία τῆς συνειδήσεως. Σὲ πληροφορεῖ ἡ συνειδήσις σου, ὅτι ἔκαμες ὄχι θριάμβους στὴ ζωὴ, ὄχι κατακτήσεις στὴν ἐπιστήμη, ὄχι δημιουργία πολιτισμοῦ — αὐτὰ εἶναι γιὰ τοὺς ὀλίγους — ὄχι, δὲν θὰ σοῦ ζήτησῃ τότε θαύματα· «μὴ χαίρετε ὅτι τὰ πνεύματα ὑποτάσσεται ὑμῖν, χαίρετε δ' ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγράφησαν ἐν οὐρανοῖς» (Λουκ. 10, 20). Ἴδου ἡ καλλίτερη προετοιμασία γιὰ τὴν προὔπαντησι τοῦ Κυρίου. Ἐξήσες γιὰ τὴν ἐγγραφή τοῦ ὀνόματός σου στὸ βιβλίον τῆς ζωῆς; Τότε ποῦ ὁ φανερούμενος Κύριος θὰ ἀνοίξῃ τὰ μητρώα τῆς ζωῆς, νὰ εὐρεθῶμεν γραμμένοι. Καὶ τὸ γράψιμο ἐκεῖνο ἐνοοῦμεν, ὅτι πρέπει ἀπὸ ἡμᾶς νὰ γίνῃ τώρα.

Φίλε ἀναγνώστα, ἐρώτησε τὴν συνειδήσιν σου· σὲ πληροφορεῖ ὅτι «ὁ ὄφειλες ποιῆσαι πεποιήκας;» Ἐὰν σοῦ ἀπαντήσῃ ὄχι, σπεῦσε στὴν ἐκτέλεσι τῶν καθηκόντων. Ἐὰν σὲ πληροφορῆ καὶ καὶ τοῦτο χάρις τοῦ Θεοῦ εἶναι, διότι «δοῦλοι ἀχρεῖοι ἐσμέν», πίστευε ὅτι «ὅταν ὁ Χριστὸς φανερωθῆ καὶ ἡμεῖς φανερωθῶμεν ἐν δόξῃ».

ΙΑΚ.

«Μὴ φοβεῖσθε· ἰδοὺ γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἣτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ, ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτήρ, ὃς ἐστὶ Χριστὸς Κύριος, ἐν πόλει Δαβὶδ. Καὶ τοῦτο ὑμῖν τὸ σημεῖον· εὐρήσετε βρέφος ἐσπαργανωμένον, κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ».
(Ὁ ἄγγελος πρὸς τοὺς ποιμένας: Λουκ. 2, 10-12).

Ο ΙΕΡΟΜΑΡΤΥΣ ΑΓΙΟΣ ΛΕΩΝΙΔΗΣ

ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΑΘΗΝΩΝ

Ἐπίμετρον.

Ὅταν, κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, ἐν εὐσήμεναι διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Ἀθηνῶν ἡμέρα, μετὰ τὸν ἐπὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου ἐσπερινὸν τοῦ θείου Ἀποστόλου Παύλου (29-6-1954), ἀνεφέρομεν εἰς τὴν Α. Μ. τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν κ. κ. Σπυρίδωνα, ὅτι, θεῖα συνάρσει, εἶχεν ἤδη πραγματοποιηθῆ ἡ—κατ' ἐπιθυμίαν Αὐτῆς—σύνταξις τῆς παρούσης ἀγιολογικῆς μελέτης καὶ ἀσματικῆς ἀκολουθίας τοῦ ὁμοθρόνου Αὐτῆς Ἱεράρχου τῶν Ἀθηνῶν Λεωνίδου, ἣν καὶ παρεδώσαμεν ἀρμοδίως ἔκτοτε πρὸς δημοσίευσιν, ἀνεμένετο μὲν, πλὴν δὲν εἶχεν εἰσέτι ἴδει τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος ἢ κατὰ τὸ παρὸν ἔτος (1955) ἐκδοθεῖσα, ὑπὸ τοῦ Τακτικοῦ Καθηγητοῦ τῆς Ἱστορίας τῶν θρησκευμάτων ἐν τῇ θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Λεωνίδου Φιλιππίδου, φερώνυμος ἀκολουθία τοῦ καὶ παρ' ἡμῶν ὑμνουμένου ἱερομάρτυρος, ἢ ποιηθεῖσα ἐν Ἀγίῳ Ὄρει ὑπὸ τοῦ δοκίμου ὑμνογράφου Μικραγιαννανίτου μοναχοῦ Γερασίμου.

Λαβόντες ἤδη γινώσκοντες ταύτης, ἀπαραίτητον ἐθεωρήσαμεν, ὅπως, συμπληροῦντες τὰς προταχθείσας ἀγιολογικὰς σημειώσεις ἡμῶν, ἀναφέρωμεν ὅτι ἡ ῥηθεῖσα ἐκδοσις δὲν ἐρευνᾷ μὲν ἐκτενῶς τὸ παρ' ἡμῶν ἐξεταζόμενον ἀγιολογικὸν θέμα, ἀτε περιλαμβάνουσα μόνον ἀσματολογικὸν μέρος καὶ παραθέτουσα, ἐν τέλει, ἄνευ σχολίων τὸ κείμενον τοῦ «ἐγκωμίου εἰς τὸν ἅγιον ἱερομάρτυρα Λεωνίδα καὶ τὴν συνοδείαν αὐτοῦ» τοῦ Μιχαῆλ Ἀχομινάτου. Οὐχ ἤττον σημειοῖ, ἐν τῷ Συναξαρίῳ (μετὰ τὸ ἀφ' ἑκτῆς ᾠδῆς τοῦ Κανόνος Κοντάκιον καὶ τὸν Οἶκον), ὅτι «ἐν ταῖς ἐπισήμοις βίβλοις τῶν μηναίων ἐκκλησιαστικῶν ἀκολουθιῶν ὁ μὲν ἅγιος οὗτος Λεωνίδας, τῇ 15^ῃ τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου, μόνος, οὐ μετὰ τῶν συμμαρτύρων γυναικῶν, ἐόρταζόμενος, μνημονεύεται ὡς ἐν εἰρήνῃ τελειωθείς ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν μετὰ διστίχου· αἱ δὲ κατὰ τὸν ἐγκωμιαστὴν Ἀχομινᾶτον συμμαρτυρήσασαι αὐτῷ γυναικῆς συμνημονεῦνται ἐν τῷ Συναξαρίῳ τῆς 15^ῃ Ἀπριλίου μετὰ τινος Ἀγίου, ὃς καλεῖται Λεωνίδης· τοῦτον τὸ Συναξαρίον φέρει ὁμοίως τῷ Ἀχομινάτῳ ἀνακρεμασθέντα καὶ καταξεσθέντα, ἐξ ὧν πρόδηλον, ὅτι περὶ τῶν αὐτῶν προσώπων ὁ λόγος, προστιθὲν ὅτι καὶ οὗτος ἐρρίφθη εἰς τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν μαρτύρων γυναικῶν». Καὶ ἐπάγεται: «Πρόδηλος οὖν ἀπὸ τούτων ἢ μεταγενεστέρως τοῦ Ἀχομινάτου συμπίλησις ὑπὸ τοῦ Συναξαριστοῦ τῶν περὶ Λεωνίδου καὶ γυναικῶν πληροφοριῶν εἰς ἐνιαίαν ἀφήγησιν. Ὁ δ' ἐόρτασμός τοῦ

Ἁγίου μόνου μὲν τὴν ιε', μετὰ δὲ τῶν γυναικῶν τὴν ις' Ἀπριλίου, ἐκίνησεν εἰς ἐκδοχὴν δύο ἀγίων, ὧν ὁ μὲν Λεωνίδας, ὁ δὲ Λεωνίδης, καί τοι περι ἑνὸς πρόκειται, τῶν περι Λεωνίδη πληροφοριῶν τοῦ Συναξαριστοῦ ταυτίζομένων ταῖς τοῦ Ἀκομινάτου περι Λεωνίδα».

Χαίρομεν ἰδιαιτέρως ἐνισχυόμενοι εἰς τὰς προεκτεθείσας ἀπόψεις ἡμῶν, περι ἑνὸς καὶ οὐχὶ δύο ὁμωνύμων ἀγίων, διὰ τῶν παρατηρήσεων τούτων τοῦ κ. Καθηγητοῦ.

Ὡς πρὸς δὲ τὸ ὄνομα τοῦ Ἁγίου, ἡμεῖς προκρίνομεν, ὡς δοκιμωτέραν, τὴν κατὰ τὸν Ἀκομινάτον γραφὴν Λεωνίδης, εἰ καὶ ὁ κ. Φ., ἐχόμενος τῶν ὡς ἄνω συμπερασμάτων αὐτοῦ, φρονεῖ ὅτι «ἐπεβάλλετο ἡ διόρθωσις τοῦ ὀνόματος (εἰς Λεωνίδα) πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεως», τοῦθ' ὅπερ καὶ πράττει, γράφων Λεωνίδα ὅπου ὁ Ἀκομινάτος ἔχει Λεωνίδης, δικαιολογεῖ δὲ τὴν τοιαύτην διόρθωσιν ἐν οἷς λέγει ἐν ὑποσημειώσει εἰς τὸ κείμενον τοῦ Ἀκομινάτου «Λεωνίδην ὀνομάζει τὸν ἅγιον ὁ Μιχ. Ἀκομινάτος, ἀλλ' ὅτι πρόκειται περι τοῦ ἐπισκόπου Ἀθηνῶν Λεωνίδα ἢ Λεωνίδου καὶ οὐχὶ περι ἄλλου προσώπου (Λεωνίδη ἢ Λεωνίδους) καθίσταται δῆλον ἐκ τοῦ περιεχομένου τοῦ λόγου». Δὲν ἠννοήσαμεν πάντως ποία σύγχυσις θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπέλθῃ, ἐφ' ὅσον ὁ τε Συναξαριστὴς καὶ ὁ Ἀκομινάτος Λεωνίδην ὁμοφώνως ἀποκαλοῦσι τὸν ἡμέτερον ἅγιον. Ἡ διόρθωσις μᾶλλον εὐνοεῖ τὴν διάκρισιν δύο ὁμωνύμων ἀγίων, ἣν καὶ ὁ κ. Φ. ἀπαΐνεται.

* *

Ὡσαύτως θεωρεῖ ἀπαράδεκτον τὴν τοιαύτην διάκρισιν καὶ ὁ François Halkin, γράφων ἐν ἄρθρῳ του δημοσιευθέντι ἐν τῷ κγ' τόμῳ τῆς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν σπουδῶν (Sain Léonide et ses compagnes martyrs à Corinthe), ἐκδοθέντι δὲ καὶ αὐτοτελῶς (Ἀθῆναι 1953), ὅτι αὕτη «δὲν βασιζέται εἰς οὐδεμίαν βεβαιότητα». Οὗτος ὅμως παραδέχεται ὅτι ὁ εἰς καὶ μόνος οὗτος ἅγιος Λεωνίδης δὲν εἶναι ἱερομάρτυς, οὐδ' ἐχρημάτισεν ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν, ἀλλ' εἶναι ἀπλοῦς μάρτυς, ἐν Κορίνθῳ μαρτυρήσας μετὰ τῆς ἐξ ἑπτὰ γυναικῶν συνοδείας του. Τοῦτο, λέγει, ἐξάγεται ἐκ τῶν πληροφοριῶν «τῶν ἀρχαίων μαρτυρολογίων, τῶν ἐπιτομῶν τῶν συναξαρίων, τῶν πανηγυριστῶν Μιχαὴλ Χωνιάτου καὶ Νικηφόρου Γρηγοῤῥᾶ, τέλος δὲ ὑπὸ τοῦ μηνολογίου τῆς Πάτμου» τοῦ ὁποίου δημοσιεύει τὸ κείμενον, μετ' εἰσαγωγῆς καὶ σχολίων.

Διαφωνεῖ ἄρα ὁ συγγραφεὺς οὗτος πρὸς τε τοὺς δεχομένους δύο ἀγίους Λεωνίδα (τὸν ἐπίσκοπον Ἀθηνῶν ἀφ' ἑνὸς καὶ τὸν μάρτυρα ἀφ' ἑτέρου) καὶ πρὸς τοὺς ταυτίζοντας τοὺς δύο ἐν τῷ

προσώπῳ τοῦ ἐπισκόπου Ἀθηνῶν Λεωνίδου. Κατ' αὐτὸν «καὶ ἡ μία καὶ ἡ ἄλλη λύσις εἶναι ὁμοίως ἀπαράδεκτοι... ὀφείλομεν νὰ ἀρκεσθῶμεν εἰς τὸν μοναδικὸν ἅγιον Λεωνίδην τῆς Κορίνθου, ὁ ὁποῖος παρουσιάζεται [ἐν ταῖς ρηθείσαις πηγαῖς] ὁμοφώνως ὡς μάρτυς, ὄχι ἱεράρχης».

Τὴν ἀποψὶν τοῦ ταύτην ὁ ἐν λόγῳ F. Halkin θεωρεῖ ἐνισχυομένην καὶ κρατυνομένην ἐκ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ, ὡς εἴρηται, δημοσιευθέντος μαρτυρίου, (εἰλημμένου ἐκ χειρογράφου 254 τῆς Πάτμου, περιέχοντος «ἐν πολῦτιμον μηνολόγιον τοῦ Ἀπριλίου»), ἐπειδὴ κυρίως ἐν τῷ κείμενῳ τούτῳ ὁ Λεωνίδης χαρακτηρίζεται ὡς νεανίας, οὐδαμῶς δὲ τιτλοφορεῖται ὡς ἐπίσκοπος ἢ ἀξιωματοῦχος ἐν γένει τῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ κείμενον τοῦτο ἔχει, κατὰ τὸν F. Halkin, πολλὴν σπουδαιότητα. Δὲν εἶναι μὲν, ὡς ἀνέμενεν οὗτος, τὸ ἀρχικὸν μαρτύριον τοῦ Λεωνίδου, ἐξ οὗ ἤντησαν τὰς περὶ αὐτοῦ μαρτυρίας οἱ συναξαρισταὶ κλπ., ἀλλ' εἶναι πάντως ἐπιτομή, καὶ δὴ τὸ ἀρχαιότερον διασωθὲν μαρτύριον τοῦ ἁγίου· καθίσταται δὲ λίαν ἐνδιαφέρον, κατ' αὐτόν, διὰ τε τὸν προσδιορισμὸν εἰς τὰς 19 Ἀπριλίου (ἀντὶ 15 ἢ 16 ἢ 17) τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου, διὰ τὴν πληροφορίαν, ἐξ ἄλλου, περὶ «ἐνὸς ἱεροῦ, ὅπου ἐπεκαλοῦντο τοὺς ὀκτῶ ἁγίους (Λεωνίδην καὶ τὰς ἐπτὰ γυναῖκας) ὡς ἰατροὺς εἰς τὴν ἀκτὴν ἀκριβῶς ὅπου εἶχον ἐκβρασθῆ τὰ σώματά των, δηλ. χωρὶς ἀμφιβολίας εἰς τὴν Κόρινθον», «τέλος δὲ καὶ κυρίως, διότι μὲ τὸ νὰ ὀνομάζῃ τὸν Λεωνίδην νεανίαν, χωρὶς νὰ τοῦ ἀποδίδῃ κανένα ἐκκλησιαστικὸν τίτλον, ἐπιβεβαιῶσθ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν, ἥτις ἐβλεπεν εἰς αὐτὸν ἕνα ἀπλοῦν μάρτυρα, ὄχι δ' ἕνα ἱερομάρτυρα».

Καὶ περὶ μὲν τῆς ἡμερομηνίας (19 Ἀπριλίου) τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου, ἡμεῖς ἀμφιβάλλομεν ἐὰν ἔχη σημασίαν τινά, ἀφοῦ αὐτὸς—ὁ F. Halkin, ἀναφερόμενος—ἐν τῇ πρώτῃ υποσημειώσει τοῦ ἀρθροῦ του—εἰς παραπομπὴν εἰς τὰ Acta Sanctorum (Novembris t. II, 1 (1894) p. LV=LVI) δι' ἀντίστοιχον ἡμερομηνίας ἐνδειξὴν ἄλλου ἀρχαίου μαρτυρολογίου τοῦ ἁγίου, παρατηρεῖ ὅτι· «ὁ ἀντιγραφεὺς ἔχει γράψῃ 19 ἀντὶ 16· ἡ πλάνη εἶναι προφανής..... διωρθώθη ὑπὸ τοῦ F. Nau εἰς τὴν Patrol. orient., t X (1915), p. 15».

Πόθεν δῆλον, λοιπόν, ὅτι καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ πατμιακοῦ χειρογράφου ἡμερολογιακὴ τοποθέτησις τοῦ ἁγ. Λεωνίδου εἰς τὴν 19 Ἀπριλίου δὲν ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς εἰς πρωταρχικὴν τινα παραδρομὴν παλαιοῦ τινος ἀντιγραφέως, ἐξ οὗ ἠρῶσθησαν ταύτην καὶ ἄλλοι καὶ τὸ πατμιακὸν μηνολόγιον;

Περὶ δὲ τῆς πληροφορίας ὅτι ἀνηγέρθη ἐν Κορίνθῳ ναὸς εἰς

τιμὴν τοῦ ἁγ. Λεωνίδου καὶ τῆς συνοδείας αὐτοῦ, παρατηροῦμεν ὅτι τοῦλάχιστον τὰ ἴσα δύναται καὶ ἡ ἐπαρκῶς μεμαρτυρημένη ὑπαρξίς φερωνύμου ναοῦ ἐν Ἀθήναις, περικλείοντος μάλιστα καὶ τὰ ἱερὰ λείψανα τῶν ἁγίων. Ἀποροῦμεν δὲ πῶς ὁ ἀποκλείων τὴν ὑπαρξίν ἱερομάρτυρος Λεωνίδου, ἐπισκόπου Ἀθηναίων F. Halkin ἱκανοποιεῖται λέγων ὅτι «ἡ προέλευσις τῆς παραδόσεως εἶναι προφανής : ἡ λατρεία, τὴν ὁποίαν προσέφερον εἰς τὸν Ἅγιον Λεωνίδην εἰς τὰς πύλας τῶν Ἀθηναίων, συνετέλεσε νὰ πιστευθῇ ὅτι πρόκειται περὶ ἐπισκόπου τῆς πόλεως ταύτης». Διατί ἄρα γε τὰ λείψανα τῶν ἁγίων μετεφέρθησαν εἰς Ἀθήνας ἀπὸ τῆς Κορίνθου; Διατί ἀνηγέρθη ὁ μεγαλοπρεπῆς ναὸς τῶν ἁγίων ἐν Ἀθήναις; Διατί τόση λατρεία (τιμὴ μᾶλλον) πρὸς τοὺς ἁγίους τούτους «εἰς τὰς πύλας τῶν Ἀθηναίων»; Πῶς ἐξηγοῦνται ταῦτα ἐὰν τίποτε δὲν συνδέῃ τὸν Λεωνίδην πρὸς τὴν πόλιν ταύτην; Τὸ ἀντίθετον ὅμως δὲν θὰ ἦτο ἀπορίας ἄξιον· ἡ ἀνέγερσις δηλ. ναοῦ καὶ ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ἐξεβράσθησαν τὰ σώματα τῶν μαρτύρων εἶναι λίαν εὐλογος, ἡ δὲ μεταφορὰ ἀκολούθως τῶν λειψάνων αὐτῶν εἰς Ἀθήνας καὶ ἡ ἀνέγερσις αὐτόθι περικαλλοῦς ναοῦ καὶ «μαρτυρίου», ἐν ᾧ δὲν ἀντίκειται οὐδ' ἀποκλείει τὴν ὑπαρξίν καὶ ἐν τῷ τόπῳ τοῦ μαρτυρίου ὁμοίου ναοῦ, ἄριστα συνάδει πρὸς τὴν παράδοσιν περὶ τοῦ Λεωνίδου ὡς Ἱεράρχου τῶν Ἀθηναίων.

Τέλος, δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸ κυριώτερον, κατὰ F. Halkin, ἐπιχειρήματα κατὰ τῆς ἐν λόγῳ παραδόσεως, τὸ ἀπὸ τῆς ὀνομασίας δηλ. τοῦ ἁγ. Λεωνίδου ἀνευ ἐκκλησιαστικοῦ τίτλου καὶ δὴ («νεανίου»), παρατηρητέον τὰ ἐξῆς:

Ἐν πρώτοις δὲν εἶναι ἀπίθανον νὰ ἦτο ὄντως νέος τὴν ἡλικίαν ὁ ἐπίσκοπος Λεωνίδης. Τὸ παράδειγμα τοῦ Τιμοθέου τῆς ἀποστολικῆς ἐποχῆς, τοῦ ἁγ. Ἐλευθερίου, κατὰ τοὺς χρόνους τῶν διωγμῶν, κ.ἄ., ἀποβαίνουσιν ὑπὲρ τῆς ἀπόψεως ταύτης.

Ἐξ ἄλλου, ἐνδέχεται καταφρονητικῶς ὁ ἡγεμὼν νὰ προσηγόρευσεν οὕτω τὸν μάρτυρα. Καὶ ναὶ μὲν, παρεκτὸς τῶν λόγων τοῦ ἡγεμόνος, καὶ ἐν τῇ ἐξιστορήσει τοῦ μαρτυρίου γίνεται χρῆσις τῆς λέξεως νεανίας, προκειμένου περὶ τοῦ Λεωνίδου, ὄν—ἐπὶ πλέον—καὶ «συνέταιρον» αὐτῶν φέρονται ἀποκαλέσασαι αἱ συμμαρτυρήσασαι γυναῖκες (κατὰ τὸ πατριάρχον κείμενον)· ἄλλ' εἶναι ἐκδηλὸς καὶ ἐν τῷ κειμένῳ τούτῳ ἡ προέχουσα αὐτοῦ θέσις μεταξὺ ἐκείνων, τόσον, ὥστε ὁ ἡγεμὼν νὰ προνοήσῃ περὶ ἀπομακρύνσεως τοῦ Λεωνίδου, πρὶν ἐπιχειρήσῃ νὰ μεταπέισῃ τὰς γυναῖκας, διὰ νὰ εὐρεθῶσιν αὐταὶ μακρὰν τῆς ἐπιτροπῆς ἐκείνου, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ νὰ παραστήσῃ ψευδῶς τοῦτον εἰς αὐτὰς ὡς καμφθέντα, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ, ὡς ἐνόμιζε, τὴν παρ' αὐτῶν ἀπάρνησιν τοῦ Σω-

τῆρος Χριστοῦ. Ὅταν δ' ὁ ἡγεμών, ἀντιλαμβανόμενος τὴν τοιαύτην ἐξάρτησιν τῶν γυναικῶν ἐκ τοῦ Λεωνίδου, ἠρώτησεν αὐτὰς «ποία ὑμῖν κοινωνία πρὸς Λεωνίδην γέγονεν;», προῦκάλεσε συγχρόνως ταύτας νὰ λύσωσι τὴν ἀπορίαν του διὰ τὴν τόσῃ πρὸς τὸν Λεωνίδην ἀφοσίωσιν, πρὸς τὸν ὁποῖον, ἐπὶ τέλους, δὲν τὰς συνέδεεν οὐδὲ κἀν ἡ φύσις, ἥτις πρὸς ἀλλήλας ταύτας, ὡς γυναῖκας, συνέδεεν. Ἡ ἀπάντησις αὐτῶν: «τὸ μὲν γένος διάφορον, ὁ δὲ τρόπος εἰς καὶ ὅσον τῇ φύσει χωριζόμεθα, τοσοῦτον τῇ πίστει συναπτόμεθα» ἐξηγεῖ μὲν σαφῶς τὴν ἔννοιαν μεθ' ἧς ἀπεκάλεσαν αὐτὸν («συνέταιρον») ἑαυτῶν, προκαλεῖ δὲ τὴν εὐλογον ἡμῶν ἐρώτησιν· πῶς ἦτο δυνατόν εἰς νεανίας νὰ προεξάρχη χοροῦ γυναικῶν, ἂν μὴ λόγῳ θέσεως καὶ ἀξιώματος εἶχε τὸ προσῆκον κῦρος ἔναντι αὐτῶν; Πῶς δὲ δικαιολογεῖται κἀν ἡ πρωτοβουλία καὶ ὁ συντονισμὸς τῆς μετὰ γυναικῶν καὶ παρθένων κοινῆς πνευματικῆς τοῦ νεανίου τούτου δράσεως, ἂν μὴ πρόκειται ὄντως περὶ ὁμάδος γυναικῶν κατευθυνομένης ὑπὸ τοῦ ποιμένου των;

Ἄλλ' ὑπάρχει, νομίζομεν, καὶ ἀμεσώτερα αὐτοῦ τούτου τοῦ πατριακοῦ κειμένου ἔνδειξις ὅτι ἡ χρῆσις τῆς λέξεως νεανίας δὲν ἀποστερεῖ ἀναγκαιῶς τὸν Λεωνίδην τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος. Αὐτὸς δηλ. ὁ Λεωνίδης, ἀπαντῶν εἰς τὰς ἀπειλάς τοῦ ἡγεμόνος, ὅστις «ἐφ' ὑψηλοῦ καθήμενος θρόνου» καθίστα ἐμφανῆ καὶ τὴν θέσιν καὶ τὸ ἀξίωμα του, δὲν ἐδίστασε νὰ τῷ εἴπῃ ὅτι οὐδόλως θὰ πτοηθῇ ἐκ τῶν ἀπειλῶν του (κἀν πικρότερα τῶν εἰρημένων κατ' ἐμοῦ νεανιεύσῃ). Ἴδου λοιπὸν ὅτι καὶ ὁ Λεωνίδης ὡς νεανίαν ἀντιμετωπίζει τὸν ἡγεμόνα, ἀποδίδων αὐτῷ νεανικὴν ἀλαζονείαν καὶ κουφότητα (αὐτὸ σημαίνει τὸ ρῆμα νεανιεύομαι κυριολεκτεῖται ἐπὶ τρόπων καὶ ἐνεργειῶν προσηκόντων εἰς νεανίας καὶ οὐχὶ εἰς ὄριμους καὶ ἐνήλικας). Κατόπιν τούτου ἐρωτῶμεν· τί ἀποκλείει νὰ δεχθῶμεν, ὅτι τὰ νεανίας καὶ νεανιεύεσθαι ἐχρησιμοποιήθησαν ἀμοιότροθεν ἀσχέτως θέσεως καὶ ἀξιώματος; Εἰς δὲ πραγματικὸς νεανίας, ἔχων στοιχειώδη χριστιανικὴν εὐπρέπειαν καὶ σεμνότητα, θ' ἀπετόλμα ποτὲ νὰ προσάψῃ τῷ ἡγεμόνι τὸ νεανιεύεσθαι, ἐὰν μὴ εἶχε τὸ ἀπὸ τῆς σχετικῆς ἡλικίας καὶ τοῦ ἀξιώματος κῦρος; Ἀμφιβάλλομεν. Ὑποθέτομεν μάλιστα ὅτι τὸ νεανιεύεσθαι ἐλέχθη πρὸς τὸν ἡγεμόνα ὑπὸ τοῦ Λεωνίδου ἀντιτάσσοντος τὰ αὐτὰ ὄπλα καὶ ὀμιλοῦντος πρὸς αὐτὸν ἐπὶ ἴσοις ὄροις, εὐστρόφως δ' ἀνταποδίδοντος τὸ ἀναρμόστως ὑπ' ἐκείνου χρησιμοποιηθὲν «νεανίας».

Διὰ πάντας τοὺς ἐκτεθέντας λόγους δὲν ἀποδεχόμεθα τὰ συμπεράσματα τοῦ F. Halkin, οὗτινος οὐχ ἤττον τὸ μνημονευθὲν ἄρθρον τυγχάνει ἀξιόλογον, διὰ τε τὸ δημοσιεύμενον πατριακὸν κείμενον καὶ διὰ τὸν πλήρη «ἀγιογραφικὸν φάκελλον» (dossier

hagiographique) τοῦ ἁγίου Λεωνίδου, ὃν παραθέτει, παραπέμπων οὕτω τὸν ἔρευνητὴν εἰς ἀπάσας τὰς γνωστὰς πηγὰς, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ χειραγωγῶν εἰς τὴν διερεύνησιν τούτων.

Ἐμμένομεν, ὅθεν, εἰς τὴν προεκτεθεῖσαν ἀποψιν περὶ τοῦ ἁγίου ὡς μάρτυρος καὶ ἐπισκόπου Ἀθηνῶν.

† Ἀρχιμ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ ΛΕΩΝΙΔΟΥ ΒΑΛΛΗΝΔΡΑΣ
Γραμματεὺς τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν

ΑΠΟ ΤΟ ΕΦΗΜΕΡΙΑΚΟΝ ΣΥΝΑΞΑΡΙ

ΜΕΛΕΤΙΟΣ ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑΚΗΣ ΠΡΩΤΟΣΥΓΚΕΛΛΟΣ

Ἡ Μάνη ἀνέδειξεν, ὡς γνωστόν, πολλοὺς λαϊκοὺς ἥρωας τῆς Ἑλληνικῆς ἐθνεγερσίας. Ἐκ τῆς Μάνης ὅμως ἐνεδείχθησαν καὶ ἀρκετοὶ κληρικοί, πιστὰ τέκνα τῆς Ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας. Μεταξὺ τῶν μετ' αὐταπαρνήσεως ἀγωνισθέντων κληρικῶν δέον νὰ καταταχθῇ καὶ ὁ ἐξ Ἀρεοπόλεως καταγόμενος **Μελέτιος Φραντζεσκάκης**. Ἀπὸ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἐπαναστάσεως ὑπηρέτει τὴν Πατρίδα ὄχι μόνον «ὡς ἱερεὺς τοῦ στρατοῦ», ἀλλ' ἐπολέμει «ὡς ἀρχηγός», ἔχων ὑπὸ τὰς διαταγὰς του, εἰς τὰς «πολλὰς μάχας», «ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα στρατιώτας». Εἰς τὴν μάχην τοῦ Βαλτετσίου (12ην Μαΐου 1821) ἦτο παρῶν, μὲ Λάκωνας στρατιώτας, καὶ ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος μετὰ τοῦ Παπα-Διονυσίου Ντέντε ἐκ Σελᾶ-Τριφυλίας καὶ τοῦ Παπα-Δημήτρη Λυμπεροπούλου ἐκ Νεμνίτζης - Ἀρκαδίας. Τὸν ἐνθερμον πατριωτισμὸν του καὶ τὰς πολλὰς θυσίας του ἀνεγνώρισεν ἡ ἐλευθερωθεῖσα Πατρίς, καὶ διὰ τοῦτο ἐτίμησεν αὐτὸν διὰ τῆς ἀπονομῆς τοῦ «ἀργυροῦ σταυροῦ». Εἴκοσι (20) καὶ πλέον ἀξιωματικοί, συμπολιῖται καὶ συναγωνισταὶ τοῦ Παπα-Μελετίου, βεβαιοῦν ἀμερολήπτως, μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, ὅτι «τὰ μέγιστα συνετέλεσεν εἰς τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος ἀγῶνα».

Ὡς γνωστόν, εἰς τὴν μάχην τοῦ Βαλτετσίου οἱ Ἕλληνες ἐκινδύνευσαν λόγῳ τῶν ὑπεραριθμῶν τουρκικῶν στρατευμάτων. Διὰ τῶν ἐνισχύσεων ὅμως τῆς νυκτὸς τῆς 12-13ης Μαΐου τὴν ἐπομένην ἐνίκησαν καὶ ἔτρεψαν τοὺς ἐχθροὺς εἰς φυγὴν. Ἡ βεβαίωσις τῶν εἴκοσι ἀγωνιστῶν ἀξιωματικῶν, ὅτι ὁ Φραντζεσκάκης «ἐπρόφθασε τὸν στρατὸν τοῦ Βαλτετσίου ἀπὸ πολεμοφόδια καὶ τροφάς», δὲν εἶναι μία ἐνδειξις ὅτι θὰ ἦτο εἰς ἕκ τῶν ὀπλαρχηγῶν τῶν ἐπικουρησάντων καὶ στρατιωτικῶς τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην ἡμέραν τῆς περιωνύμου νικηφόρου μάχης; Ἄλλ' ἄς ἴδωμεν τί πιστοποιοῦν οἱ λαϊκοὶ συναγωνισταὶ τοῦ Πρωτοσυγκέλλου Φραντζεσκάκη.

«Πιστοποιούμεν
οἱ ὑποφαινόμενοι ἀξιωματικοὶ
ὅτι

Ὁ συμπολίτης καὶ πατριώτης ἡμῶν ἅγιος **Πρωτοσύγγελος Μελέτιος Φραντζεσκάκης**, κάτοικος Ἀρεοπόλεως τοῦ δήμου Οἰτύλου τῆς Διοικήσεως Λακωνίας, συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὸν ὑπὲρ Ἀνεξαρτησίας Ἀγῶνα τῆς Ἑλλάδος, συνεισφέρον, κηρύσσων, καὶ ἔχων πάντοτε ὑπὸ τὴν ὄδηγιάν του πενήτην καὶ ἑκατὸν στρατιώτας, ἐξεστράτευσεν εἰς πολλὰς μάχας ὡς ἀρχηγός, ὅθεν ἡ ἀνάγκη τὸν προσεκάλει. Μάλιστα δὲ ὡς ἱερεὺς τοῦ στρατοῦ παρευρέθη εἰς τὰς μάχας τοῦ **Βαλτεζίου**, ὅπου ἐπρόφθασε τὸν στρατὸν ἀπὸ πολεμοφῶδια καὶ τροφάς, ἀντιπροσωπεύσας ἐκεῖσε τὸν ποτὲ ἀρχηγὸν Κυριακούλην Μαυρομιχάλην, εἰς τὴν τῆς **Τριπόλεως** μέχρι τῆς ἀλώσεώς της, καθὼς καὶ εἰς τοῦ **Δράμαλη** καὶ **Ἰμβραῖου**, ἐξακολουθῶν ἀδιακόπως νὰ φροντίζῃ περὶ τῆς ἐξοικονομήσεως τῶν ἀναγκαίων τοῦ Λακωνικοῦ στρατοῦ.

Πρὸς δὲ καταξοδεύσας ἅπασαν τὴν περιουσίαν του εἰς τὰς κατὰ τῶν Τούρκων τῶν Ἑλλήνων μάχας, δυστυχεῖ ἤδη μὴ ἀνταμιφθεὶς ἐπαξίως, ἐκτὸς τοῦ ἀργυροῦ Σταυροῦ, τὸν ὁποῖον ἡ Α. Μ. εὐηρεστήθη νὰ τῷ δώσῃ τὸ 1837.

Διὸ χορηγοῦμεν αὐτῷ τὸ παρὸν πιστοποιητικὸν ἔγγραφον, ἵνα χρησιμεύσῃ ὅθεν δεῖ.

Ἐν Ἀρεοπόλει τὴν 7ην Νοεμβρίου 1843.

Ἰ. Κ. Μαυρομιχάλης ταγματάρχης
Πέτρος Λιναράκος ὑπολοχαγὸς
Κ. Μαυρομιχάλης ἀνθυπολοχαγὸς
Π. Τζελιβάκος ὑπολοχαγὸς
Δ. Φινογιάννης ἀνθυπολοχαγὸς
Πετρούνης Τζακάκης ὑπολοχαγὸς
Ν. Τζακάκος ὑπολοχαγὸς
Δ. Σαβάρης ἀνθυπολοχαγὸς
Ν. Ταμπακάκος ἀνθυπολοχαγὸς
Δ. Βουδιγάρης ἀνθυπολοχαγὸς
Μ. Μπαριλάκης ἀνθυπολοχαγὸς
Π. Παντελεάκος ἀνθυπολοχαγὸς
Κ. Ἀντωνάκος
Θ. Φινογιάννης
Γιάννος Μπουγιλάκης
Γερακάκις Κωστάκος ὑπολοχαγὸς
Ἰ. Π. Νικολακάκος ὑπολοχαγὸς
Ἰωάννης Β. Πολιτάκος ἀνθυπολοχαγὸς

Σ. Πατρικοβασιλάκος άνθυπολοχαγός

Θ. Καβαλλιεράκος άνθυπολοχαγός

Π. Γερακαράκης ύπολοχαγός

Ίωάννης Γεωργόπουλος ύπολοχαγός

Έν Καρυσσούλει την 10ην Φεβρουαρίου 1844

Τ.Σ.

Ό Δήμαρχος
(Δυσανάγνωστον)

Τό ότι εις την μάχην του Βαλτετσίου, κατά τας πιστοποιήσεις, άντεπροσώπευσε «τόν άρχηγόν Κυριακούλην Μαυρομιχάλην», άποδεικνύει την πολεμικήν αυτου ίκανότητα και έμπειρίαν περι τά πολεμικά και την διοίκησιν.

Άπέθανε πρό του 1865 με τό άδιατίμητον των άγωνιστών πολεμικόν παράσημον της «δυστυχίας», διότι «άπασαν την περιουσίαν του», ό Λάκων κληρικός άγωνιστής, «κατεξώδευσε» ύπερ του ιεροϋ Άγώνος.

Ίδου και ή αίτησις του συγγενούς αυτου—άγνώστου βαθμου συγγενείας—Μιχαήλ Φραντζεσκάκη.

«Άθῆναι την 11ην Άπριλιου 1865.

Έκ του έν πρωτοτύπω έπισυνημμένου πιστοποιητικοϋ διαφόρων άξιωματικων της Λακωνίας, θέλει παρατηρήσει ή Σεβαστή Έπιτροπή τας πρός την Πατρίδα εκδουλεύσεις και θυσίας του μακαρίτου **Πρωτοσυνέλου Μελετιου Φραντζεσκάκη**, όστις ού μόνον εις πολλας περιπτώσεις έπρόφθασε τον στρατόν άπό πολεμοφόδια και τροφάς, αλλά και τον άείμνηστον Κυριακούλην Μαυρομιχάλην άντεπροσώπευσε, ως άρχηγός των Λακωνικών στρατευμάτων, κατά τό Βαλτέτζιον κτλ.

Όθεν έπειδή ουδεμία άμοιβή έδόθη εις τον μακαρίτην, ει μη μόνον κατά τό έτος 1837 τό άργυροϋν παράσημον, φρονώ ότι εΐναι δίκαιον ήδη νά άμειφθώσιν οι κληρονόμοι Του, οΐτινες εισιν ό τε ύποφαινόμενος, και ό άδελφός μου όνόματι Ίωάννης.

Εϋελπις εις την αίτησίν μου

Υποσημειοϋμαι εϋσεβάστως

Ό εϋπειθέστατος
Μιχαήλ Φραντζεσκάκης».

Εις την πολιορκίαν και άλωσιν της Τριπόλεως (23η Σεπ/βρίου 1821) ειχεν ως συμπολεμιστάς και τον Παπα-Σπύρον Παπαθανασόπουλον («Φωνή Έκκλησίας») 15η Μαρτίου 1953) εκ Συρμπανίου-Καλαβρύτων, ως και τον Παπα-Σπύρον Σακελλόπουλον

(«Χελμός» Ὀκτώβριος ἔτ. 1954) ἐκ Χαλκιανίκων-Αἰγιαλείας. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἀσφαλῶς πολλὰς φορὰς θὰ εἶχε συναντηθῆ εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ἦτοι εἰς τὸ Γύθειον, ὁ Πρωτοσύγκελος Ἀρεσπόλεως μὲ τὸν ἕτερον Πρωτοσύγκελον τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας, τὸν ἐκ Κρήτης ἀγωνιστὴν Παπα-Γρηγόρη, καὶ πολλὰ θὰ ἀφηγοῦντο ἐκ τῶν ἱστορικῶν ἀγῶνων τῶν, τῆς Ἰλιάδος τῶν.

Τὸ Μαυροβούνιον, ἦτοι ὁ τόπος τῆς διαμονῆς τοῦ ἐκ Κρήτης ἀγωνιστοῦ Παπα-Γρηγόρη Ζουγλουδάκη, καὶ ἡ Ἀρεόπολις, ἡ ἰδιαιτέρα πατρίς τοῦ Φραντζεσκάκη, εὐελπιστοῦμεν ὅτι ἐν καιρῷ θὰ συμπληρώσουν τὰς ἐν τῷ «Ἐφημερίῳ» δημοσιευομένης πολεμικᾶς σελίδας τῶν δύο Πρωτοσυγκέλων ἀγωνιστῶν τοῦ 1821 καὶ τὸν μετέπειτα Ὀδυσσειακὸν βίον αὐτῶν.

ΝΙΚ. ΠΑΝ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Πρωθιερεὺς

Η ΜΗΝΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΠΑΣΧΑ *

«ΚΥΚΛΟΙ» ΗΛΙΟΥ

Ἡ διάρκεια μιᾶς περιφορᾶς τῆς γῆς περὶ τὸν ἥλιον, ἐν διαστήματι 365 ἡμερῶν 48' 46'', εἶναι μία χρονικὴ μονάς, ἐν τροπικόν, ἢ ἡλιακόν, ἔτος.

Ἐὰν ὅλα τὰ ἔτη εἶχον 365 ἡμέρας, εἰς τὸ τέλος τῶν ἑπτὰ ἐτῶν, διὰ τὴν περιόδον τῶν ἑπτὰ ἡμερῶν τῆς ἐβδομάδος, ἢ αὐτὴ ἡμερομηνία ἤθελεν εἶναι τὴν αὐτὴν ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος. Ἀλλ' ἢ «ἐμβόλιμος» ἢ «προσθετὴ» ἡμέρα τοῦ «δισέκτου» ἔτους, ὅπερ εἶναι 366 ἡμερῶν, διακόπτει ἀνὰ τετραετίαν τὴν τακτικὴν αὐτὴν σειρὰν, ἢ ὁποῖα δὲν ἐπανέρχεται εἰμὴ μετὰ τετράκις ἑπτὰ, ἦτοι εἴκοσι ὀκτώ, ἔτη, ἢ ἐν τῷ δις 28 ($28 \times 2 = 56$), ἢ τρις 28 ($28 \times 3 = 84$) καὶ ἐξῆς. Ἐπομένως κύκλος ἡλίου εἶναι ἢ «δακτυλιοειδής» (κυκλική) χρονικὴ περίοδος 28 ἐτῶν, ἐπινοηθεῖσα πρὸς εὐρεσιν τῆς ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος, ἦτις εἶναι ἢ ἀρχὴ ἐκάστου μηνὸς καὶ χρησιμεύουσα, ὅπως μετὰ τῶν κύκλων τῆς σελήνης

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 519.

1. «Κύκλοι καλοῦνται διὰ τὸ ἕναστον τούτων ἑνιαυσιᾶον περιέχειν διάστημα· ἐπειδὴ γὰρ ὁ ἑνιαυτὸς τῆ τοῦ ἡλίου κινήσει παραμετρεῖται· ἢ δὲ τοῦ ἡλίου κινήσεις κυκλικῶς ἐνεργουμένη, καὶ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ σημείου εἰς τὸ αὐτὸ ἀποκαθισταμένη, τὸν ἑνιαυτὸν ὀρίζει...». Ἰσαὰκ μοναχοῦ Ἀργυροῦ, Ἐ. Π. Migne 19,1280 ἔ.

προσδιορίζεται, ἐκ τῶν προτέρων καὶ διὰ σειρὰν πολλῶν ἑκατοντάδων ἐτῶν, ἡ μνηολογία τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα. Μετὰ παρέλευσιν 28 ἐτῶν αἱ Κυριακαὶ ἐκάστου ἔτους ἐπανέρχονται συμπίπτουσαι ἐπὶ τῶν πρὸ 28ετίας ἡμερομηνιῶν. Ὀνομάζεται δὲ κύκλος ἡλίου καὶ ἐν ἑκάστον ἔτος τῆς περιόδου, τὸ ὁποῖον ἀρχεται ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου¹. Ἐκ τῶν 28 κύκλων, οἵτινες ἀναγράφονται δι' ἀριθμῶν (1-28) ἢ διὰ γραμμάτων (Α'-ΚΗ'), οἱ μὲν ἑπτὰ, ἦτοι οἱ 4, 8, 12, 16, 20, 24, 28 εἶναι τῶν «δισέκτων», οἱ δὲ ὑπόλοιποι τῶν «κοινῶν» ἐτῶν.

Σημειωτέον, ὅτι εἰς ἅπαντας τοὺς «πασχαλίους πίνακας» οἱ ἀριθμοὶ τῶν κύκλων ἡλίου, δὲν κεῖνται κατὰ τάξιν, ἀλλὰ διακόπτονται ἀνὰ τετρασειάν, «εἰς ἐνδειξίν τοῦ κατὰ τέσσαρα ἔτη τὸν ἐνιαυτὸν ἡμέρα μιᾶ τὴν προτέραν τάξιν ὑπερβαίνειν»².

1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	—	4	5	6
8	9	10	11	12	13	14	7	—	8	9	10	11	—
15	16	17	18	19	20	21	12	13	14	15	—	16	17
22	23	24	25	26	27	28	18	19	—	20	21	22	23
E. Π. Migne 19,300.							—	24	25	26	27	—	28

Ἡ τηρουμένη «κανονικὴ» σειρὰ εἰς τοὺς «πασχαλίους» πίνακας εἶναι:

1	2	3	9	4	5	6
7	13	8	15	10	11	17
12	19	14	20	21	16	23
18	24	25	26	27	22	28.

Οἱ ἡλιακοὶ κύκλοι εἶναι ἐπινόησις τοῦ Ἑλληνος ἀστρονόμου Καλλίππου τοῦ Κυζικηνοῦ (Δ' π.Χ. αἰ.), ὅστις προσδιώρισε μετ' ἀκριβείας τὴν διάρκειαν τῶν ὥρῶν τοῦ ἔτους καὶ μετερρῦθμισε τὸ ἑλληνικὸν ἡμερολόγιον. Διῶρθωσε τὸν «κύκλον» τοῦ Μέτωνος, καθορίσας τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους εἰς 365,25 ἡμ. ἀντὶ 365, $\frac{5}{9}$ τοῦ Μέτωνος καὶ τὴν διάρκειαν τοῦ σεληνικοῦ μηνὸς ἐγγύτερον τῆς πραγματικῆς.

Τὸν κύκλον ἡλίου ἐκάστου ἔτους εὐρίσκομεν³: α) ἐὰν ἀθροίσωμεν τὸ δοθὲν ἔτος μετὰ τῶν πρὸ Χριστοῦ, β) ἐὰν ἀπὸ τὸ μετὰ Χριστὸν ἔτος ἢ ἀφαιρέσωμεν τὸν ἀριθμὸν 8, ἢ προσθέσωμεν εἰς αὐτὸ τὸν 20, καὶ γ) ἂν, συντομίας χάριν, ἀφαιρέσωμεν τὸ 1800 ἀπὸ τοῦ δοθέντος ἔτους. Εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις, τὸ ἀθροισμα τὸ ὁποῖον θὰ ἔχωμεν ἐκ τῶν ὡς ἄνω ἀριθμητικῶν πράξεων

1. Περὶ τῶν κύκλων ἡλίου κλπ. βλέπε Ἐ. Π. Migne 92,69-100. 145, 77-81.

2. α'. Ἡ ἀριθμητικὴ σειρὰ β'. Ἡ σειρὰ ἕνεκα τῶν δισέκτων ἐτῶν

3. Μέθοδοι εὐρέσεως δημοσιεύονται ἐν τῇ Ἐ. Π. Migne 19,1517. 145, 77 ἔ.

θὰ διαιρέσωμεν διὰ τοῦ 28, τὸ δὲ ὑπόλοιπον τῆς διαιρέσεως αὐτῆς θὰ μᾶς δίδῃ τὸν κύκλον τοῦ ζητουμένου ἔτους.

Π.χ.: α) 5508 (π. X.) + 1955 (μ. X.) = 7463 : 28 = 266 καὶ ὑπόλοιπον 15.

β) 1955 — 8 = 1947 : 28 = 69 καὶ ὑπόλοιπον 15.

γ) 1955 + 20 = 1975 : 28 = 70 καὶ ὑπόλοιπον 15.

δ) 1955 — 1800 = 155 : 28 = 5 καὶ ὑπόλοιπον 15, ὅπερ εἶναι ὁ κύκλος ἡλίου τοῦ ἔτους 1955.

Βάσει ἐνὸς ἐκάστου ἐκ τῶν 28 κύκλων τοῦ Ἡλίου μετὰ παρέλευσιν 700 ἐτῶν, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ κατωτέρω «πινακίου», ἐπανερχόμεθα εἰς τὰς αὐτὰς δεκάδας καὶ ἑκατοντάδας τῶν ἐτῶν.

Κύκλοι :		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28
Ἔτη:	1900	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68
	2600	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96
	κ.ο.κ.	97	98	99	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1300	2000	—	—	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	
	2700	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52
	3400	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
κ.ο.κ.	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1400	2100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0	1	2	3	4	5	6	7	8	
	2800	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36
	κ.ο.κ.	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64

«ΚΥΚΛΟΙ» ΣΕΛΗΝΗΣ

Ἐν ᾧ ἡ γῆ περιφέρεται περὶ τὸν ἥλιον ἐντὸς ἐνὸς ἔτους, ἡ σελήνη περιφέρεται περὶ τὴν γῆν, κατὰ τροχίαν ἑλλειπτικὴν, ἐντὸς 27 ἡμ. 7 ὥρων καὶ 43', ἥτοι ἐντὸς ἐνὸς μηνός, ἀστρικῶς καλουμένου. Ἡ σελήνη κατὰ τὴν κίνησιν αὐτῆς εἰς τὸ διάστημα ἐπανέρχεται εἰς «σύνοδον» πάλιν μετὰ τοῦ ἡλίου, δηλαδὴ ἀνατέλλει καὶ δύει μετ' αὐτοῦ, μετὰ 29 ἡ., 12 ὥ. καὶ 44', ἥτοι κατὰ τὴν νέαν σελήνην¹. Ὁ χρόνος οὗτος καλεῖται σεληνιακὸς μῆν.

Ἀπὸ τοῦ 312 π. X. τὸ ἑβραϊκὸν θρησκευτικὸν ἡμερολόγιον σύγκειται ἐκ σελ. μηνῶν 29 καὶ 30, ἐναλλάξ, ἡμερῶν καὶ περιέχει ἔτη «κοινὰ» ἐκ 12 μηνῶν καὶ «ἐμβόλιμα» ἐκ 13 μηνῶν, περιόδου 19 ἐτῶν καὶ ἀριθμουμένων ἀπὸ τοῦ Α'-ΙΘ' ἢ 1-19. Ἡ περίοδος αὕτη εἶναι αὕτη αὕτη ἢ 19ετηρὶς τοῦ Μέτωνος, ὅστις ὑπελόγιζεν ὅτι 19 ἡλ. ἔτη ἰσοδυναμοῦσι πρὸς 235 σελ. μῆνας καὶ συνεπῶς ἀπεδέχετο, ὅτι μετὰ πᾶσαν περίοδον 19 ἐτῶν² αἱ αὐταὶ φάσεις τῆς σελήνης ἐπανέρχονται κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ τὴν αὐτὴν

1. Ἡ σελήνη καθ' ἐκάστην ἡμέραν διανύουσα τὴν ἑλλειπτικὴν αὐτῆς τροχίαν ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς, μένει ὀπίσω, ὡς πρὸς τὸν ἥλιον, 51'.

2. «Διατί ἰθ' τῆς σελήνης εἰσι κύκλοι» βλ. Ματθ. Βλαστάρεως «Σύνταγμα» Ἐ. Π. Migne 145,76.

μηνολογίαν. Βάσει τῶν μηνολογιῶν τούτων, ὡς εἶπομεν, καθωρίσθη, καὶ μάλιστα ἐκ τῶν προτέρων, ἡ κατ' ἔτος πρώτη πανσέληνος τοῦ Νισάν, ἣτις παρουσιάζεται ἐπὶ 19 σταθερῶν—ἀκινήτων—ἡμερομηνιῶν¹, αἵτινες ἀνακυκλούμεναι μᾶς δίδουν ἓνα διηγετικὸν πασχάλιον². Ἡ περίοδος αὕτη τῶν 19 ἐτῶν, ὡς ἐπίσης καὶ ἐν ἑκάστῳ ἔτος τῆς περιόδου ὀνομάζεται κύκλος τῆς σελήνης, ὅστις ἄρχεται ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου μηνός³.

Πρὸς εὐρεσιν τοῦ κύκλου σελήνης⁴ τοῦ ἐνδιαφέροντος ἡμᾶς ἔτους: α) ἀθροίζομεν τοῦτο μετὰ τῶν πρὸ Χριστοῦ, β) ἀπὸ τοῦ μετὰ Χριστὸν ἀφαιροῦμεν τὸν ἀριθμὸν 2 ἢ προσθέτομεν τὸν 17 καὶ γ) διὰ τὰ μετὰ τὸ 1940 ἔτη ἀφαιροῦμεν τὸ ἐνδιαφέρον ἔτος καὶ δι' ἑκατέραν τῶν περιπτώσεων διαιροῦμεν διὰ τοῦ 19. Τὸ ὑπόλοιπον μᾶς δίδει τὸν κύκλον τοῦ ζητουμένου ἔτους. Π. χ.

α) $5508 + 1955 = 7463 : 19 = 365$ καὶ ὑπόλοιπον 15.

β) $1955 - 2 = 1953 : 19 = 102$ καὶ ὑπόλοιπον 15.

$1955 + 17 = 1972 : 19 = 103$ καὶ ὑπόλοιπον 15.

δ) $1955 - 1940 = 15$ ὅπερ εἶναι ὁ κύκλος σελήνης τοῦ ἔτους.

Μετὰ παρέλευσιν 800 ἐτῶν, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ κατωτέρω πίνακίου, τὰ ἔτη τῆς ἑκατοντάδος ἐπανέρχονται ἐπὶ τῶν αὐτῶν κύκλων.

«Χρυσοὺς» ἀριθμὸς ἢ κύκλος σελήνης:		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Ἔτη: 300	1100	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
	2700	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
	3500	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59
	4300	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78
		79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97
		98	99	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
400	1230	—	—	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	2800	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35
	3600	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54
	4400	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73
		74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92
		93	94	95	96	97	98	99	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

1. Αἱ ἡμερομηνίαι αὗται κατ' ἀριθμητικὴν σειρὰν καὶ κατὰ τὸν «ἰουλιανὸν λογισμὸν» εἶναι : Ἀπριλίου : 3, 4, 6, 7, 9, 11, 12, 14, 15, 17, 18, 20, 22, 23, 25, 26, 28, 30 καὶ Μαΐου 1.

2. Πρακτικὸς τρόπος εὐρέσεως τοῦ νομικοῦ πάσχα, εἶναι ὁ τοῦ Μ α τ θ. Β λ α σ τ ἄ ρ ε ω ς δημοσιευόμενος ἐν τῇ 'Ε. Π. Migne 145,90.96.

3. «Διατὶ ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου οἱ τῆς σελήνης κύκλοι καὶ θεμέλιοι ἄρχονται» βλ. Μ α τ θ. Β λ α σ τ ἄ ρ ε ω ς στοιχ. Π. («περὶ Πάσχα») κεφ. Ζ' 'Ε. Π. Migne 145,77.

4. Μέθοδοι εὐρέσεως δημοσιεύονται ἐν τῇ 'Ε. Π. Migne 19, 1318. 1330.

ΕΥΡΕΣΙΣ ΤΗΣ ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑΣ ΤΗΣ ΕΟΡΤΗΣ

Ἀπόρροια τῶν ὄσων μέχρι τοῦδε εἶπομεν εἶναι ὅτι: α') Ὁ καθορισμὸς τοῦ Πάσχα δὲν εἶναι ζήτημα ἡμερολογιακόν, ἔχον σχέσιν πρὸς τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ ἡμερολόγιον, πρὸς ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν ἡμερομηνίαν, ἀλλ' εἶναι ζήτημα καθαρῶς ἀστρονομικόν. β') Ὅτι ἡ εορτὴ τοῦ Πάσχα, κατὰ τοὺς ἱεροὺς Κανόνας τοὺς ἐπικυρωθέντας ὑπὸ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ὀφείλει νὰ εορτάζηται τὴν πρώτην Κυριακὴν μετὰ τὴν 14ην ἡμέραν τῆς φθινοῦσης σελήνης, κατὰ τὸν «ὕπολογισμόν», μετὰ τὴν ἑαρινὴν ἰσημερίαν, ἡ ὁποία βεβαίως ὀρίζεται τῇ 21ῃ Μαρτίου ἢ τῇ ἀμέσως κατόπιν. Ἐννοεῖται, ὅτι πρόκειται ἐνταῦθα περὶ τῆς «ὕπολογιζομένης» σελήνης, τῆς ὁποίας ἡ κίνησις ὀρίζεται ὑπὸ τῆς «ἐκκλησιαστικῆς ἐπακτῆς», ἡ ὁποία εἶναι γενικῶς ὀλίγον καθυστερημένη, ὡς πρὸς τὴν ἀστρονομικὴν σελήνην. Τὸ Πάσχα μέχρι τοῦ 2099 δυνατόν νὰ εορτασθῇ, κατὰ τὸ «διωρθωμένον» ἰουλιανὸν ἡμερολόγιον, ἐνωρίτερον μὲν τὴν 4ην Ἀπριλίου, βραδύτερον δὲ τὴν 8ην Μαΐου, ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ, πάντοτε δὲ μετὰ τὸ ἑβραϊκόν. Διὰ νὰ εὑρεθῇ ἡ ἡμερομηνία τῆς εορτῆς τοῦ Πάσχα¹, ἡ ὁποία, τονίζομεν, σχετίζεται μὲ τὸ σεληνιακόν καὶ ἡλιακόν ἔτος (ἀριθμοὺς ἀσυμμέτρους), δὲν ὑπάρχει ἴδιον καὶ ὀρισμένον σύστημα, δύναται ὅμως νὰ καθορισθῇ αὕτη διὰ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν δύο αὐτῶν κυκλικῶν συστημάτων καὶ κανόνων. Βάσει τοῦ «ἀλεξανδρινοῦ» κανόνος συνετάγη ὁ ἐπόμενος πασχάλιος πίναξ, ὅστις μᾶς δίδει ἀμέσως τὴν ἡμερομηνίαν τοῦ Πάσχα, κατὰ τὸ ἰσχῶν παρ' ἡμῖν «διωρθωμένον» ἡμερολόγιον, ἀρκεῖ νὰ γνωρίζωμεν τὸν χρυσοῦν ἀριθμὸν καὶ τὸν κύκλον ἡλίου τοῦ ἔτους. Ἐν προκειμένῳ δὲν ἀρκεῖ νὰ ἐνεργῶμεν μόνον «μηχανικῶς», ἀλλὰ πρωτίστως ἐπιβάλλεται καὶ πρέπει νὰ γνωρίζωμεν τὴν σημασίαν πάσης ἐνεργείας, ὥστε νὰ εἴμεθα πλέον ἢ βέβαιοι, ὅτι καὶ τὴν ἔννοιαν κατέχομεν καὶ τὸν μηχανισμόν γνωρίζομεν, ὅποτε ἀκριβῆς θὰ ἀποβαίῃ ἡ εὑρεσις τῆς ζητουμένης μηνολογίας τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα. Ὅθεν, ἐπιβεβλημένη καθίσταται ἡ περίληψις τῶν περὶ κύκλων τῆς σελήνης καὶ τοῦ ἡλίου λεχθέντων.

Οἱ κύκλοι τῆς σελήνης (1-19) δηλοῦν τὴν σταθερὰν μηνολογίαν τοῦ νομικοῦ πάσχα, ἡ ὁποία ἐπαναλαμβάνεται, ἥτοι ἀνακυκλοῦται, ἀνὰ πᾶσαν 19ετίαν. Ἐὰν τὸ ἡμέτερον Πάσχα συνεωρτάζετο μετ' αὐτοῦ, εἰς οἰανδήποτε ἡμέραν, δὲν θὰ ἐπενοεῖτο ἕτερος κυκλικὸς συνδυασμὸς. Τὸ Πάσχα ὅμως ἀπλῶς ἀκολουθεῖ τὸ νομι-

1. «Μέθοδος δι' ἧς τὸ Πάσχα εὑρίσκεται, κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν». Βλ. Ἐ.Π. Migne 92, 1128.

κόν και εορτάζεται μόνον ἐν Κυριακῇ· διὰ τὸ προσαρμόσωμεν λοιπὸν ἐν αὐτῇ, χρησιμοποιοῦμεν καὶ τοὺς 28 ἡλιακοὺς κύκλους, καθ' ὅσον μετὰ παρέλευσιν 28 ἐτῶν τόσον αἱ Κυριακαὶ ὅσον καὶ αἱ λοιπαὶ ἡμέραι τῆς ἐβδομάδος ἐπανέρχονται συμπίπτουσαι εἰς τὰς πρὸ εἰκοσιοκταετίας μηνολογίας των.

Καὶ τώρα, ἰδοὺ πῶς θὰ ἐργασθῶμεν ἐπὶ τοῦ ἐπομένου πίνακος, ἵνα εὕρωμεν τὴν μηνολογίαν εἰς ἣν ἐμπίπτει τὸ Πάσχα τοῦ ζητουμένου ἔτους. Θετομεν τὸν δείκτην τῆς δεξιᾶς χειρὸς εἰς τὸν ἀριθμὸν (1-28) τοῦ ἡλιακοῦ κύκλου, τοῦ εὕρισκομένου εἰς ἓνα ἐκ τῶν ἐπτὰ ὀριζοντίων τετραγωνιδίων καὶ τὸν δείκτην τῆς ἀριστερᾶς μας χειρὸς εἰς τὸν ἀριθμὸν (1-19) τοῦ κύκλου τῆς σελήνης, τὸν εὕρισκόμενον εἰς τὴν α' στήλην τοῦ πίνακος, καθέτως. Κινοῦμεν ἀμφοτέρους τοὺς δείκτας, τὸν μὲν τῆς δεξιᾶς πρὸς τὰ κάτω, ἐντὸς τῆς αὐτῆς πάντοτε στήλης, τὸν δὲ τῆς ἀριστερᾶς πρὸς τὰ ἐμπρὸς (δεξιᾶ). Εἰς τὸ σημεῖον τῆς συναντήσεως ἀμφοτέρων τῶν δεικτῶν εὕρισκεται ἡ μηνολογία τοῦ Πάσχα. Εἰς τὴν β', μετὰ τοὺς κύκλους τῆς σελήνης, στήλην καταχωρίζεται τὸ θεμέλιον τῆς σελήνης, ἧτοι ἡ ἡλικία αὐτῆς κατὰ τὴν 1ην Ἰανουαρίου, ἧτις εἶναι ἡ αὐτὴ καὶ κατὰ τὴν 1ην Μαρτίου, λόγῳ τοῦ ὅτι κατὰ τὸ ἐν τῷ μεταξύ τῶν δύο τούτων ἡμερομηνιῶν χρονικὸν διάστημα συμπληροῦται ὀλόκληρος σεληνιακὸς μῆν. Τὸ θεμέλιον διακρίνεται εἰς «ἐκκλησιαστικόν», βασιζόμενον εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν καὶ εἰς «ἀστρονομικόν», ὅπερ ἐπίσης διακρίνεται εἰς σταθερὸν («τιμῆ») καὶ μεταβαλλόμενον. Ἐπεταὶ ἡ γ' στήλη, τοῦ νομικοῦ πάσχα προσηροσμένου εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς μηνολογίαν, ἧτις προκαθορίζει τὴν τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα. Εἰς τὰς ἐπομένας στήλας καταχωρίζονται αἱ ἡμερομηνίαι τοῦ ἡμετέρου Πάσχα.

Διὰ τὰ πρὸ τοῦ 1923 ἔτη δὲν ἰσχύει τὸ δημοσιευόμενον μηνολόγιον τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα.

Ἐπ' εὐκαιρίᾳ, ὑπευθύνως παρέχομεν τὴν πληροφορίαν, ὅτι αἱ πρὸς τὸ ἑβραϊκὸν πάσχα προσαρμωθεῖσαι μηνολογίαι, τόσον κατὰ τὸ «διωρθωμένον» ἰουλιανὸν ἡμερολόγιον, ὅσον καὶ κατὰ τὸ ἰουλιανὸν αἰτινες ἀναφέρονται ἐν τῷ δημοσιευόμενῳ ἐν τῷ «Εὐαγγελισταρίῳ» «Κανονίῳ τοῦ ἀγίου Πάσχα» δὲν ἀνταποκρίνονται σήμερον πρὸς ἐκείνας καθ' ἃς συμπίπτει τὸ νομικὸν πάσχα, ὅπερ προεορτάζεται τῶν καθορισθεισῶν καὶ μάλιστα, παρὰ τὸν Νόμον, τῇ 15ῃ Νισάν, γνωστοῦ ὄντος ὅτι μετὰ τὴν σύγκλησιν τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου διωρθώθη τὸ ἑβραϊκὸν θρησκευτικὸν ἡμερολόγιον. Οὕτω ἐφεξῆς παύει πᾶσα θεωρία καὶ ἡ ἰσχὺς τῶν μηνολογιῶν τοῦ ἑβραϊκοῦ πάσχα, ὅπερ ἀκολουθεῖ τὰς ἀστρονομικὰς πανσελήνους καὶ τὴν «γρηγοριανὴν» χρονολογίαν.

«ΑΙΩΝΙΟΝ ΚΑΝΟΝΙΟΝ» ΤΗΣ ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΣΧΑ

ΣΕΛΗΝΗΣ		Η Λ Ι Ο Υ Κ Υ Κ Λ Ο Ι									
ΚΥΚΛΟΣ ἡ Χρονὸς ἀριθμὸς	Θεμέλιον ἀπο- νομιζόν σταθμὰ ἀριθμὸς	Νομικὸν Πέσχη αἰ (15 Νισάν)									
		1	2	3	9	4	5	6			
1	14	3	Απρὺλ. 15	Απρὺλ. 20	Απρὺλ. 19	Απρὺλ. 18	Απρὺλ. 17	Απρὺλ. 16	Απρὺλ. 22	Απρὺλ. 21	Απρὺλ. 21
2	25	19	4	Απρὺλ. 6	Απρὺλ. 5	Απρὺλ. 11	Απρὺλ. 10	Απρὺλ. 9	Απρὺλ. 8	Απρὺλ. 7	Απρὺλ. 7
3	6	30	26	Απρὺλ. 23	Απρὺλ. 27	Απρὺλ. 26	Απρὺλ. 25	Απρὺλ. 24	Απρὺλ. 30	Απρὺλ. 29	Απρὺλ. 28
4	17	11	7	Απρὺλ. 12	Απρὺλ. 13	Απρὺλ. 19	Απρὺλ. 18	Απρὺλ. 17	Απρὺλ. 16	Απρὺλ. 15	Απρὺλ. 14
5	28	22	18	Μαΐου 1	Μαΐου 4	Μαΐου 3	Μαΐου 8	Μαΐου 7	Μαΐου 6	Μαΐου 5	Μαΐου 5
6	9	3	29	Απρὺλ. 20	Απρὺλ. 27	Απρὺλ. 26	Απρὺλ. 25	Απρὺλ. 24	Απρὺλ. 23	Απρὺλ. 22	Απρὺλ. 21
7	20	14	10	Απρὺλ. 9	Απρὺλ. 13	Απρὺλ. 12	Απρὺλ. 11	Απρὺλ. 10	Απρὺλ. 16	Απρὺλ. 15	Απρὺλ. 14
8	1	25	21	Απρὺλ. 28	Μαΐου 4	Μαΐου 3	Μαΐου 2	Μαΐου 1	Απρὺλ. 30	Απρὺλ. 29	Μαΐου 5
9	12	6	2	Απρὺλ. 17	Απρὺλ. 20	Απρὺλ. 19	Απρὺλ. 18	Απρὺλ. 24	Απρὺλ. 23	Απρὺλ. 22	Απρὺλ. 21
10	23	17	13	Απρὺλ. 6	Απρὺλ. 13	Απρὺλ. 12	Απρὺλ. 11	Απρὺλ. 10	Απρὺλ. 9	Απρὺλ. 8	Απρὺλ. 7
11	4	28	24	Απρὺλ. 25	Απρὺλ. 27	Απρὺλ. 26	Μαΐου 2	Μαΐου 1	Απρὺλ. 30	Απρὺλ. 29	Απρὺλ. 28
12	15	9	5	Απρὺλ. 14	Απρὺλ. 20	Απρὺλ. 19	Απρὺλ. 18	Απρὺλ. 17	Απρὺλ. 16	Απρὺλ. 15	Απρὺλ. 21
13	26	20	16	Απρὺλ. 3	Απρὺλ. 6	Απρὺλ. 5	Απρὺλ. 4	Απρὺλ. 10	Απρὺλ. 9	Απρὺλ. 8	Απρὺλ. 7
14	7	1	26	Απρὺλ. 22	Απρὺλ. 27	Απρὺλ. 26	Απρὺλ. 25	Απρὺλ. 24	Απρὺλ. 23	Απρὺλ. 22	Απρὺλ. 28
15	18	12	8	Απρὺλ. 11	Απρὺλ. 13	Απρὺλ. 12	Απρὺλ. 18	Απρὺλ. 17	Απρὺλ. 16	Απρὺλ. 15	Απρὺλ. 14
16	29	23	19	Απρὺλ. 30	Μαΐου 4	Μαΐου 3	Μαΐου 2	Μαΐου 1	Μαΐου 7	Μαΐου 6	Μαΐου 5
17	10	4	✕	Απρὺλ. 18	Απρὺλ. 20	Απρὺλ. 19	Απρὺλ. 25	Απρὺλ. 24	Απρὺλ. 23	Απρὺλ. 22	Απρὺλ. 21
18	21	15	11	Απρὺλ. 7	Απρὺλ. 13	Απρὺλ. 12	Απρὺλ. 11	Απρὺλ. 10	Απρὺλ. 9	Απρὺλ. 8	Απρὺλ. 14
19	2	26	22	Απρὺλ. 26	Απρὺλ. 27	Μαΐου 3	Μαΐου 2	Μαΐου 1	Απρὺλ. 30	Απρὺλ. 29	Απρὺλ. 28

(ἡμερομηνία ἀγίου Πάσχα κατὰ τὸ «διαρθρωμένον ἰουλιανόν»)

Μ Η Ν Ο Λ Ο Γ Ι Α Ι του άγιου ΠΑΣΧΑ

(Κύκλοι ήλιου και σελήνης 1, από τοῦ 1941, άρχή τῆς περιόδου Α)

Έτη	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1940	Άπρ. 9	Άπρ. 20	Άπρ. 5	Άπρ. 25	Άπρ. 16	Άπρ. 6	Άπρ. 21	Άπρ. 13	Μαΐ. 2	Άπρ. 24
1950	Άπρ. 17	Άπρ. 29	Άπρ. 20	Άπρ. 5	Άπρ. 25	Άπρ. 17	Μαΐ. 6	Άπρ. 21	Άπρ. 13	Μαΐ. 3
1960	Άπρ. 26	Άπρ. 9	Άπρ. 29	Άπρ. 14	Μαΐ. 3	Άπρ. 25	Άπρ. 10	Άπρ. 30	Άπρ. 21	Άπρ. 13
1970	Άπρ. 6	Άπρ. 18	Άπρ. 9	Άπρ. 29	Άπρ. 14	Μαΐ. 4	Άπρ. 25	Άπρ. 10	Άπρ. 30	Άπρ. 22
1980	Άπρ. 15	Άπρ. 26	Άπρ. 18	Μαΐ. 8	Άπρ. 22	Άπρ. 14	Μαΐ. 4	Άπρ. 19	Άπρ. 10	Άπρ. 30
1990	Άπρ. 30	Άπρ. 7	Άπρ. 26	Άπρ. 18	Μαΐ. 1	Άπρ. 23	Άπρ. 14	Άπρ. 27	Άπρ. 19	Άπρ. 11
2000	Άπρ. 4	Άπρ. 15	Μαΐ. 5	Άπρ. 27	Άπρ. 11	Μαΐ. 1	Άπρ. 23	Άπρ. 8	Άπρ. 27	Άπρ. 19
2010	Άπρ. 19	Άπρ. 24	Άπρ. 15	Μαΐ. 5	Άπρ. 20	Άπρ. 12	Μαΐ. 1	Άπρ. 16	Άπρ. 8	Άπρ. 28
2020	Άπρ. 28	Μαΐ. 2	Άπρ. 24	Άπρ. 16	Μαΐ. 5	Άπρ. 20	Άπρ. 12	Μαΐ. 2	Άπρ. 16	Άπρ. 8
2030	Μαΐ. 6	Άπρ. 13	Μαΐ. 2	Άπρ. 24	Άπρ. 9	Άπρ. 29	Άπρ. 20	Άπρ. 5	Άπρ. 25	Άπρ. 17
2040	Άπρ. 17	Άπρ. 21	Άπρ. 13	Μαΐ. 3	Άπρ. 24	Άπρ. 9	Άπρ. 29	Άπρ. 21	Άπρ. 5	Άπρ. 25
2050	Άπρ. 25	Μαΐ. 7	Άπρ. 21	Άπρ. 13	Μαΐ. 3	Άπρ. 18	Άπρ. 9	Άπρ. 29	Άπρ. 14	Μαΐ. 4
2060	Μαΐ. 4	Άπρ. 10	Άπρ. 30	Άπρ. 22	Άπρ. 13	Άπρ. 26	Άπρ. 18	Άπρ. 10	Άπρ. 29	Άπρ. 14
2070	Άπρ. 14	Άπρ. 19	Άπρ. 10	Άπρ. 30	Άπρ. 22	Άπρ. 7	Άπρ. 26	Άπρ. 18	Μαΐ. 8	Άπρ. 23
2080	Άπρ. 23	Μαΐ. 4	Άπρ. 19	Άπρ. 11	Άπρ. 30	Άπρ. 15	Άπρ. 7	Άπρ. 27	Άπρ. 18	Μαΐ. 1
2090		Άπρ. 8	Άπρ. 27	Άπρ. 19	Άπρ. 11	Άπρ. 24	Άπρ. 15	Μαΐ. 5	Άπρ. 27	Άπρ. 12

Ο άνωτέρω περιληπτικός Πασχάλιος Πίναξ περιέχει τήν ημερομηνίαν τῆς Κυριακῆς τοῦ άγιου Πάσχα, κατά τὸ «διωρθωμένον ἰουλιανόν» ημερολόγιον, μέχρι τοῦ 2099 σωτηρίου έτους. Εἰς τήν πρώτην στήλην, κατέως, αναγράφονται αἱ δεκάδες τῶν έτῶν, ὀρίζοντίως δὲ τὰ ἐνδιάμεσα τῶν δεκάδων ἔτη καθ' ἡμερομηνίας.

ΕΞΑΙΡΕΣΙΣ ΚΑΙ ΑΛΛΑΓΗ ΜΗΝΟΛΟΓΙΑΣ

Λόγω τοῦ ὅτι τὸ μὲν «Αἰώνιον Κανόνιον» τοῦ Πάσχα συνετάγη βάσει τοῦ προχριστιανικοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου, ἡμεῖς δὲ ἀπλῶς προσηρμόσαμεν τὰς μηνολογίας αὐτοῦ πρὸς τὸ «διωρθωμένον» τοιοῦτον, ἐπιβεβλημένον θεωροῦμεν καθῆκον, ὅπως ὑπογραμμίσωμεν, ὅτι ἡ διάρκεια τῆς ἰσχύος αὐτοῦ λήγει μὲ τὸν ΚΑ' αἰῶνα, ἦτοι τὸ 2099. Διὰ τοὺς ἐπομένους αἰῶνας αἱ μηνολογίαι τῆς Κυριακῆς τοῦ ἀγίου Πάσχα αὐξάνουν κατὰ μίαν ἡμέραν, καθ' ὅσον, κατὰ τὸ «διωρθωμένον» ἡμερολόγιον, ἡ διάρκεια τοῦ τροπικοῦ ἡ ἡ λ ι α κ ο ῦ ἔτους θεωρεῖται ἴση πρὸς 365 ἡ., 5ῶ. καὶ 49'12'', ἀντὶ τοῦ ἀκριβοῦς 365 ἡ., 5 ὠ. καὶ 48'46''. Κατὰ ταῦτα, ἐκ τεσσάρων κατὰ σειράν ἐτῶν, τὰ τρία ἀπλᾶ, ἢ «κοινά», σύγκεινται ἐκ 365 ἡμερῶν, ἐν ᾧ τὸ τέταρτον, οὗ ὁ ἀριθμὸς διαιρεῖται ἀκριβῶς διὰ τοῦ 4, εἶναι «εὐβόλιμον» ἢ «δίσεκτον» διαρκείας 366 ἡμερῶν, πλὴν ἐκείνων τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς τῶν αἰῶνων διαιρεῖται διὰ τοῦ 4¹. Τὸ λάθος τοῦ ἡμερολογίου τούτου εἶναι τρεῖς (3) ἡμέραι ἀνὰ δέκα χιλιάδες (10.000) ἔτη, ὅτε ἡ ἰσημερία θὰ συμπίπτῃ μὲ τὴν 18ην Μαρτίου.

Ἐκ τῆς «Annuaire pour l'anne 1918 par le bureau des longitudes» [Ἐπετηρὴς διὰ τὸ ἔτος 1918 ὑπὸ τοῦ Γραφείου γεωγραφικῶν μηκῶν], ἐκδιδόμενη ἐν Παρισίοις, σελ. 107, μεταφέρομεν ἐνταῦθα, ὅτι τὸ Ἰουλιανὸν ἡμερολόγιον, ὅπερ ἀκολουθεῖ εἰσέτι ἡ Ὀρθόδοξος Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία, ὡς πρὸς τὴν ἡμερομηνίαν τῆς ἐορτῆς τοῦ Πάσχα, καθυστερεῖ κατὰ:

10	ἡμέρας	ἀπὸ τῆς 15/10/1582	μέχρι τῆς	28/2/1700
11	»	» » 1/3/1700	» »	28/2/1800
12	»	» » 1/3/1800	» »	28/2/1900
13	»	» » 1/3/1900	» »	28/2/2100
14	»	» » 1/3/2100	» »	28/2/2200
15	»	» » 1/3/2200	» »	28/2/2300
16	»	» » 1/3/2300	» »	28/2/2500

ΤΟ ΠΑΣΧΑ ΚΕΝΤΡΟΝ ΤΩΝ ΚΙΝΗΤΩΝ ΕΟΡΤΩΝ

Ἡ Κυριακὴ τοῦ Πάσχα, κατὰ τὸ ἰσχύον παρ' ἡμῖν «διωρθωμένον Ἰουλιανόν» ἡμερολόγιον καὶ μέχρι τοῦ 2099, ἐμπίπτει

1. Εἰς ἐκάστην περίοδον 400 ἐτῶν μόνον τὰ «ἐπαιώνια» ἔτη, ἦτοι τὰ τελευταῖα τῶν αἰῶνων (2000, 2100, 2200, 2300, 2400) διαφέρουσιν. Ἐξ αὐτῶν μόνον δύο εἶναι δίσεκτα (2000 καὶ 2400), τὰ δὲ λοιπὰ (2100, 2200, 2300) εἶναι ἀπλᾶ. Καὶ εἶναι δίσεκτα τὰ 2000 καὶ 2400, ὡς καὶ ἐκ τῆς ἐπομένης 400ετηρίδος τὸ 2800, διότι οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι εἶναι διαιρετοὶ διὰ τοῦ 400 ἢ διότι τὰ δύο ἀρχικὰ ψηφία ἐκάστου αἰῶνος, τὸ 20, 24, 28, διαιροῦνται διὰ τοῦ 4, ἐν ᾧ τὰ λοιπὰ ἐπαιώνια, ὀλοκλήρου τῆς χιλιετηρίδος, εἶναι ἀπλᾶ.

εις μίαν ἐκ τῶν μεταξύ 4ης Ἀπριλίου καὶ 8ης Μαΐου, συμπεριλαμβανομένων, ἡμερομηνιῶν. Αἱ 35 αὗται ἡμέραι τοῦ ἔαρος, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὸν «πασχάλιον» κύκλον, προῆλθον ἐκ τοῦ ὅτι τὸ χριστιανικὸν Πάσχα ἔπεται τοῦ ἐβραϊκοῦ, ἢ Νομικοῦ πάσχα, ἢ φάσκα, ὅπερ ἔχει κύκλον μόνον 19 σταθερῶν ἡμερομηνιῶν, βάσει τοῦ «χρυσοῦ κανόνος» τοῦ Μέτωνος, εἶναι δὲ τόσαι, ὅσαι καὶ αἱ ἡμέραι ἐνὸς «συνοδικοῦ» σεληνιακοῦ μηνὸς καὶ ἀκόμη μιᾶς ἐβδομάδος, Δευτέρα — Σάββατον ($29 + 6 = 35$), διὰ τὴν ἐν Κυριακῇ σύμπτωσιν τοῦ Νομικοῦ καὶ τὴν μετάθεσιν τοῦ ἡμετέρου διὰ τὴν ἐπομένην. Ἡ μέχρι τριῶν ἐβδομάδων, καθ' ἕκαστον ἔτος, διάφορος ἡμερομηνία ὀφείλεται: α) Εἰς τὴν ἀνισότητά τῶν ἡμερῶν ἐνὸς κοινοῦ ἢ ἐνὸς δισέκτου ἔτους. Δηλαδὴ εἰς τὸ ὅτι οἱ μῆνες δὲν ἔχουσι πάντες τὰς αὐτὰς ἡμέρας, ἀλλὰ ποικίλλουν ἀπὸ 28—29,30 καὶ 31 ἡμέρας. Οὕτως ἡ τελευταία ἡμέρα ἐνὸς μὲν «κοινοῦ» ἔτους, ἢ 365ῃ, ἀλλάσσει τὸν κύκλον τῶν ἡμερομηνιῶν κατὰ μίαν, ἢ δὲ τοῦ «δισέκτου» κατὰ δύο ἡμέρας, κατὰ συνέπειαν δὲ ἡ Κυριακὴ τοῦ Πάσχα ἀπὸ τοῦ ἐνὸς μέχρι τοῦ ἐπομένου ἔτους μετακινεῖται, εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην, κατὰ 6 ἡμέρας. β) Εἰς τὴν κατὰ ἕνδεκα ἡμέρας διαφορὰν, ἐπὶ ἕλαττον, μεταξύ σεληνιακοῦ καὶ ἡλιακοῦ ἔτους καὶ γ) μόνον εἰς τὴν ἐν Κυριακῇ ἡμέρᾳ σύμπτωσιν τοῦ Νομικοῦ Πάσχα, ὅποτε τὸ ἡμέτερον μετατίθεται διὰ τὴν ἀμέσως ἐπομένην. Διὰ τὸ μὴ ἐπιτελοῦμεν δις τὸ Πάσχα ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐτέθη ὡς «ἄρος» καὶ θεωρεῖται ἄχρι τοῦ νῦν ἢ 21ῃ Μαρτίου ὡς σταθερὰ «ἐκκλησιαστικὴ» ἰσημερία. Αὕτη λαμβάνεται ὡς κέντρον τῆς κατ' αὐτὴν ἡλικίας τῆς Σελήνης ἐξ ἧς ὑπολογίζεται καὶ ἡ ἐπακολουθοῦσα πρώτη πανσέληνος.

Αἱ ἀπὸ 4-23 Ἀπριλίου μηνολογίαι καθ' ἃς θέλει συμπέσει ἡ ἑορτὴ τοῦ Πάσχα μᾶς δίδουσι τὸ χαρακτηριστικὸν αὐτοῦ ὡς «πρωῖμου», καὶ «ὀψίμου» αἱ ὑπόλοιποι (24 Ἀπριλίου - 8 Μαΐου).

Περὶ τὸ Πάσχα (σταυρώσιμον ἢ ἀναστάσιμον) λαμβανόμενον ὡς ἑορταστικὸν κέντρον, διεμορφώθη, προϊόντος τοῦ χρόνου, κατ' ἀρχὰς μὲν στενός, βραδύτερον δὲ εὐρύτερος, ἑορταστικὸς κύκλος, ὅθεν ἀπέβη τὸ Πάσχα κέντρον τῶν κινήτων ἢ «σεληνιακῶν» ἑορτῶν καὶ ἀρχὴ τοῦ κινήτου ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους.

Ἡ ὅλη διάρκεια τῶν κινήτων Δεσποτικῶν ἑορτῶν ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου ἕως τῆς Κυριακῆς τῶν ἁγίων Πάντων εἶναι ἡμέραι 128 καὶ Κυριακαὶ 19, ἐξ ὧν δέκα πρὸ τοῦ Πάσχα (4 ὡς προεισαγωγὴ τῆς Μεγ. Τεσσαρακοστῆς, Τριωδίου ἦτοι ἡμέραι 22, αἱ δὲ ὑπόλοιποι 6 εἰσαγωγὴ εἰς αὐτήν, Νηστειῶν, ἦτοι ἡμέραι 48) καὶ ἐννέα μετὰ τὸ Πάσχα. Ὅλαι αἱ ἐν τῷ μεταξύ κινηταὶ ἑορταὶ ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τοῦ Τελώνου καὶ

Φαρισαίου ὀνομάζονται κοινῶς προηγουμένοι τοῦ Πάσχα, καθ' ἃς συναγινώσκονται Τροπάρια ἐκ τῆς «Ὀκτωήχου» καὶ «Τριωδίου», παρεπόμενοι δὲ ὅλοι αἱ ἀπὸ τοῦ Πάσχα μέχρι τῆς Κυριακῆς τῶν Ἁγίων Πάντων κινηταὶ ἑορταί, καθ' ἃς ἀναγινώσκεται μόνον τὸ «Πεντηχοστάριον», συμφαλλομένων καὶ τῶν ἀναστασίμων τροπαρίων τῶν Κυριακῶν ἐκ τῶν ὀκτῶ ἤχων, ἐξαιρουμένων τῶν τοῦ βαρέος. Λεπτομερέστερον αἱ μεταξὺ Πάσχα καὶ Κυριακῶν ἡμέραι εἶναι αἱ ἑξῆς:

	1	Κυριακὴ Τελώνου-Φαρισαίου	Ἡμέραι	70
	2	» Ἀσώτου	»	63
	3	» Ἀπόκρεω	»	56
	4	» Τυροφάγου	»	49
		Καθαρὰ Δευτέρα	»	48
	5	Α' Κυριακὴ Νηστειῶν (Ὁρθοδοξίας)	»	42
	6	Β' » » (Γρηγ. Παλαμᾶ)	»	35
	7	Γ' » » (Σταυροπροσκυνησεως)	»	28
	8	Δ' » » (Ἰωάννου «Κλίμακος»)	»	21
		Πέμπτη Ε' ἐβδ. τοῦ Μεγ. Κανόνος	»	17
		Σάββατον Ε' ἐβδ. τοῦ Ἀκαθ. Ὑμνου	»	15
	9	Ε' Κυριακὴ Νηστειῶν (Μαρίας Αἰγυπτίας)	»	14
		Σάββ. ΣΤ' ἐβδ. Λαζάρου	»	8
	10	Σ' Κυριακὴ Νηστειῶν - Βαϊοφόρου	»	7
	11	Α' Κυριακὴ Πάσχα	»	1
	12	Β' » Ἀντιπάσχα	»	8
	13	Γ' » Μυροφόρων	»	15
	14	Δ' » Παραλύτου	»	22
		Τετάρτη Μεσοπεντηχοστῆς	»	25
	15	Ε' Κυριακὴ Σαμαρείτιδος	»	29
	16	Σ' » Τυφλοῦ	»	36
		Πέμπτη Ἀναλήψεως	»	40
	17	Ζ' Κυριακὴ Ἁγ. Πατέρων	»	43
	18	Η' » Πεντηχοστῆς	»	50
	19	Θ' » Ἁγ. Πάντων	»	57

Ὅθεν ἐκ τῆς μηνολογίας τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα ἐξαρτᾶται, ἀφ' ἑνὸς μὲν ὁ προσδιορισμὸς τῆς ἐνάρξεως τῆς 500ῆμέρου νηστείας τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, ἥτοι τοῦ Τριωδίου, ἐπομένως δὲ καὶ ἡ διάρκεια τῶν ἡμερῶν τῆς κρεωφαγίας, ἀρχομένης ἀπὸ τῆς 25ης Δ/βρίου, ἑορτῆς τῶν Χριστουγέννων, μέχρι τῆς Κυριακῆς τῶν Ἀπόκρεω. Αἱ ἡμέραι αὗται ποικίλλουν ποσοτικῶς ἀυξομειούμεναι ἀπὸ 79 - 45. Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ μετὰ τὰς, ἀπὸ τῆς Δευτέρας μετὰ τὴν Κυριακὴν τῶν ἁγίων Πάντων μέχρι καὶ τῆς 28ης Ἰουνίου, ἡμέρας νηστείας τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, αἵτινες δὲν ἔχουσι καὶ αὗται σταθερὸν ἀριθμὸν, διότι καὶ αὗται ποικίλλουσιν ἀπὸ 29-10 ἡμέρας, ἐν περιπτώσει δὲ μάλιστα «ὀψίμου» Πάσχα ἐλαττοῦνται μέχρι καὶ μιᾶς ἡμέρας, λογιζομένων,

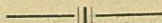
«ΑΙΩΝΙΟΝ ΠΙΝΑΚΙΟΝ» ΤΩΝ «ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΩΝ» ΚΑΙ «ΕΠΙΟΜΕΝΩΝ» ΤΟΥ ΠΑΣΧΑ ΕΟΡΤΩΝ

Κρεοφαγ. ημέρα:	Ἄσχη Τριώδιου	Ἀπόκρεω	Καθάρ. Δευτέρα	Εὐαγγ. ἀκαθόριστοι	Γ' ἡσπ. (Σταυρ.)	Βατων	Ἄγιον ΠΑΣΧΑ	Τετάρτη Μεσοπ.	Πέμπτη Ἀναλ.	Πεντη-κοστής	Ἄγ. Πάντων	Ἄγιον Ἀποστόλων Γεννήσ.	Παραμ. Χριστοῦ Γεννήσ.
45	24 ἴαν	7 Φεβρ	15 Φεβρ.	Πέμπτ	7Μαρ	28Μαρτ	4 Ἀπρ	28 Ἀπρ	13 Μαρτῶν	23 Μαρτῶν	30 Μαρτῶν	Ἄγιον Ἀποστόλων Γεννήσ.	Παρ
46	25 ἴαν	8 »	16 ἴν	Τετάρ	8 »	29 »	5 »	29 »	14 »	24 »	31 ἴουν	Ἄγιον Ἀποστόλων Γεννήσ.	Παρ
47	27 »	10 »	18 »	Τριτῆ	9 »	30 »	6 »	30 »	15 »	25 »	1 ἴουν	Ἄγιον Ἀποστόλων Γεννήσ.	Παρ
48	27 »	10 »	18 »	Δευτ	10 »	31 Ἀπρ	7 »	1 Ματ	16 »	26 »	2 »	Ἄγιον Ἀποστόλων Γεννήσ.	Τρ
49	28 »	11 »	19 »	Κυριακ	11 »	1 Ἀπρ	8 »	2 »	17 »	27 »	3 »	Ἄγιον Ἀποστόλων Γεννήσ.	Τρ
50	28 29 »	11 »	19 20 »	Κυριακ	12 »	2 »	9 »	3 »	18 »	28 »	4 »	Ἄγιον Ἀποστόλων Γεννήσ.	Τρ
51	30 31 »	12 »	21 22 »	Κυριακ	13 »	3 »	10 »	4 »	19 »	29 »	5 »	Ἄγιον Ἀποστόλων Γεννήσ.	Κυρ
52	31 ἴαν	14 »	22 23 »	Παρ	14 »	4 »	11 »	5 »	20 »	30 »	6 »	Ἄγιον Ἀποστόλων Γεννήσ.	Κυρ
53	1 Φεβ	13 15 »	22 23 »	Παρ	15 »	5 »	12 »	6 »	21 »	31 »	7 »	Ἄγιον Ἀποστόλων Γεννήσ.	Κυρ
54	1 »	14 15 »	23 »	Παρ	16 »	6 »	13 »	7 »	22 »	1 ἴουν	8 »	Ἄγιον Ἀποστόλων Γεννήσ.	Κυρ
55	2 »	16 »	24 »	Τετάρ	17 »	7 »	14 »	8 »	23 »	2 »	9 »	Ἄγιον Ἀποστόλων Γεννήσ.	Τρ
56	3 4 »	18 »	25 26 »	Δευτ	18 »	8 »	15 »	9 »	24 »	3 »	10 »	Ἄγιον Ἀποστόλων Γεννήσ.	Τρ
57	4 5 »	17 19 »	26 27 »	Κυριακ	19 »	9 »	16 »	10 »	25 »	4 »	11 »	Ἄγιον Ἀποστόλων Γεννήσ.	Κυρ
58	5 6 »	18 20 »	27 28 »	Κυριακ	20 »	10 »	17 »	11 »	26 »	5 »	12 »	Ἄγιον Ἀποστόλων Γεννήσ.	Κυρ
59	6 7 »	19 21 »	28 29 »	Παρ	21 »	11 »	18 »	12 »	27 »	6 »	13 »	Ἄγιον Ἀποστόλων Γεννήσ.	Παρ
60	8 9 »	20 21 »	29 »	Παρ	22 »	12 »	19 »	13 »	28 »	7 »	14 »	Ἄγιον Ἀποστόλων Γεννήσ.	Παρ
61	9 10 »	23 »	1 2Μαρ	Τετ	23 »	13 »	20 »	14 »	29 »	8 »	15 »	Ἄγιον Ἀποστόλων Γεννήσ.	Παρ
62	10 11 »	24 »	3 »	Τετ	24 »	14 »	21 »	15 »	30 »	9 »	16 »	Ἄγιον Ἀποστόλων Γεννήσ.	Παρ
63	11 12 »	26 »	4 »	Δευτ	25 »	15 »	22 »	16 »	31 ἴουν	10 »	17 »	Ἄγιον Ἀποστόλων Γεννήσ.	Παρ
64	12 »	25 28 »	5 »	Κυρ	26 »	16 »	23 »	17 »	1 ἴουν	11 »	18 »	Ἄγιον Ἀποστόλων Γεννήσ.	Τρ
65	13 14 »	27 28 Φεβ	6 »	Κυρ	27 »	17 »	24 »	18 »	2 »	12 »	19 »	Ἄγιον Ἀποστόλων Γεννήσ.	Τρ
66	14 15 »	28 Φεβ	7 »	Κυρ	28 »	18 »	25 »	19 »	3 »	13 »	20 »	Ἄγιον Ἀποστόλων Γεννήσ.	Κυρ
67	15 16 »	27 1 Μαρ	8 »	Παρ	29 »	19 »	26 »	20 »	4 »	14 »	21 »	Ἄγιον Ἀποστόλων Γεννήσ.	Κυρ
68	16 17 »	28 2 »	9 »	Παρ	30 »	20 »	27 »	21 »	5 »	15 »	22 »	Ἄγιον Ἀποστόλων Γεννήσ.	Κυρ
69	16 17 »	29 »	10 »	Τετ	31 Ἀπρ	21 »	28 »	22 »	6 »	16 »	23 »	Ἄγιον Ἀποστόλων Γεννήσ.	Κυρ
70	18 »	3 »	11 »	Τριτ	2 »	22 »	29 »	23 »	7 »	17 »	24 »	Ἄγιον Ἀποστόλων Γεννήσ.	Κυρ
71	19 20 »	4 »	12 »	Δευτ	3 »	23 »	30 Ἰματῶν	24 »	8 »	18 »	25 »	Ἄγιον Ἀποστόλων Γεννήσ.	Κυρ
72	20 21 »	5 »	13 »	Κυρ	4 »	24 »	1 Μαρτῶν	25 »	9 »	19 »	26 »	Ἄγιον Ἀποστόλων Γεννήσ.	Κυρ
73	21 22 »	6 »	14 »	Κυρ	5 »	25 »	2 »	26 »	10 »	20 »	27 »	Ἄγιον Ἀποστόλων Γεννήσ.	Κυρ
74	22 23 »	7 »	15 »	Παρ	6 »	26 »	3 »	27 »	11 »	21 »	28 »	Ἄγιον Ἀποστόλων Γεννήσ.	Κυρ
75	22 23 »	8 »	16 »	Παρ	7 »	27 »	4 »	28 »	12 »	22 »	29 »	Ἄγιον Ἀποστόλων Γεννήσ.	Κυρ
76	24 25 »	9 »	17 »	Τετ	8 »	28 »	5 »	29 »	13 »	23 »	30 »	Ἄγιον Ἀποστόλων Γεννήσ.	Κυρ
77	26 »	10 »	18 »	Τριτ	9 »	29 »	6 »	30 »	14 »	24 »	31 ἴουλ	Ἄγιον Ἀποστόλων Γεννήσ.	Κυρ
78	26 »	11 »	19 »	Δευτ	10 »	30 »	7 »	31 ἴουλ	15 »	25 »	1 »	Ἄγιον Ἀποστόλων Γεννήσ.	Κυρ
79	27 »	12 »	20 »	Κυρ	11 »	1 Μαρτῶν	8 »	1 ἴουλ	16 »	26 »	2 »	Ἄγιον Ἀποστόλων Γεννήσ.	Κυρ

εις τὴν περίπτωσιν ταύτην, μετ' ἀπόφασιν τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, κατ' ἄκραν ἐκκλησιαστικὴν οἰκονομίαν, ὡς νηστήμιων τῶν μεταξὺ τῆς Τρίτης τῆς Α' ἑβδομάδος Ματθαίου, συμπεριλαμβανομένης, καὶ τῆς 29ης Ἰουνίου μεσολαβουσῶν ἡμερῶν¹.

Διὰ τὰς 35 αὐτὰς κινητὰς ἡμέρας — ὡς ἀποτελοῦσας τὸ ἐπίκεντρον τῶν προηγουμένων καὶ ἐπομένων Κυριακῶν — προΐοντος τοῦ χρόνου, κατήρτισεν ἡ Ἐκκλησία ἰσαριθμούς «πασχαλίους πίνακας», δεικνύοντας τὴν ἔναρξιν καὶ λῆξιν τοῦ κύκλου τῶν Ἑορτῶν τοῦ Πάσχα, τὰς κατ' αὐτὰς καὶ μετ' αὐτὰς ἀναγνωσθησομένης ἀγιογραφικὰς περικοπὰς, τοὺς Ἦχους, τὰ Ἐσθινὰ καὶ τὰς ἡμέρας κρεωφαγίας, ὡς καὶ ἐκεῖνας μετὰ τὰς ὁποίας συμπιπτουσιν αἱ ἑορταὶ τῶν ἁγ. Ἀποστόλων καὶ Χριστουγέννων καὶ μετὰ τινων ἐτέρων ἀπαραιτήτων «Κανονίων» καὶ ἐρμηνειῶν καὶ αἵτινες ἀποτελοῦσι τὸ ἀναπόσπαστον παράρτημα ἢ «Εὐαγγελιστάριον» τῶν ἐπ' ἐκκλησιαίαις ἀναγινωσκομένων ἱερῶν Εὐαγγελίων. Τὰς Κυριακὰς ταύτας περιλαμβάνει ὁ ἐπόμενος πίναξ, ὅστις ἰσχύει διὰ τὰ μέχρι τοῦ 2099 ἔτη. Ἀπὸ τοῦ 2100 καὶ ἐκεῖθεν τὰ ἐν τῷ πίνακι ἀναγραφόμενα χρονικὰ διαστήματα αὐξάνουν, μεθ' ἑκάστον αἰῶνα, κατὰ μίαν ἡμέραν. Οὕτως αἱ μηνολογία τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα θὰ κυμαίνωνται μεταξὺ 5 Ἀπριλίου καὶ 9 Μαΐου, διὰ τὸν 21ον αἰῶνα, 6 Ἀπριλίου καὶ 10 Μαΐου διὰ τὸν 22ον, 7 Ἀπριλίου καὶ 11 Μαΐου διὰ τοὺς 23ον, 24ον καὶ 25ον αἰῶνα.

ΚΩΝ. ΠΛΑΤΑΝΙΤΗΣ
Πρεσβύτερος

ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ

Πρώτη συζήτησις

3η Αὐγούστου 1666.

Πρώτη φορά πού εἶδα τὸν Ἀδελφὸν Λαυρέντιον ἦτο ἡ 3η Αὐγούστου 1666. Αὐτὸς μοῦ εἶπεν, ὅτι ὁ Θεὸς τοῦ εἶχε κάμει μίαν μοναδικὴν χάριν: τὴν μεταστροφὴν του εἰς ἡλικίαν 18 ἐτῶν.

Τὸν χειμῶνα, παρατηρῶν ἓνα δένδρον, τὸ ὁποῖον ἦτο γυμνὸν ἀπὸ φύλλα, καὶ συλλογιζόμενος ὅτι ἐντὸς ὀλίγου χρόνου τὰ φύλλα θὰ ἀνενεώνοντο καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὰ θὰ ἐνεφανίζοντο τὰ ἄνθη καὶ

1. Πρακτικὸς τρόπος εὐρέσεως τῆς διαρκείας τῶν νηστήμιων ἡμερῶν ἀπὸ τῆς Δευτέρας τῆς μετὰ τὴν Κυριακὴν τῶν ἁγίων Πάντων, συμπεριλαμβανομένης, μέχρι καὶ τῆς 28ης Ἰουνίου, παραμονῆς τῆς μνήμης τῶν ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου εἶναι ὁ ἐξῆς: "Ὅσαι ἡμέραι μεσολαβοῦσι μεταξὺ τῆς Δευτέρας τῆς Διακαινησίμου καὶ τῆς 3ης Μαΐου, τὸσαῦται εἶναι καὶ αἱ ἐν τῷ θέρει νηστιμοὶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων.

οί καρποί, ἔλαβε μίαν ὑψηλὴν ἀποψιν τῆς προνοίας καὶ δυνάμεως τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία ποτὲ ἔκτοτε δὲν ἔσβησεν ἀπὸ τὴν ψυχὴν του. Αὐτὴ ἡ ἀποψις τὸν ἀπεδέσμευσε τελείως ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ ἤναψεν εἰς αὐτὸν τοιαύτην ἀγάπην διὰ τὸν Θεόν, ἡ ὁποία δὲν ἔσβησε πλέον ποτέ.

Εἶχε γίνεи θεράπων, εἰς τὸν M. Fieubert, τὸν θησαυροφύλακα, ἀλλ' ἦτο πολὺ ἀδέξιος.

Εἶχεν ἐπιθυμήσει νὰ προσληφθῆ εἰς ἓνα Μοναστήρι, νομίζων ὅτι ἐκεῖ θὰ ἠδύνατο νὰ πονέσῃ διὰ τὴν ἀδεξιότητά του καὶ τὰ σφάλματα, τὰ ὁποῖα εἶχε διαπράξει.

Μᾶς ἔλεγεν, ὅτι ἔπρεπε νὰ συνηθίσωμεν εἰς τὴν αἴσθησιν τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ, διὰ συνομιλίας συνεχοῦς μετ' Αὐτοῦ. Νὰ μὴ ἐγκαταλείπωμεν εὐκολὰ τὴν μετ' Αὐτοῦ συνομιλίαν, διὰ νὰ σκεπτόμεθα μηδαμινὰ πράγματα καὶ μαριίας.

Ἀφιερωνόμενοι εἰς Ἐκεῖνον, νὰ τρέφωμεν τὰς ψυχὰς μας μεθεῖα ἰδανικά, τὰ ὁποῖα θὰ μᾶς προξενοῦν μεγάλην χαράν.

Νὰ ζωογονῶμεν τὴν πίστιν μας. Εἶναι ἀξιοθρήνητον, ὅτι ἡμεῖς εἶχομεν τόσον ὀλίγην. Οἱ ἄνθρωποι διασκεδάζουν ἑαυτοὺς μὲ εὐτελεῖς ἀφοσιώσεις, αἱ ὁποῖαι ἀλλάσσουν καθημερινῶς. Ἡ ὁδὸς τῆς πίστεως εἶναι τὸ πνεῦμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἶναι ἀρκετὴ νὰ μᾶς φέρῃ εἰς ἓνα ὑψηλότερον βαθμὸν τελειότητος.

Νὰ δώσωμεν ἑαυτοὺς ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὸν Θεόν, καὶ ὡς πρὸς τὰ πρόσκαιρά καὶ ὡς πρὸς τὰ πνευματικὰ πράγματα καὶ νὰ ζητῶμεν τὴν ἱκανοποίησίν μας μόνον εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς θελήσεώς Του, εἴτε μᾶς ὀδηγεῖ Αὐτὸς διὰ θλίψεων εἴτε διὰ παρηγορίας· δι' ὅλα θὰ ἦτο τὸ ἴδιον διὰ μίαν ψυχὴν, ποὺ ἔχει δώσει ἑαυτὴν ἀληθινὰ εἰς τὸν Θεόν. Ὑπάρχει ἀνάγκη πιστότητος εἰς ἐκείνους τοὺς χρόνους τῆς ξηρασίας ἢ ἀναισθησίας καὶ τοῦ καμάτου εἰς τὴν προσευχὴν, διὰ τῆς ὁποίας ὁ Θεὸς δοκιμάζει τὴν πρὸς Αὐτὸν ἀγάπην μας.

Τότε εἶναι καιρὸς δι' ἡμᾶς νὰ κάμωμεν καλὰς καὶ τελεσφόρους πράξεις παραχωρήσεως τοῦ ἑαυτοῦ μας εἰς Ἐκεῖνον.

Ὡς πρὸς τὰς ἀθλιότητας καὶ τὰς ἀμαρτίας, τὰς ὁποίας ἤκουε καθημερινῶς εἰς τὸν κόσμον, αὐτὸς ἦτο τόσον μακρὰν ἀπὸ τοῦ νὰ ἀνησυχῆ δι' αὐτάς, ὥστε, τούναντίον, ἦτο ἐκπληκτος ποὺ δὲν ἦσαν περισσότεραι, σκεπτόμενος τὴν κακίαν τῶν ἀμαρτωλῶν, διὰ τὴν ὁποίαν ἦσαν αὐτοὶ ἱκανοί. Αὐτὸς προσήύχετο δι' αὐτούς· ἀλλὰ γνωρίζων ὅτι ὁ Θεὸς θὰ ἐθεράπευε τὰ κακὰ, τὰ ὁποῖα διέπραττον, ὅταν Ἐκεῖνος ἤθελεν, ἠσύχαζεν.

Ὁ Θεὸς δίδει φῶς ὡς πρὸς τὰ πάθη ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἀληθῶς ἐπιθυμοῦν νὰ Τὸν ὑπηρετοῦν, ὥστε νὰ ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ αὐτά.

Ἐὰν αὐτὸ ἦτο ἡ εἰλικρινὴς ἐπιθυμία μου, δηλ. ἐὰν ἤθελα πραγματι νὰ ὑπηρετῶ τὸν Θεόν, ὁ Ἀδελφὸς Λαυρέντιος μοῦ ἔλεγεν, ὅτι ἤμπορῶ νὰ ἔρχωμαι πρὸς Αὐτὸν χωρὶς κανένα φόβον μήπως τοῦ γίνω δυσάρεστος.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ)

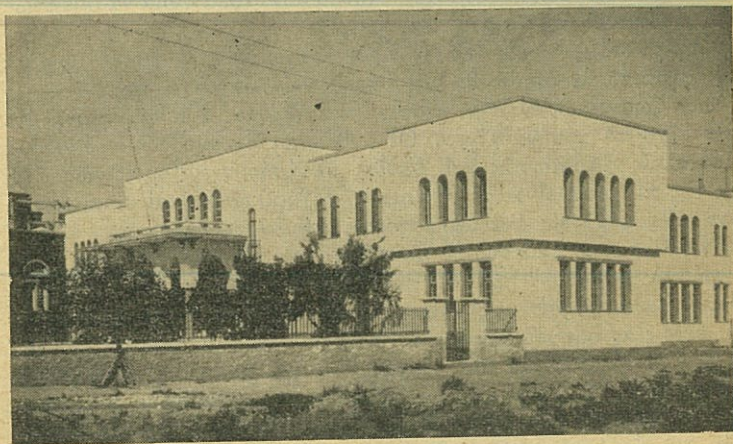
Η ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΚΟΡΙΝΘΟΥ

Τριάντα ὀλόκληρα χρόνια κάτω ἐκεῖ εἰς τὸ ἀερογιάλι τῆς Κορίνθου ἓνα ἔξοχο πνευματικὸ ἴδρυμα ἔχει ἀνοικτὰς τὰς πύλας του καὶ δέχεται ἀπὸ κάθε γωνίαν τῆς ἑλληνικῆς γῆς, καὶ τοῦ ἔξωτερικοῦ ἀκόμη, νεαρὸς βλαστοῦς, εἰς τοὺς ὁποίους μεταδίδει τὰ νάματα τῆς ὀρθοδόξου χριστιανικῆς θρησκείας καὶ τῆς ἑλληνικῆς παιδείας.

Μέσα εἰς τὴν τριακονταετίαν αὐτήν, εἰς ἀρκετὰς χιλιάδας ὑπολογίζονται οἱ ἐξελθόντες τρόφιμοι τῆς Σχολῆς, οἱ ὅποιοι εἰς χωρία καὶ εἰς πόλεις, μετὰ τὸ ὑψηλὸν ἔργον τοῦ θείου λειτουργοῦ, ὑπηρετοῦν τὰς ψυχάς.

Ἐνθυμοῦμαι τὸ ἴδρυμα αὐτὸ εἰς τὰ πρῶτα ἀκόμη βήματα τῆς δράσεώς του, κατὰ τὸ 1926, ὅταν διὰ πρῶτην φοράν ἐπεσκέφθη τὴν Κόρινθον.

Ἦτο μία ἀληθινὴ πνευματικὴ κυψέλη, μετὰ ἄριστον ἐπιτελεῖον Καθηγη-

Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Σχολὴ Κορίνθου.

τῶν καὶ ἀγρυπνῶν πατέρα καὶ τροφодότην τὸν ἀείμνηστον Ἀρχιεπίσκοπον Δαμασκηνόν, Μητροπολίτην τότε Κορινθίας, εἰς τὸν ὁποῖον ὀφείλεται καὶ ἡ δημιουργία τοῦ ἰδρύματος.

Ἐκτοτε ἐπεσκέφθη τὸ ἴδρυμα πολλάκις καὶ πάντοτε ἔφευγα μετὰ ἀναζωπυρωμένον τὸ ἐκκλησιαστικὸν φρόνημα.

Κατὰ τὴν τελευταίαν μου ἐπίσκεψιν ὅμως τὸν παρελθόντα μῆνα ἐδοκίμασα ἰδιαίτερος βαθυτάτην συγκίνησιν καὶ ζωηροτάτην χαρὰν, διότι εἶχα τὴν εὐκαιρίαν νὰ παρακολουθήσω ἐπισταμένως τὴν λειτουργίαν καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν γραμμὴν του.

Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸν διευθυντὴν τῆς Σχολῆς κ. Τρουπάκη, πού εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ μοῦ δώσῃ τὴν εὐκαιρίαν τῆς παρακολουθήσεως τῶν μαθημάτων τῆς Ποιμαντικῆς καὶ τῆς Δογματικῆς, εἰς τὰ ὅποια διεφάνετο ἡ ἐκκλησιαστικὴ πνοὴ τοῦ διδασκάλου μετὰ τὴν ἀπλήν καὶ ζωντανὴν του μέθοδον.

Ἄπρηνυετο ἐκεῖνην τὴν στιγμήν πρὸς τοὺς δευτεροεῖς τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Φροντιστηρίου, Ἰερεῖς, Διακόνους καὶ λαϊκοὺς, καὶ ἔδιδεν εἰς αὐτοὺς κατευθύνσεις καὶ συμβουλὰς διὰ τὴν ζωὴν τοῦ Ἰερέως διὰ τὸ παράδειγμά του εἰς τὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν Ἑνορίαν του καὶ πῶς ὁ Ἰερεὺς ὀφείλει νὰ συμπεριφέρεται πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς του.

Ὅταν ἀργότερα εἰς τὸ γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως ἔγινε λόγος διὰ τὴν γραμμὴν τῆς Σχολῆς, ὁ κ. Τρουπάκης ἀνέπτυξε τὸ πρόγραμμα τοῦ Ἰδρυματος, τοῦ ὁποῖου σκοπὸς εἶναι ὄχι μόνον ἡ θεωρητικὴ μόρφωσις τῶν σπουδαστῶν, ἀλλὰ καὶ ἡ πρακτικὴ ἐξάσκησις αὐτῶν εἰς τὸ Κήρυγμα, τὴν Κατήχησιν, τὸ τελετουργικὸν κ.λ.π.

Τὴν συνομιλίαν μας πολλὰκις ἐκάλυπτε ἡ μονεὶκὴ ἁρμονία, ποὺ ἔφθανε εἰς τὰς ἀκοάς μας ἀπὸ παρακειμένην αἰθουσαν. Μεγάλῃ ὁμάς Σπουδαστῶν, ὑπὸ τὸν καθηγητὴν καὶ συγγραφέα ἔργων Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς κ. Παναγιωτόπουλον, ἔψαλλε μελωδικὰ μίαν βυζαντινὴν μελωδίαν Χερουβικοῦ. Διότι καὶ εἰς τὸν τομέα αὐτὸν οἱ Σπουδασταὶ τῆς Σχολῆς καταρτίζονται ἀριετὰ καλὰ.

«Προσπαθοῦμεν, εἶπεν εἰς μίαν στροφὴν τῆς ὁμιλίας του ὁ κ. Διευθυντής, νὰ δώσωμεν εἰς τὴν κοινωνίαν ἀξίους Κληρικοὺς μὲ παράδειγμα καὶ ἀνάλογον πρὸς τὰ ὑψηλὰ καθήκοντά των ἐκκλησιαστικὴν μόρφωσιν.

»Καταβάλλομεν ἐπίσης κάθε φροντίδα, ὥστε νὰ δώσωμεν εἰς τοὺς Σπουδαστὰς μας τὰ ἀπαραίτητα στοιχεῖα, διὰ νὰ ἀντιμετωπίζουσι τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον μὲ τὰ ἀγωνιώδη προβλήματα του καὶ τὰς πολυποικίλους κοινωνικὰς ἀνάγκας του, ἀτενίζοντες συγχρόνως εἰς τὴν Παράδοσιν καὶ τὴν ζωὴν τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τονίζομεν συχνά, ὅτι ἡ Παράδοσις εἶναι ἡ κολυμβήθρα ἡ ὁποία μᾶς χαρίζει τὴν δύναμιν τοῦ βαπτισμοῦ εἰς τὴν παλαιὰν ἐκκλησιαστικὴν ζωὴν μὲ τὰ πλοῦσια βιώματά της».

Χαρακτηριστικὸν ἦτο καὶ τοῦτο· δύο ἀγιοκάνδηλα ἔκαιον ἐμπρὸς εἰς τὰς εἰκόνας, τὸ ἓνα μὲ ἔλαιον εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου καὶ τὸ ἄλλο μὲ ἠλεκτρισμὸν ἐμπρὸς εἰς τὴν εἰκόνα τῆς ἁγίας Φωτεινῆς.

Τὸ πρῶτο ἐμπρὸς εἰς τὴν ἀγνότητα καὶ τὸ δεύτερο ἐμπρὸς εἰς μίαν μετανοήσασαν καὶ ἐξαγνισθεῖσαν τέως ἁμαρτωλὴν.

«Ἐδῶ ἔχομεν καὶ δύο σύμβολα, εἶπε χαριτολογῶν ὁ καθηγητὴς κ. Λαπατᾶς, τὸ λαδοκάντηλο, ποὺ συμβολίζει τὸ ἄγνόν ἐκκλησιαστικὸν πνεῦμα καὶ τὴν Παράδοσιν, καὶ τὸ ἠλεκτρικὸ καντήλι, ποὺ μᾶς δείχνει τὸν φωτεινὸν δρόμον εἰς τὴν σύγχρονον ζωὴν, ποὺ τὸν καλύπτουν τόσα σκοτάδια ὑλιστικῶν θεωριῶν».

Ὁ κ. Λαπατᾶς εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ μᾶς ὁμιλήσῃ καὶ διὰ τὰς διατυπώσεις τῆς εἰσαγωγῆς τῶν Σπουδαστῶν καὶ τῆς προετοιμασίας των διὰ τὸ ἔργον τοῦ Κληρικοῦ.

«Οἱ Σπουδασταί, εἶπεν, εἰσέρχονται εἰς τὴν Σχολὴν διὰ νὰ γίνουν Κληρικοί, καὶ διὰ τοῦτο τὸ Κράτος παρέχει εἰς αὐτοὺς πολλὰς εὐκολίας, διότι εἶναι ὑπότροφοί του, συσσιτοῦντες, διαμένοντες καὶ διδασκόμενοι δωρεὰν εἰς τὸ Ἰδρυμα.

»Ὅμοιος πολλὰ εὐκολία παρέχονται καὶ εἰς τοὺς τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Φροντιστηρίου, τῶν ὁποίων ἡ φοίτησις εἶναι διετής.

»Σήμερον φοιτοῦν εἰς μὲν τὰς δύο τάξεις τοῦ Φροντιστηρίου περὶ τοὺς ἑκατὸν, εἰς δὲ τὴν Σχολὴν περὶ τοὺς τριακοσίους».

Πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς μας ἐπεσκέφθημεν τὸ κομψὸν ἐκκλησάκι τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς, ὅπου οἱ σπουδασταὶ τελοῦν τὰς ἱεράς ἀκολουθίας.

Ἡ ἐπίσκεψις εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Σχολὴν τῆς Κορίνθου μᾶς δίδει ἀφορμὴν νὰ σκεφθῶμεν, πόσον εἶναι ἀπαραίτητον μαζὶ μὲ τὸ χριστιανικὸν

φρόνημα νὰ καλλιεργήσωμεν εἰς τοὺς Χριστιανοὺς μας τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν. Διότι τὰ τελευταῖα χρόνια γίνεται μὲν πολλὸς λόγος διὰ τὸν Χριστὸν ἀπὸ πολλοὺς, ἀλλὰ συχνὰ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι οἱ Χριστιανοὶ ἐκφράζονται μὲ κάποιαν ὑπεροψίαν καί, ἴσως καὶ περιφρόνησιν διὰ τὴν Ἐκκλησίαν Του.

ΛΑΜΠΡΟΣ ΖΑΧΑΡΗΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΦΗΜΕΡΙΟΝ

Κύριε Διευθυντὰ τοῦ «Ἐφημερίου»,

Πρέπει καὶ πάλιν νὰ σᾶς συγχαρῶ διὰ τὸ ἐξαιρετικὸν καὶ ἐπαγγέλων περιεχόμενον τοῦ «Ἐφημερίου», ὁ ὁποῖος εἶναι ἐντρυφήμα παντὸς ὀρθοδόξου χριστιανοῦ.

Μὲ τὴν εὐκαιρίαν αὐτὴν, θέλω νὰ ζητήσω τὴν γνώμη σας ἐπὶ ἐνὸς καινοφανοῦς πράγματος, τὸ ὁποῖον εἶδον κατὰ τὴν περιφορὰν τῆς ἁγίας εἰκόνας εἰς ἓνα καινὸν τῶν Ἀθηνῶν.

Κατὰ τὴν ἱερὰν λιτανεῖαν καὶ μετὰ τὰ ἱερὰ λάβαρα καὶ τοὺς φανούς, ἠκολούθουν κορασίδες λευχειμονοῦσαι, φέρουσαι κάνιστρα μὲ ἄνθη, ἀναμέσον δὲ αὐτῶν τέσσαρες μεγαλείτεραι ἐκράτουν ἀπὸ τὰς τέσσαρας γωνίας τοῦ ἓνα λευκὸν ὕφασμα ἐν εἰδεί ἠπλωμένου σινδονίου, εἶπετο δὲ ἡ ἱερὰ εἰκὼν κλπ. Τὸ θέαμα ἐνεθύμιζε τὰς κανηφόρους τῶν Παναθηναίων καὶ τὸ ἠπλωμένον λευκὸν ὕφασμα τὸν πέπλον τῆς Ἀθηνᾶς, ἀν καὶ ἐκεῖνος ἐφέρετο ἐπὶ νηός.

Μέχρι σήμερον δὲν ἔτυχε ν' ἀντιληφθῶ τοιοῦτον θέαμα εἰς παρομοίας περιστάσεις, καὶ μὲ ἐξένισε, ὡς καὶ πολλοὺς ἄλλους, καὶ διηρωτώμεθα τί, ἀρά γε, νὰ συμβολίξῃ.

Παρακαλῶ, ἀν εἶναι δυνατόν, νὰ ἔχω τὴν γνώμη σας ἐπ' αὐτοῦ :
Εἶναι διατεταγμένον ἢ πρόκειται περὶ νεωτερισμοῦ ;

Σᾶς εὐχαριστῶ καὶ σᾶς συγχαίρω καὶ πάλιν διὰ τὴν τόσον ἀρτίαν ἐμφάνισιν τοῦ «Ἐφημερίου», εὐχόμενος ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς σᾶς δίδῃ ὑγίαν καὶ δύναμιν σώματος καὶ ψυχῆς διὰ τὴν συνέχισιν τοῦ ὑπερόχου ἔργου, ὅπερ θεῖα συνάρσει ἀνελάβατε.

Μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ
ΑΝΔΡΕΑΣ Ν. ΝΟΜΙΚΟΣ

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΟΥ Τ.Α.Κ.Ε.

Κατηρτίσθη ὑπὸ τοῦ Δ.Σ. τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. καὶ ὑπεβλήθη εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ὀργανισμῶν καὶ Παιδείας πρὸς ἔγκρισιν καὶ δημοσίευσιν εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως ἀπόφασιν, δι' ἧς ἐπεκτείνονται τὰ εὐεργετήματα τοῦ κλάδου ἀσθενείας καὶ εἰς τὰ συνταξιοῦχα τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. ὀφρὰν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν γονέων.

Ὅμοιως κατηρτίσθη ὑπὸ τοῦ Δ.Σ. τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. καὶ ὑπεβλήθη εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ὀργανισμῶν καὶ Παιδείας πρὸς ἔγκρισιν καὶ δημοσίευσιν εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως ἀπόφασιν περὶ καταργήσεως διατάξεως κανονισμοῦ τοῦ κλάδου ἀσθενείας, δι' ἧς ἐδίδετο τὸ δικαίωμα εἰς τοὺς μετόχους τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. νὰ νοσηλεύωνται εἰς νοσοκομεῖα καὶ κλινικὰς τῆς προτιμήσεώς των, μὴ συμβεβλημένας ὅμως μετὰ τοῦ Τ.Α.Κ.Ε.

Διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 3323)55 Ν.Δ. τὸ ἐπὶ τῆς ἀποδείξεως ἀπολήψεως συντάξεως ἐπικολλόμενον χαρτόσημον 1% δὲν θὰ ἐπικολλάται τοῦ λοιποῦ ἐπὶ τῶν ἀποδείξεων, ἀλλὰ θὰ ἀποδίδεται ὑπὸ τοῦ Κεντρικοῦ καὶ τῶν Τοπικῶν Τ.Α.Κ.Ε. βάσει δηλώσεώς των ἀπ' εὐθείας εἰς τὸ Δημόσιον Ταμεῖον.

Ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. καὶ ἐτέθησαν εἰς κυκλοφορίαν κληρικόνσημα τῶν 10 δραχμῶν μετὰ τὴν εἰκόνα τοῦ Ἱεροῦ Πολυκάρπου ἐπισκόπου Σμύρνης ἐπὶ τῇ 18ῃ ἑκατονταετηρίδι τοῦ μαρτυρίου Του.

Ὅμοιως ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. καὶ ἐτέθησαν εἰς κυκλοφορίαν κληρικόσημα τῶν 5 δραχμῶν μετὰ τὴν εἰκόνα τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. κ. Σπυρίδανος ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐορτῆς τοῦ Ἰωβηλαίου Αὐτοῦ.

Εἰς ἀντικατάστασιν τῶν ἐξαντληθέντων παλαιῶν βιβλιαρίων ἀπολήψεως συντάξεων, ἐξεδόθησαν νέα, ἅτινα ἀπὸ τοῦ μηνὸς Δεκεμβρίου θὰ παραδοθῶσιν εἰς τοὺς συνταξιούχους μέσφ τοῦ Κεντρικοῦ καὶ τῶν Τοπικῶν Τ.Α.Κ.Ε.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Αἰδ Παναγ. Παναγιωτουνάκον, Μαλταῖνα Λακωνίας: Διὰ τοὺς καθ' οἰονδήποτε τρόπον αὐτοκτονούντας δὲν ψάλλεται νεκρώσιμος ἀκολουθία, παρεκτός ἐὰν βεβαιωθῇ παρὰ ἰατρῶν, διὸ αὐτοκτονήσας δὲν εἶχε σῶας τὰς φρένας του. Δὲν νομίζομεν, διὸ ἀποτελεῖ κολάσιμον προᾶξιν ὁ ἐνταφιασμός ἀβαπτίστου νηπίου ἐντὸς τοῦ χώρου τοῦ κοινοχρήστου νεκροταφείου. Διὰ τὸ περιοδικὸν «Τὰ Χαρούμενα Παιδιά» δὲν ἔχετε ἰδικήν σας μερίδα, καθ' ὅσον μετὰ αὐτὸ χρεώνεται ἡ Μητροπόλις σας. Διὰ τὴν «Φωνὴν Κυρίου» φέρεσθε χρεωμένοι ἀπὸ Ἰανουαρίου ἕως Ν/βρίου δ. δ. δραχμὰς 35. Διὰ πόσα φύλλα νὰ ἔγγράψωμεν τὴν ἐνορίαν Ἀρχοντικού;—**Αἰδεσ.** Ἐφημέριον, Πάρι Κορινθίας: Ζητούμενος τόμος «Φωνῆς Κυρίου» οἷς ἐστάλη μετὰ σχετικῆς ἐξοφλητικῆς ἀποδείξεως. Παραμένον εἰς χεῖράς μας εἰς διάθεσίν σας δραχμαὶ 4.—**Αἰδεσ. Κων/νον Κωτσῶν,** Ἐνορίαν Κύμης: Ζητούμενος τιμοκατάλογος οἷς ἐστάλη.—**Αἰδεσ.** Ἐφημέριον, Πλάτανον Κλειτοῦ: Δὲν ἐξεδόθησαν εἰς εὐεῖα τὰ Μηναῖα. Ἐλπίζεται διὸ πολὺ προσεχῶς θ' ἀρχίσῃ ἡ ἔκδοσις των.—**Αἰδεσ.** Ἰωάννην Χρυσούλην, Νέον Καρλόβασι Σάμου: Ζητούμενα βιβλία οἷς ἐστάλησαν μετὰ σχετικοῦ χρεωστικοῦ, καθυστερημένως, διότι ἡ κάρτα σας περιήλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν μας ἀργά.—**Αἰδεσ.** Ἐφημέριον, Ἅγιον Κοσμῶν Πωγωνίου: Ζητούμενον βιβλίον οἷς ἐστάλη μετὰ σχετικῆς ἐξοφλητικῆς ἀποδείξεως κρατούμεν εἰς διάθεσίν σας δραχμὰς 5.—**Αἰδεσ.** Ἐφημέριον, Ἀμιρᾷ Βιάνου Κρήτης: Ζητούμενα βιβλία οἷς ἐστάλησαν μετὰ σχετικοῦ χρεωστικοῦ.—**Αἰδεσ.** Γεώργιον Ἀνδρέου, Σολωμὸν Κορινθίας: Ἐνεγράφητε συνδρομητῆς εἰς τὸ περιοδικὸν «Τὰ Χαρούμενα Παιδιά» διὰ 30 τεύχη μηνιαῖως συγκαίρομεν διὰ ἐνδιαφέρον σας ὑπὲρ Κατηχητικῶν.—**Αἰδεσ.** Δημήτριον Θεοδορίδην, Χρυσούπολιν Καβάλλας: Ἐπιταγαὶ τῶν 100 καὶ 50 δρχ. διετιθέσθαι ὡς ἀκολουθῶς: Δραχμαὶ 60 διὰ 3 τόμους τοῦ Χαρ. Σπιτιοῦ, δρχ. 30 διὰ 3 τόμους τῶν Χαρ. Παιδιῶν, δρχ. 13 διὰ 2 τόμους «Φωνῆς Κυρίου», δρχ. 47 διὰ 3 τόμους τοῦ Ἐφημερίου, σχετικαὶ ἐξοφλητικαὶ ἀποδείξεις οἷς ἀπεστάλησαν. Διὰ τὴν «Ἐκκλησίαν» μετὰ τοῦ «Ἐφημερίου» κρατεῖται ὡς συνδρομῆς σας 1% ἐπὶ τοῦ μηνιαίου μισθοῦ σας. Φέρεσθε μόνον χρεωμένοι διὰ τὴν ἐτησίαν συνδρομὴν σας εἰς τὸ περιο-

δικὸν «Τὸ Χαρούμενο Σπίτι». Ἀλλαγὴ διευθύνσεώς σας ἐγένετο.—**Αἶδεο.**
κ. Ἀντωνόπουλον, Πρόπας Πηλίου: Ζήτημα ἀποστολῆς περιοδικοῦ
 «Τὸ Χαρούμενο Σπίτι» διακοποιήθη ἀνωμαλῶς ὡφείλετο εἰς ἀλλαγὴν
 διευθύνσεώς σας. «Φωνὴ Κυρίου» μὴρὸς Ὀκτωβρίου σὰς ἀποστέλλεται διὰ
 δευτέρου φορᾶν. Εἰκόνας Κατηχητικῶν δὲν διατίθενται μεμονωμένως, ἀλλὰ
 εἰς σειρὰς ἀποτελουμένας ἀπὸ 30 εἰκόνας ἐκάστη, ὅσα δηλαδὴ εἶναι τὰ κα-
 τηχητικὰ μαθήματα ἑνὸς ἔτους.—**Αἶδεο.** Ἐμμαν. Τζανουδάκη, Καμπα-
 νὸν Σελίνου: Δραχμαὶ 80 ἐλήφθησαν καὶ σὰς ἀποστέλλεται σχετικὴ ἐξόφλη-
 σις εὐχαριστοῦμεν. Ἀποστολὴ φύλλων «Φωνῆς Κυρίου» ἀναστέλλεται μέχρι
 νωτιέρας εἰδοποιήσεώς σας. Ὀφειλὴ σας εἰς τὸ περιοδικὸν «Τὰ Χα-
 ρούμενα Παιδιά» ἀνέρχεται εἰς δραχμὰς 90.—**Αἶδεο.** Δ. Κεφαλᾶν, Λα-
 φιώνα Μυτιλήνης: Δι' ἀλλαγὴν διευθύνσεώς σας δέον να μᾶς γράψητε καὶ
 τὴν προηγουμένην σας τοιαύτην.—**Αἶδεο.** Στέργιον Παπαζαχαρίαν, Κερ-
 κίτην Σιντικῆς: Ὁ στρατιώτης Τριαντάφυλλος Βερβέρης γράφει να ἀποστέλ-
 λωμεν διὰ λοισμὸν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς ἐνορίας σας ἰκανὸν
 ἀριθμὸν φύλλων «Φωνῆς Κυρίου» κλπ. Παρακαλοῦμεν γνωρίσατέ μας σχε-
 τικῶς καὶ διὰ πόσα φύλλα ἐβδομαδιαίως θέλετε να σὰς ἐγγράψωμεν.—**Αἶδεο.**
 Ἰωάννην Κόλλιαν, Σμυρνοῦλαν Ἰωαννίνων: Ἐκ τῶν ζητούμενων βιβλίων
 σὰς ἐστάλη τὸ ἐν μετὰ σχετικοῦ χρεωστικοῦ, τοῦ ἐτέρου μὴ ὑπάρχοντος.—
Αἶδεο. Γεώργιον Σκευῆν, Μάξι Κυνορίας: Ἀκολουθία Ἁγίας Σκέπης
 σὰς ἐστάλη ἐπικολούθησεν ἀποστολῇ ἀκολουθιῶν Ἀγαπώστου καὶ Κατα-
 βασιῶν μετὰ σχετικῶν χρεωστικῶν.—**Αἶδεο.** Δημήτριον Καμναρόκη, Πά-
 μφυλλα Λέσβου: Ζητούμενος τόμος τοῦ «Ἐφημερίου» σὰς ἐστάλη μετὰ
 σχετικοῦ χρεωστικοῦ.—**Αἶδεο.** Στέφαν. Γιαννουλίδην, Βασιλοῦδιον
 Λαγκαδᾶ: Ἀριθμὸς φύλλων «Φωνῆς Κυρίου» ἐρροθυμίσθη κατ' ἐπιθυμίαν
 σας. Ὀφειλὴ σας μέχρι τέλους Νοεμβρίου ἀνέρχεται εἰς δραχμὰς 71.—**Αἶδεο.**
 ματάτους Ἁ. Παπαγεωργίου, Καμάριον Κορινθίας Ἡλ. Μυλωνᾶν,
 Ροζενᾶ Κορινθίας: Ἐνεγράφητε εἰς τὸ περιοδικὸν «Τὰ Χαρούμενα
 Παιδιά» διὰ τὰ τεῦχη, τὰ ὁποῖα ἀναγράφετε εἰς τὰς ἐπιστολάς σας. Ἐ-
 πιβαρύνσεθε μὲ 70 λεπτὰ κατὰ τεῦχος, ἕξ ὄν 20% εἰς τὴν διάθεσίν
 σας.—**Αἶδεο.** Πασχάλην Κεχλιμπάρην, Σιδηρόκαστρον: Ἐπιταγὴ σας
 120 δραχμῶν περιήλθε καθυστερημένως εἰς χεῖράς μας σὰς ἀποστέλλεται
 ἤδη σχετικὴ ἐξοφλητικὴ ἀπόδειξις εὐχαριστοῦμεν.—**Αἶδεο.** Σπυριδ. Ἀθα-
 νασίου, Νέαν Ἀριάκην Χαλκίδος: Ἀντίτιμον εἰκόνων ἐλήφθη καὶ σὰς
 ἐστάλη σχετικὴ ἐξοφλητικὴ ἀπόδειξις εὐχαριστοῦμεν. Ζητούμενος τιμοκατά-
 λογος σὰς ἐστάλη. Ὅμοιος σὰς ἐστάλησαν ζητηθέντα διὰ μεταγενεστέ-
 ρας ἐπιστολῆς σας βιβλία καὶ εἰκόνας μετὰ σχετικοῦ χρεωστικοῦ.—**Αἶδεο.**
 Δημήτρ. Μαλικόπουλον, Στανουπόλιν Ἐάνθης: Ζητούμενον βιβλίον σὰς
 ἀπεστάλη ἐπὶ πιστώσει ἐπικολούθησε λήψις ἐπιταγῆς καὶ σὰς ἀποστέλλον-
 ται σχετικαὶ ἐξοφλητικαὶ ἀποδείξεις εὐχαριστοῦμεν.—**Αἶδεο.** Ἄγγελον Κο-
 ζιώρη, Βραχνεῖα Πατρῶν: Ζητούμενα σήματα σὰς ἐστάλησαν μετὰ σχε-
 τικοῦ χρεωστικοῦ.—**Πανοσιολ. Χριστοφόρον Καλύβαν,** Χαλκίδα: Ζητού-
 μενα σήματα Κατηχητικῶν σὰς ἐστάλησαν. Ἀριθμὸς ἀποστελλομένων τευ-
 χῶν τοῦ περιοδικοῦ «Τὰ Χαρούμενα Παιδιά» ἐκανονίσθη κατ' ἐπιθυ-
 μίαν σας ὁμοίως σὰς ἐστάλησαν ζητηθέντα σημειωματάρια.—**Αἶδεο.** Ἐφη-
 μέριον Ἁγίου Νικολάου, Μονεμβασίας: Ἐπ' ἀριθμ. 6862 ἀπόδειξις
 ἐξοφλεῖ ὀφειλὴν σας «Φωνῆς Κυρίου» μέχρι καὶ Αὐγούστου ἔ. ἔ. Ἐπ' ἀριθμ.
 7701 ἀπόδειξις ἐξοφλεῖ ἀπὸ Σεπτεμβρίου μέχρι καὶ Δεκεμβρίου ἔ. ἔ. Πα-
 ραμένον εἰς διάθεσίν σας δραχμαὶ 9.—**Αἶδεο.** Θεοχαρίδην, Στρίμων
 Ροδόπης: Ἀναστέλλεται ἀποστολὴ φύλλων «Φωνῆς Κυρίου» ἀπὸ 1-1-56. Ἐμ-
 βασμά σας ἐλήφθη καὶ σὰς ἀποστέλλεται ἡ ὅπ' ἀριθμ. 7693 ἀπόδειξις. Ὀφείλετε
 εἰσεῖν δραχμὰς 23.—**Αἶδεο.** Ἡλῆαν Χριστόπουλον, Κατεζᾶς Τριπό-

ἄσως: Ζητούμενα βιβλία σὰς ἐστάλησαν μετὰ σχετικοῦ χρωστικοῦ. Παρακλιτικὴ δὲν ὑπάρχει· ἐπανέλθετε μετὰ δίμηνον. Συνδρομὴ σας διὰ τὸ περιοδικὸν «Τὸ Χαρούμενο Σπλι» ἐλήφθη καὶ ἐξεδόθη ἢ ὑπ' ἄριθμ. 41974|30-11-55 ἀπόδειξις· εὐχαριστοῦμεν.—**Αἶδεο. Νεοκλῆν Τζόβαν, Δολιανὰ Ἰωαννίνων:** Ζητούμενα σήματα καὶ βιβλίων διὰ τὸ Κατώτερον Κατηχητικὸν σας Σχολεῖον σὰς ἐστάλησαν μετὰ σχετικοῦ χρωστικοῦ· ἐπικολούθησε λήψις ἐπιταγῆς καὶ σὰς ἀποστέλλεται σχετικὴ ἐξόφλησις.—**Αἶδεο. Ἐφημέριον, Τριφύλλιον Φερῶν:** Ἰερὸς Ναὸς σας ἐνεγράφη συνδρομητῆς εἰς τὴν «Φωνὴν Κυρίου» διὰ 40 φύλλα ἑβδομαδιαίως, ἐπιβαρύνεται δὲ μὲ ἐξ ἑσπιά κατὰ φύλλον, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ταχυδρομικῶν.—**Αἶδεο. Ἐφημέριον, Ὑπαίθρον:** Ἡ σύνταξις τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. ὁλοκληροῦται ἐὰν ἔχητε συμμετοχὴν εἰς αὐτὸ (καταβολὰς) 35 ἐτῶν, ἀσχέτως ἐτῶν ὑπηρεσίας. Ὁλοκληρωμένη σύνταξις Α' κατηγορίας εἶναι 1370, Β' κατηγορίας 1147, Γ' κατηγορίας 975 καὶ Δ' κατηγορίας 804 δραχμαί. Δύνασθε νὰ ἀναγνωρίσητε καὶ νὰ ἐξαγοράσητε ἐφημεριακὴν καὶ μόνον ὑπηρεσίαν σας πρὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. διὰ τόσα ἔτη ὅσα μεσολαβοῦν μετὰ τῆς ἡλικίας, ἣν ἔχετε τώρα, καὶ τοῦ 75ου ἔτους, δι' αἰτήσεώς σας πρὸς τὸ Τ.Α.Κ.Ε. συνοδοουμένης μὲ πιστοποιητικὸν γεννήσεώς σας καὶ ἀντίγραφα χειροτονητηρίου καὶ διορισμοῦ σας, οὐχὶ ὁμως πλέον τῶν 10. Ἡ σύνταξις καθορίζεται ἀναλόγως ἐτῶν συμμετοχῆς εἰς Τ.Α.Κ.Ε. καὶ κατηγορίας, εἰς ἣν ἀνήκτε· δὲν δυνάμεθα ἐπομένως νὰ σὰς ἀπαντήσωμεν, ἐὰν δὲν μᾶς γράψετε τ' ἄνωτέρω.—**Αἶδεο. Φίλιππον Δημόνικον, Ἀμπελοχώριον Τρικκάλων:** Ἀποστείλατε δύο φωτογραφίας σας, ἵνα σὰς ἀποσταλῆ τὸ βιβλιόριόν σας, ὃν ἀπαραίτητον διὰ πάντα ἡσφαλισμένον εἰς τὸ Τ.Α.Κ.Ε.—**Αἶδεο. Λάμπρον Τσάλην, Ἀνοξιάτικον Βάλιον:** Εἰδοποιήθη ἀρμόδιος νὰ ἀποστέλλῃ περιοδικὰ «Ἐκκλησία» καὶ «Ἐφημέριον» τακτικῶς. Δυνάμεθα νὰ σὰς προμηθεύσωμεν ζητούμενα βιβλία τοῖς μετροῦσι: Ἰερὸν Ἐθαγγέλιον δέγμα πανὶ δρχ. 190, Μηναῖα μικρὰ ἑκαστον δρχ. 40, Ὁρολόγιον 80, Ἀπόστολος 65, Τριψύδιον 160, Πεντηκοστάριον 160. Παρακλιτικὴ δὲν ὑπάρχει πρὸς τὸ παρόν· ἐπανέλθετε ἀργότερον.—**Αἶδεο. Βασίλειον Δουλιγερῖδην, Νέαν Ἀδριανὴν Κομοτηνῆς:** Ζητούμενα, Ὁρολόγιον καὶ Μηναῖα σὰς ἀπεστάλησαν μετὰ σχετικοῦ χρωστικοῦ· Μηναῖα σὰς ἐστάλησαν ἐφ' ἅπασ ἵν' ἀποφύγωμεν ἐκκρεμότητος· δύνασθε νὰ ἐξοφλήσητε ἐντὸς τριμήνου.—**Αἶδεο. Ἐθάγγελον Ἀνδρέου, Πόρον:** Ζητούμενα Καινὰ Διαθῆκαι καὶ τιμοκατάλογος σὰς ἐστάλησαν μετὰ σχετικοῦ χρωστικοῦ.—**Αἶδεο. Ἐφημέριον Ἀγίας Παρασκευῆς, Καροπλέσιον Εὐρυτανίας:** Δελτίον «Φωνῆς Κυρίου» μηνὸς Νοεμβρίου σὰς εἶχε σταλῆ καὶ πάλιν σὰς στέλλεται ἐκ νέου· ἐπιστήσατε παρακαλοῦμεν προσοχὴν αὐτόθι ταχυδρομικῆς ὑπηρεσίας.—**Πανοσιολ. Νικόδημον Ὠμῶν, Λίμνην Εὐβοίας:** Ζητούμενα βιβλία σὰς ἐστάλησαν μετὰ σχετικοῦ χρωστικοῦ· ἅμα τῇ λήψει τῆς ἐπιταγῆς θὰ σὰς στέλωμεν σχετικὴν ἐξόφλησιν.—**Αἶδεο. Σπυρίδ. Καραγιάννην, Σιγόν Κορινθίας:** Ἐνεγράφη συνδρομητῆς εἰς τὴν «Φωνὴν Κυρίου» διὰ 30 φύλλα ἑβδομαδιαίως καὶ εἰς τὸ περιοδικὸν «Τὰ χαρούμενα Παιδιά» διὰ 15 τεύχη μηνιαίως. Ἐπιβαρύνεσθε διὰ τὴν πρώτην μὲ ἐξ ἑσπιά κατὰ φύλλον, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ταχυδρομικῶν, καὶ διὰ τὸ δευτέρον μὲ 70 ἑσπιά κατὰ τεύχος. Ἐπὶ τοῦ δευτέρου δικαιούσθε ἐκπτώσεως 20%.—**Αἶδεο. Γεώργιον Μπίλιαν, Φοινίκιον Λακωνίας:** Ἐνεγράφη συνδρομητῆς εἰς τὴν «Φωνὴν Κυρίου» διὰ 100 φύλλα ἑβδομαδιαίως· ἐπιβαρύνεσθε μὲ ἐξ ἑσπιά δι' ἑκαστον φύλλον, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ταχυδρομικῶν. Ζητούμενα βιβλία σὰς ἐστάλησαν μετὰ σχετικοῦ χρωστικοῦ. Γνωρίσατέ μας πόσα ἐξ ἑκάστου εἶδους σημάτων, σημειωματαρίων καὶ εἰκότων νὰ σὰς στέλωμεν.—**Αἶδεο. Στέργιον Παπαζαχαρίου, Πορροῖα Σιδηροκάστρου:** Ἐπιταγῆς σας

51 δρχ. ἐλήφθη καὶ σὰς ἀποστέλλεται σχετικὴ ἐξόφλησις. Ἡ Πατρολογία ἀποτιλεῖται ἀπὸ πολλοὺς τόμους, ἐκδίδεται δὲ περίπου εἰς τόμος κατὰ μῆνα ἔχουσιν ἐκδοθῆ ἤδη οἱ πρώτοι πέντε καὶ θὰ ἐπακολουθήσουν καὶ οἱ ἄλλοι περίπου διακόσιοι, τιμώμενοι πανόδοτοι δρχ. 50 ἕκαστος· Γράμματ' εἰς ἔαν θέλετε νὰ ἐγγραφῆτε συνδρομητῆς.—**Αἶδες. Πολύκαρπον Ἀλεξανδρόπουλον, Κρέσταινα Ὀλυμπίας** : Ἐπιταγὴ 1213 δρχ. ἐλήφθη μετὰ καταστάσεως συνδρομητῶν, συγκαίροντες εὐχαριστοῦμεν διὰ τοὺς ὑπὲρ τοῦ περιοδικοῦ «Τὸ Χαροῦμενο Σπίτι» καταβαλλομένους κόπους. Ζητούμενοι τόμοι «Ἐφημερίου» καὶ «Φωνῆς Κυρίου» ἀποστάλησαν μετὰ σχετικῶν ἐξοφλήσεων.—**Αἶδες. Σταμ. Πάτζαλην, Νέαν Ἐφeson Κατερίνης** : Δραχμαὶ 66 ἐλήφθησαν καὶ σὰς ἐστάλησαν σχετικαὶ ἐξοφλητικαὶ ἀποδείξεις· εὐχαριστοῦμεν. Διὰ τὴν ὀφειλὴν ἐνορίας Τριῶν Ἰσραηλῶν Στουπίου ἐκ δραχμῶν 98 ἀναμένομεν ἔμβασμά σας.—**Αἶδες. Νικόλαον Παχώμην, Πάδες Κονίτης** : Ζητηθέν βιβλίον σὰς ἐστάλη μετὰ σχετικῆς ἐξοφλήσεως. Κρατοῦμεν εἰς διάθεσίν σας δρχ. 2.—**Πανοσιώτ. Γεδεῶν Σουριάνην, Πύλαρον Κεφαλληνίας** : Δραχμαὶ 140 ἐλήφθησαν καὶ σὰς ἀποστέλλονται σχετικαὶ ἐξοφλητικαὶ ἀποδείξεις· εὐχαριστοῦμεν. Κρατοῦμεν εἰς διάθεσίν σας δρχ. 5.—**Αἶδες. Τιμολ. Κύρκον, Λαχανόκαστρον Ἡλείου** : Ζητηθέντα βιβλία, σήματα καὶ εἰκόνας διὰ τὰ Κατηχητικὰ σας Σχολεῖα σὰς ἐστάλησαν, μετὰ σχετικοῦ χρεωστικοῦ, ἀναμένομεν ἔμβασμά σας.—**Αἶδες. Σάββαν Χατζηδάκην, Λέρον** : Ζητούμενοι Ἡμεροδελτία καὶ Ἀρχιερατικὸν σὰς ἐστάλησαν μετὰ σχετικοῦ χρεωστικοῦ διὰ τὰ Ἡμερολόγια ἐπανέλθετε μετὰ 20ῆμερον.—**Αἶδες. Σταμάτ. Παπασταματίου, Τριποταμιᾶν Γορτυνίας**. Ζητούμενα βιβλία σὰς ἀπεστάλησαν μετὰ σχετικοῦ χρεωστικοῦ.—**Αἶδες. Γεώργιον Μπενέτον, Σκαρδανὰ Χίου** : Ἀλλαγὴ διευθύνσεώς σας ἐγένετο.—**Πανοσιολ. Ἀρχιμ. κ. Γρηγόριον Μαραγκόν, Σῦρον** : Ζητούμενα βοηθήματα Κατηχητικῶν Σχολείων σὰς ἐστάλησαν μετὰ σχετικοῦ χρεωστικοῦ. Ἀντιζητηθέντων προγενεστέρων 350 Ἡμεροδελτικῶν σὰς ἐστάλησαν κατὰ λάθος 450· παρακαλοῦμεν μειώσατε ἑωστέρον παραγγέλλαν σας.—**Αἶδες. Εὐστάθιον Παπαχαρτοφύλλην, Ἁγίαν Παρασκευὴν Κῶ** : Διὰ τοὺς μῆνας Ἰούνιον, Ἰούλιον καὶ Αὐγούστον 1954 δὲν ἐξεδόθησαν ζητούμενα τῆς «Τὰ Χαροῦμενα Παιδιά». Δι' ἐπιταγὴν σας 18, 20 δρχ. σὰς ἀποστέλλεται σχετικὴ ἐξόφλησις.—**Αἶδες. Ἀνδρέαν Μεντζέλον, Τρίκαλα Κορινθίας** : Ζητούμενα βιβλία σὰς ἀπεστάλησαν, πλὴν Παρακλητικῆς, δι' ἣν ἐπανέλθετε, παρακαλοῦμεν, μετὰ δέμηρον· Συνδρομὴ σας εἰς τὸ περιοδικὸν «Τὸ Χαροῦμενο Σπίτι» ἐλήφθη καὶ ἐξεδόθη ἢ ὑπ' ἀριθμ. 45369 ἀποδείξεις· ὁμοίως ἐπιταγὴ σας 640 δρχ. ἐλήφθη καὶ σὰς ἀποστέλλεται σχετικὴ ἐξόφλησις· εὐχαριστοῦμεν. Ζητούμενην Ἀκολουθίαν Ἁγίου Νικολάου τοῦ Νέου δὲν ἀνεύρομεν, παρὰ τὰς προσπάθειάς μας.—**Αἶδες. Ἐφημέριον, Συκέας Λακωνίας** : Ἀποσταλεῖσαι εἰς δύο περιόδους πρὸς ἐξόφλησιν ὀφειλῆς ἱεροῦ Ναοῦ σας διὰ «Φωνῆν Κυρίου» 170 δρχ. ἐλήφθησαν καὶ σὰς ἐστάλησαν αἱ ὑπ' ἀριθμ. 6600 καὶ 7386 ἐξοφλητικαὶ ἀποδείξεις.—**Αἶδες. Δημήτ. Παπακόσταν, Μηλιανὰ Ἄρτης** : Ζητούμενον βοηθητικὸν Κατηχητικὸν Σχολείων σὰς ἐστάλη μετὰ σχετικοῦ χρεωστικοῦ. Ἡ ἀπ' εὐθείας ἀποστολὴ «Φωνῆς Κυρίου» διακόπτεται καὶ θὰ τὴν λαμβάνετε μέσῳ τῆς Ἰερῆς Μητροπόλεώς σας. Ὀφειλὴ σας διὰ ταύτην μέχρι Δεκεμβρίου ἀνέρχεται εἰς δραχμὰς ἑκατόν. Ζητούμενη ἀποδείξις σὰς ἀποστέλλεται.—**Αἶδες. Ἰ. Κατσαρόν, Λεβίδιον Ἀρκαδίας** : Ζητούμενα βιβλία σὰς ἐστάλησαν μετὰ σχετικοῦ χρεωστικοῦ. Παρακλητικὴ δὲν ὑπάρχει. Παρακαλοῦμεν ἐπανέλθετε μετὰ δέμηρον. Ἀναμένομεν ἐπιταγὴν σας.—**Πανοσιολ. Ἰωάν. Χύσην, Καλλιθέαν**.—**Αἶδισιμολ. Λουκᾶν Παπαναστασίον, Ἐνταῦθα** : Ζητηθέντες Ἡμεροδελτία ἐστάλησαν μετὰ σχετικοῦ χρεωστικοῦ τῶν ἱερῶν Ναῶν σας.—**Αἶδισιμωτάτους Μιχαὴλ Σγουρτάκην,**

Ἡρακλείου Κων)νον Δαγογιάννην, Κιάτου Ἰωάννην Δουλφῆν, Σύρον. Δημήτριον Σώραν, Κερκίνην Βασίλειον Παυλόπουλον, Πελοποννήσου Δαχῆ Στυλιανὸν Ἀμαργιανᾶκην, Ἰεράπετραν Ἐφημέριον Ταξιαρχῶν, Πλάτανον Φαρῶν Δημήτ. Ἀποστόλου, Μέλισσαν, Λαρίσης Νικόλαον Καροφυλλάκην, Χανδρᾶν Ἐφημέριον Σταυροῦ Χαλκιδικῆς Ἐφημέριον Μαρμαῶν Καθαμάλου Σάβ. Βασιλάκην, Κέρκυραν Ἐφημέριον Ταξιαρχῶν Δημησιάναν Ἐφημέριον Εὐαγγελισμοῦ Γραβιάν Κων)νον Μενοῦνον, Ἀκράταν Ἀναστάσιον Κέξαν, Μωσιᾶ Κορινθίας Ἰωάννην Τσιάκον, Ταράνη Κροκέας Γεώργιον Καπετανάκην, Ροδιάν Ἡρακλείου Βασίλειον Βασίλην, Καρόλοβασι Σάμου Ἠλίαν Κουντάκην Βυτινᾶν Γεώργιον Ἀνδριωτάκην, Ἀνάγεια Ρεθύμης Ἰωάννην Παπανικόλου, Παραρίτι Κορινθίας Εὐάγγελον Χατζησπύρου, Πλατανὸν Ρεθύμης Σπύρον Γεροντόπουλον, Μῆλον Γεώργιον Βλαχόπουλον, Ἁγίαν Βαρβάραν Καβάλας Ἐφημέριον Ὀλυμπιάδου Χαλκιδικῆς Δημ. Καρανικόλαν, Κοίμησιν Θεοτόκου Σύρον Σωφρόνιον Τσουκαλᾶν, Κερκυράδες Κεφαλληνίας Βύρωνα Παπαγιάννην, Λάρισαν Ἐφημέριον Ἁγίων Θεοδώρων Λαμῶν Κων)νον Πλάκαν Κιρκινάρι Ἰακώβου Κυριάκου Δαμπαδαριῶν Κρῶνα Νερά Θεσσαλονίκης Ἐφημέριον Ἁγίου Νικολάου, Φήκην Τρικκάλων Ἠλίαν Μουτζούρη, Ράχες Γορτυνίας Παπανῖκον Κων)νον, Ἐπαινιατὰ Ἀγράφων Ἐφημέριον Ράχων Στυλίδος Ἐφημέριον Τσιφλικίου Ἠγουμενίτης Ἱερολογιατάτου Ἱεροδιακόνου κ. κ. Νικόλαον Τζώρτζην, Θεσσαλονίκην Τιμόθεον Χαλέπην, Θεσσαλονίκην Πολύκαρπον Ματζάρογλου, Θεσσαλονίκην Πανοσιολ. Ἀρχιμανδριτῆν, Ἀνθιμον Ἀραμπατζόγλου, Καβάλαν Θεόδωρον Πορτοκαλίδην, Νεάπολιν Κοζάνης Μάρκον Ἀλβέρτον, Τριπόταμον Τήνον Σταῦρον Διβάνην, Ζάνκυνδον Γεώργιον Ματσούκαν, Γαλατῖστα Χαλκιδικῆς Δημήτριον Καρθακάκην, Κ. Γαρούνα Κερκύρας Ἐλευθέριον Κορνάρον, Τήνον Ἐφημέριον Σερόμου Σαλπῶν Κομοτηνῆς Ἐφημέριον Ἁγίου Διονυσίου, Πάτρας Βασίλειον Σημαντηράκην, Κολυμπάρι Κισάμου Νικόλαον Ταβουλαρέαν, Καρδάμυλα Ἐφημέριον Ἁγίου Νικολάου, Κέρυστον Ἐφημέριον Κοιμήσεως Θεοτόκου, Κάτω Πορρόα Ἐφημέριον Ὄρκου Κορθίου, Ἄνδρον Σπυριδῶνα Κοκαλιάρην, Ἀγγελῶνα Μολάων Κων)νον Κοραμανίτην, Σαρίπερον Κερκύρας Ἐφημέριον Ἀγ. Χαράλαμπος, Ἐλίκα Μονεμβασίας Ἐφημέριον Ταξιαρχῶν, Δημησιάναν ἀποσταλίσαι ὑφ' ὑμῶν ἢ τῶν καθ' ὑμᾶς ἰσῶν Ναῶν ἐπιταγαί ἐλήφθησαν καὶ οἳς ἀποστέλλονται σχετικαὶ ἐξοφλητικαὶ ἀποδείξεις. Θεομῶς εὐχαριστοῦμεν.—Πανοσιολ. Ἀρχιμανδριτάς, Γρηγόριον Πετρόπουλον, Ἐνταῦθα Παντελ. Μπαρδάκην, Πειραιᾶ Γερμανὸν Κεφαλᾶν, Καλλιθέαν.—Αἰδεσιμωτάτους Κων)νον Παπαϊωάννου, Ἀμφιάλην Πειραιῶς Γεώργιον Νικολάου, Βριλήσια Ἀττικῆς Ἐφημέριον Ἁγίου Κων)νου, Μοσχάτον Ἐφημέριον Σουρμένων Ἀττικῆς Ἐφημέριον Ἁγίου Γεωργίου, Περάματος Ἐφημέριον Ἁγίου Γεωργίου, Νίκαιαν Παγαριώτην Μαραγκόν, Αἰγάλεω Ἐφημέριον Ἁγίας Τριάδος, Κεραμεικοῦ Ἐφημέριον Ταξιαρχῶν, Μοσχάτον Ἐφημέριον Ἁγίας Μαρίας, Θησίου Ἐφημέριον Ἁγίας Βαρβάρας, Π. Φαλήρου Ἐφημέριον Ἁγίου Παντελεήμονος, Ἰλισσοῦ Ἐφημέριον Ἁγίου Δημητρίου, Ν. Ἑλβετίας Καλ. Βαμβίλαν Μεταμόρφωσιν Σωτήρος, Περάλων Ἐφημέριον Ἁγίου Δημητρίου, Ψυχικοῦ Ἐφημέριον Ἁγίας Φιλοθέης, Φιλοθέην Ἐφημέριον Ἁγίου Εὐδοκίου, Ν. Ἰωνίας Ἐφημέριον Ἁγίου Σώστου, Ν. Σμύρνην, Ζητηθέντα εἶδη Κατηχητικῶν Σχολείων (σήματα - σημειωματάρια - εἰκόνες - βοηθήματα) οἳς ἐστάλησαν μετὰ σχετικοῦ χρονοστικῶν τῶν ἱερῶν Ναῶν σας. Μεριμνήσατε, παρακαλοῦμεν, διὰ τὴν ἐξόφλησίν των.

ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ Δ' ΤΟΜΟΥ (1955)

Προγραμματικά: *Τῆς Διευθύνσεως*, Πρὸς τέταρτον ἔτος, σελ. 3.—*Ω.*, Μία προϋπόθεσις τῆς χριστιανικῆς συνεργασίας, σελ. 79.—*Τοῦ αὐτοῦ*, Ἔργαται τοῦ Εὐαγγελίου καὶ Πνευματικοὶ ἡγέται, σελ. 129.—*Τοῦ Παρατηρητοῦ*, Ἡ θρησκευτικὴ δραστηριότης, σελ. 444.

Τὸ Ποιμαντικὸν χρέος: *Ε.Γ.Μ.*, Τὸ διδακτικὸν ἔργον τοῦ πρεσβυτέρου, σελ. 4.—*Τοῦ αὐτοῦ*, Θεῖον κήρυγμα, σελ. 65.—*Τοῦ αὐτοῦ*, Τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον, σελ. 177.—*Τοῦ αὐτοῦ*, Διὰ τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον, σελ. 226.—*Τοῦ αὐτοῦ*, Ὁ γενικώτερος εὐαγγελισμὸς, σελ. 281.—*Πρωτοπ. Ἐμμ. Γ. Μυτιληναίου*, Διὰ τὴν κατ' οἶκον Ἐκκλησίαν, σελ. 81. *Π.*, Ἐπιτακτικὸν ποιμαντικὸν καθήκον, σελ. 574.

Ὁ Ἱερός Κληρὸς: *Τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου*, Λόγος πρὸς τὸν ἑφημεριακὸν Κληρὸν Ἱερ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, σελ. 217.—*Τῆς Διευθύνσεως*, Δύναται ν' ἀποβῆ ἡμέρα ἱστορικὴ, σελ. 219.—*Τῆς αὐτῆς*, Ἡ ἀναζωπύρῃσις τοῦ «Ἱεροῦ Συνδέσμου», σελ. 221.—*Τῆς αὐτῆς*, Πῶς ἔχουν τὰ πράγματα, σελ. 345.—*Πρωτοπρ. Ἐμμαν. Μυτιληναίου*, Ἱερατικὰ φυσιογνωμίαι. Ὁ Πατὴρ Γεώργ. Σ. Μακρῆς, σελ. 238.—*Χ. Δελ.* Μὲ ὄσα γράφονται, σελ. 313.—*Ἀρχ. Τιμοθέου Παπουτσάκη*, Οἱ Ἅγιοι τόποι καὶ οἱ κληρικοί μας, σελ. 347.—*Τοῦ α' Ἐθν. Κήρυκος Ἀθηνῶν*, Ἡ Ἐκκλησία, σελ. 382.—*Τοῦ «Ἱ. Συνδέσμου» Ἀθηνῶν*, Ἡ φωνὴ τοῦ Ἱεροῦ Κληροῦ διὰ τὰς Τουρκικὰς θλιβερότητας, σελ. 441.—*Τῆς Διευθύνσεως*, Τὸ Μισθολογικόν, σελ. 505.

Ἡ θεία λατρεία: *Β. Βέλλα*, Ἡ τελετουργικὴ ὁμοιομορφία, σελ. 7.—*Ἀνδρέου Νομικοῦ*, Ἡ γοητεία τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, σελ. 22, 94.—*Τοῦ Παρατηρητοῦ*, Ἀπὸ τὰ ἄτοπα, Μνημόσυον, σελ. 107.—*Β. Βέλλα*, Ὁ Ἀπόστολος, σελ. 132.—*Ε. Γ. Μ.*, Λύσεις Ἀποριῶν: περὶ τῶν Ὁδῶν, σελ. 170.—*Γεωργίου Β. Τούλια*, Αἱ Ἱεραὶ Ἀκολουθίαι ἐν Ἱεροσολύμοις, σελ. 195.—*Πρεσβ. Κων. Πλατανίτου*, Οἱ Ἦχοι καὶ τὰ Ἐωθινὰ τῶν Κυριακῶν, σελ. 287.—*Τοῦ αὐτοῦ*, Ἡ μηνολογία τοῦ Πάσχα, σελ. 479, 515, 608.

Ἡ Ἱερά Ἐξομολόγησις: *Ἀρχ. Ἰωάννου Μακροπούλου*, Ὁ ἐξομολογητὴς καὶ τὸ ἔργον του, σελ. 451.

Τὸ Θεῖον Κήρυγμα: *Ἀρχ. Παντελεῆμ. Καρανικόλα*, Τὸ σημερινὸν πνευματικὸν ἔδαφος καὶ ὁ ἐργάτης τοῦ Θεοῦ Λόγου, σελ. 90, 395.

Κηρυκτικὰ βοηθήματα: *Δαμιανοῦ Στρομπούλη*, Εὐαγγελικὰ διδάγματα, Κυριακὴ 15' Λουκᾶ, Κυριακὴ 12' Λουκᾶ, Κυριακὴ Ἀπόκρεω, Κυριακὴ Τυροφάγου, σελ. 27.—*Πρωτοπ. Ἐμμ. Μυτιληναίου*, Διὰ τὸ Θεῖον Κήρυγμα τῶν δύο τελευταίων Κυριακῶν τοῦ Τριωδίου, σελ. 30.—*Ἀρχιμ. Ἰακώβου Διαρομμάτη*, «Ὡς τέκνα φωτὸς περιπατεῖτε», σελ. 33.—*Τοῦ αὐτοῦ*, Ἀποστολικά Διδάγματα: Εἰς τὴν Α' Κυριακὴν τῶν Νηστειῶν. Εἰς τὴν Β' Κυριακὴν τῶν Νηστειῶν. Εἰς τὴν Γ' Κυριακὴν τῶν Νηστειῶν σελ. 146.—*Δαμιανοῦ Στρομπούλη*, Εὐαγγελικὰ Διδάγματα: Κυριακὴ Ε' Νηστειῶν, Κυριακὴ Βαῶν, Κυριακὴ Πάσχα, Κυριακὴ Θωμᾶ, σελ. 151.—*Ἀρχιμ. Ἰακώβου Διαρομμάτη*, Τὸ κήρυγμα τῆς Ἀναστάσεως, σελ. 245.—*Γεωργίου Σωτηρίου*, Ἡ ἀπιστία τοῦ Θωμᾶ, σελ. 246.—*Τοῦ αὐτοῦ*, Ἡ ἀφοσίωσις τῶν Μυροφόρων, σελ. 248.—*Ἀρχιμ. Ἰακώβου*

Διαρομμάτη, Ἀποστολικά Διδάγματα : Ἡ ἐν Χριστῷ ἐνότης, σελ. 249. Πνεύματα Πλάτης, σελ. 250.— **Ἐμμ.**, Τὸ Θεῖον Κήρυγμα: Εἰς τὴν Κυριακὴν τῆς Πεντηκοστῆς. Εἰς τὴν Κυριακὴν τῶν Ἁγίων Πάντων, σελ. 296.— **Τοῦ αὐτοῦ**, Τὸ Θεῖον Κήρυγμα : Εἰς τὴν Β' Κυριακὴν, Εἰς τὴν Γ' Κυριακὴν, σελ. 319.— **Τοῦ αὐτοῦ**, Τὸ Θεῖον Κήρυγμα: Εἰς τὴν Δ' Κυριακὴν. Εἰς τὴν Ε' Κυριακὴν. Εἰς τὴν Κυριακὴν τῶν Πατέρων. Εἰς τὴν Ζ' Κυριακὴν. Εἰς τὴν Η' Κυριακὴν, σελ. 352.— **Τοῦ αὐτοῦ**, Ὁ Ἀπόστολος τῆς ΙΓ' Κυριακῆς, σελ. 398.— **Ἰαν.**, Ἄλλα Ἀποστολικά Διδάγματα: «Ἐκάστου τὸ ἔργον φανερὸν γενήσεται» σελ. 399. «Διὰ τοῦ Εὐαγγελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα» (Ι' Κυριακῆ), «Ὁὐ φιμώσεις βοῦν ἀλώοντα» (ΙΑ' Κυριακῆ), «Ὁ Ἐλάχιστος τῶν Ἀποστόλων» (ΙΒ' Κυριακῆ), «Ἴνα μὴ τῷ Σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ διώκωνται» (Κυριακῆ πρὸ τῆς ὑψώσεως), σελ. 405, «Ζῆ δὲ ἐν ἔμοι Χριστός» (Κυριακῆ μετὰ τὴν ὑψωσιν), σελ. 407, «Ὡς μηδὲν ἔχοντες καὶ πάντα κατέχοντες» (ΙΣ' Κυριακῆ), σελ. 408.— **Ἐμμ.**, Τὸ Θεῖον Κήρυγμα: Εἰς τὴν ΙΖ' Κυριακὴν, Εἰς τὴν ΙΗ' Κυριακὴν, Εἰς τὴν Κυριακὴν τῶν Πατέρων, Εἰς τὴν Κ' Κυριακὴν. Εἰς τὴν ΚΑ' Κυριακὴν, σελ. 488.— **Δαμιανοῦ Στρομπούλη**, Εἰς τὸν Ἱερὸν Χρυσόστομον, σελ. 522.— **Ἐμμ.**, Εἰς τὴν ΚΘ' Κυριακὴν, σελ. 520.— **Τοῦ αὐτοῦ**, Τὸ Κήρυγμα τοῦ Νοεμβρίου : Εἰς τὴν ΚΔ' Κυριακὴν. Εἰς τὴν ΚΕ' Κυριακὴν, σελ. 523.— **Ἰαν.**, Τὸ Κήρυγμα τοῦ Δεκεμβρίου: Ἁγίας Βαρβάρας, σελ. 527, Προπατέρων, σελ. 529, Πρὸ Χριστοῦ Γεννήσεως, σελ. 530, Εἰς τὴν Γέννησιν τοῦ Κυρίου, σελ. 532.— **Ἀρχιμ. Νικοδήμου Βαλληνδρᾶ**, Διὰ τὸ θεῖον Κήρυγμα: Εἰς τὴν Περιτομὴν τοῦ Κυρίου, σελ. 586. Εἰς τὰ Ἁγία Θεοφάνεια, σελ. 588. Εἰς τὸν Τιμιον Πρόδρομον, σελ. 590. Εἰς τὴν Κυρ. μετὰ τὰ Φῶτα, σελ. 591. Εἰς τὴν ΙΒ' Κυρ. Λουκᾶ, σελ. 593. Εἰς τὸν Μέγαν Ἀντώνιον, σελ. 594. Εἰς τὸν Μέγαν Ἀθανάσιον, σελ. 596.— **Ἰαν.** Ἀποστολικά διδάγματα : Ὁ «καταρτισμὸς τῶν ἁγίων», σελ. 598. «Ὅταν ὁ Χριστὸς φανερωθῆ...», σελ. 599.

Ἐρμηνευτικά: **Ἀρχιμ. Προκοπ. Παπαθεοδώρου**, Ἀγιογραφικά Μελετήματα, σελ. 18, 88, 191, 236, 284, 316, 350, 392, 508, 583.— **Γρηγορίου Παπαμιχαήλ**, Τὸ τέταρτον Ἐωθινὸν Εὐαγγέλιον, σελ. 69, 134.— **Τοῦ αὐτοῦ**, Τὸ πέμπτον Ἐωθινὸν Εὐαγγέλιον, σελ. 386, 464, 576.

Πατρολογικά: **Κων. Μπόνη**, Ὁ πόνος καὶ αἱ θλίψεις κατὰ τὸν Μέγαν Βασίλειον, σελ. 9.— **Τοῦ αὐτοῦ**, Περί ἐλέους καὶ κρίσεως, σελ. 76.

Ἱεροὶ Ὑμνοὶ: **Μοναχοῦ Γερασ. Μικραγιαννανίτου**, Ἀπολυτικά καὶ Κοντάκια : Μὴν Φεβρουάριος, σελ. 46. Μὴν Μάρτιος, σελ. 112. Μὴν Ἀπρίλιος, σελ. 154. Μὴν Μάϊος, σελ. 205, 252. Μὴν Ἰούνιος, σελ. 302. Μὴν Ἰούλιος, σελ. 321. Μὴν Αὐγουστος, σελ. 363, 423.— **Ἀρχιμ. Νικод. Λεων. Βαλληνδρᾶ**, Ἀκολουθία τοῦ ἁγίου Ἱερομάρτυρος Λεωνίδου, Ἐπισκόπου Ἀθηνῶν, σελ. 534.

Ἐποικοδομητικά: **Τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ**, «Φωνὴ Κυρίου ἐπὶ τῶν ὑδάτων», σελ. 15.— **Τοῦ αὐτοῦ**, Μετὰ τὰς ἑορτάς, σελ. 17.— **Χαριλάου Δημητριοπούλου**, Τὰ γεγονότα τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος, σελ. 139, 183, 230.— **Ω.** Ἐν ᾧ ἐμαθήτευον, σελ. 180.— **Χρυσ. Ἀνθούση**, Ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα, 201. 377.— **Ἀρχιμ. Τιμοθέου Παπουτσᾶκη**, Ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε, σελ. 448.— Συζητήσεις, σελ. 620.

Ἱστορικά: **Πρωθιερ. Νικολάου Παπαδοπούλου**, Δημήτριος Ἱερεὺς Παπαλυμπερόπουλος, σελ. 103.— **Τοῦ αὐτοῦ**, Κων/νος Πρω-

τόπαπας οίκονόμος, σελ. 299. — *Ἀρχιμ. Νικοδ. Λεων. Βαλληνδρά,* Ὁ Ἱερομάρτυς Ἅγιος Λεωνίδης, Ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν, σελ. 470, 600. — *Ἀρχιεπ. Ἀθηνῶν Χρυσοστόμον Παπαδοπούλου (†),* Πότε ἐγεννήθη ὁ Χριστός, σελ. 569. — *Πρωθ. Νικ. Παπαδοπούλου,* Μελέτιος Φραντζεσκάκης Πρωτοσύγκελος, σελ. 605.

Διάφορα: *Ἀρχιμ. Παντελ. Καρανικόλα,* Ἐρωταποκρίσεις διὰ τὸ ποίμνιον, σελ. 20. — *Ἱεροδ. Φιλαρέτου Βιτάλη,* Ὁ θρίαμβος τῆς πίστεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ, σελ. 34. — *Πρεσβ. Κων/νου Ἀνδρουλάκη,* Εἰς τὸ Ἀναμορφωτικὸν Σχολεῖον Ἀμπελοκήπων, σελ. 58. — Ἐνοριακὴ Κίνησις, σελ. 60. — Φροντιστηριακὸν Συνέδριον Χανίων Κρήτης, σελ. 271. — *Βησσαρίωνος Παληογιάννη,* Τὸ Θεολογικὸν Οἰκοτροφεῖον, σελ. 415. — *Ἀρχιμ. Τιμοθέου Παπουτσάκη,* Τὸ Θεολογικὸν Οἰκοτροφεῖον, σελ. 511. — Ἐγκαινία Ἐνορ. Κέντρου Νέας Ἰωνίας Ἀθηνῶν, σελ. 557. — *Χ. Γ.,* Ἐσπερινὸς εἰς τὸν Ἄρειον Πάγον, σελ. 359. — *Ἀρχ. Νικολ. Βαφείδου,* Παραδόσεις περὶ τοῦ Πατριάρχου Ἀβραάμ, σελ. 410, 494. — *Τῆς Διευθύνσεως,* Τὰ θρήνων ἄξια, σελ. 442. — *Δάμπρου Ζαχαρή,* Ἡ Ἐκκλησιολογία Κορινθίου, σελ. 622.

Τ. Α. Κ. Ε.: *Τρίκκης καὶ Σταγῶν Δωροθέου, Προέδρου τοῦ Τ. Α. Κ. Ε.,* Ἐγκύκλιος, περὶ τῶν δικαιωμάτων τῶν ἠσφαλισμένων ἐπὶ τοῦ κλάδου ἀσθενείας, σελ. 496. — Εἰδήσεις Τ. Α. Κ. Ε., σελ. 61, 169, 213, 273, 308, 339, 372, 433, 500, 560, 624.

Ἀπὸ τὸ Κατηχητικὸν Συνέδριον τοῦ Βόλου.

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον :
Πρὸς τὸν Αἰδεσιμ. Πρωτοπρεσβύτερον κ. Ἐμμ. Γ. Μυτιληναῖον
Ἀποστολικὴν Διακονίαν, Ἰω. Γενναδίου 14, Ἀθήνας (τηλ. 72.112).
Ἐπεύθυντος Τυπ/φείου : Τ. Ρούτσης, Κουκουλάρη 9, Ν. Χαλκηδῶν.